

ANLAMIN YAPI TAŞLARI

3.1. OKUMA: HİKÂYE

Başlangıç

ÖNEMLİ

Şiirle İlgili Kavramlar

Hikâye ile İlgili Kavramlar

Ölçü, çağrışım, ana duygu, imge, kafiye, kafiye düzeni, redif

Olay örgüsü, şahıs kadrosu, anlatıcı, bakış açısı, çatışma

Her İki Türde de Bulunan Kavramlar

Tema, konu, zaman, edebî dil, örtük ileti, kurmaca, günlük dil, mekân, açık ileti

3.1.1. Okuma Öncesi

1. Aşağıda verilen mozaïği inceleyiniz.

"Mozaik, yapı unsurlarının birleştirilmesiyle oluşturulmuştur."

2. Bir edebî türün oluşturulmasıyla bir mozaïğin oluşturulması arasında bağ kurunuz.

.....

.....

.....

.....

3. "Bir edebî türün oluşturulmasında yapı unsurlarına ihtiyaç vardır." ifadesinden hareketle aşağıda verilen terimlerden hikâye türü ile ilgili unsurları işaretleyiniz.

Ölçü	Zaman	Kafiye
Serim	Redif	Durak
Anlatıcı	Bakış açısı	Bulgular
Tartışma	Şahıs kadrosu	Özet
Kafiye şeması	Ahenk unsurları	Mekân
Düğüm	Sonuç	Çözüm

4. Jonathan Franzen'in "Hikâyedir hayatımı ilginç kılan, dünyayı bana merak ettiren." sözünden yola çıkarak hikâye türü ile ilgili çıkarımlarını yazınız.

5. "Tahmin ederek okuma, metin okunmadan önce başlık ve görsel unsurlardan hareketle okuyucunun metnin içeriğine yönelik tahminlerde bulunmasıdır." Bu bilgiden hareketle aşağıdaki çalışmayı yapınız.

Çalışma

"Gözyaşı" adlı hikâyeyi okuyacaksınız. Metnin a başlığından ve görselden hareketle tabloyu doldurunuz.

Hikâyenin içeriğine yönelik tahminim

Hikâyenin İçeriği

Hikâyenin içeriğini tahmin edebildim mi?

Hikâyenin içeriğini tahmin etme düzeyim bölümünü hikâyeyi okuduktan sonra doldurunuz.

3.1.2. Okuma Sırası

Metni okurken soruları cevaplayınız. Anlatılanlarla kendi cevaplarınızı karşılaştırınız.

Gözyaşı

Yeni tuttuğu hizmetçi kadına dedi ki:

"Dilin Anadolu'ya benzemiyor. Rumelili misin sen?"

"Erfice köylerindenim. Alnımın yazısı imiş, buralara düştüm."

Ev sahibi, hizmetçiden neden hoşlanmamıştır?

Anlıyor ki vaktiyle sarışın imiş, mavi gözlü imiş. Şimdi saçlar küçük aktar dükkânı bebeklerinin ne kıla, ne de ota benzeyen, dokunsanız hışırdayacağını sandığınız cansız, kuru, soluk rengini, şeklini almış. Gözleri eski şekerlenmiş şuruplar kadar donuk, fersiz, katı, suyu çekilmiş... Dibe çökmüş bir gam tortusu. Bu kadar kuru, kabuğa benzeyen göze hiç rastlamamıştı. Belli ki bu kadın akşam akşam onun zevkini çıkaracak.

Ev sahibi, hizmetçiyi neden hemen kovmaz?

'çinden:

"Bir başkasını bulunca savarım!" dedi.

Fakat hikâyesini dinlediği için savamadı:

Balkan Harbi kopunca, hududa çok yakın olan köyde, bir akşamüstü şu korku yayılmış: Düşman geliyor!

Düşmandan kaçmak için hazırlıklar yapıldı mı?

Bu gelen o zamanki düşman din ve ırz düşmanıdır da... Müslüman erkeği süngüleyecek ve Müslüman kadını kirletecek Bütün köy halkı mal, mülk ne varsa bırakıp kaçmaya karar veriyor; bir anda at, öküz, araba, firar için ne vasıta varsa hepsi hazır oluyor.

Dul Ayşe de hazırdır; bir atın üstündedir. Terkisinde beş yaşındaki oğlu, belinden sımsıkı sarılmış, önünde üç yaşındaki kızı bir kuşakla dizlerinden eğere bağlı, kucağında bir yaşına basmayan yavrusu uykuda...

Düşmandan kurtuluşun yolu nedir?

Tepelerden, ara vermeyen, soluk aldırmayan bir yağmur iniyor; kış başlangıcı yağmuru... Biliyorlar ki bu böylece sürerse ovayı su basacaktır; çaylar kabarcık, nehirler taşacak, köprüler çökecek, ol, iz kalmayacaktır. Islak gece içinde, sırlıklam bir katile, kimi yaya, kimi atla koşuyor, kaçıyor.

Öndeki ümit, ordumuza yetişmek, arkadaki korku düşman ordularına çığnenmek!

Öne bakıyorlar: Çamur, yağmur, karanlık... Şimşek bile çakmayan koyu, değişmez bir karanlık. Arkaya bakıyorlar: Gene öyle bataklıklar, su tabakaları, gece... Dinliyorlar: Uzaklarda kabaran derenin yüklü uğultusu ve yakınlarda çamura batıp çıkan ayakların boğuk hışırtısı...

Ayşe, beline dolanan ufak kolların ara sıra gevşediğini, duyuyor.

Çocukların uyuması ne anlama geliyor?

"Uyuma Ali" diyor, "uyuma!"

Önüdeki baş yavaş yavaş dikliğini kaybediyor, dizine doğru eğiliyor:

"Uyuma Emine'm" diyor "uyuma!"

Sonra kucağında kıpırdamalar başlayıp hafif ağlamalar işittince:

"Uyu ciğerim" diyor "uyu Osman'ım!"

At, Ayşe ve yavrularını yarı yolda bırakacak mı?

At ikide bir sürçüyor, kapanıyor, soluyor, kendisini toparlıyor; gömülüyor, gene sikiniyor, gene ilerlemeye çabalıyor. O, yaşlı, romatizmalı, horada bir beygirdir. Toprak ise gitgide cıvık bir hale gelmektedir. Yağmur kesilmek bilmediğinden saplanıp kalmaları veya taşan bir ırmağın akıntısına kapılarak boğulmaları ihtimali çoğalıyor.

Ayşe, yavrularına sarılarak ölmeyi, artık, atın ve kendisinin kudretsizliğine bakarak fena bulmaktadır. İçindeki en dehşetli korku şimdi budur: Atından ayrılarak üç canlı yükü ile yayan kalmak.

Nihayet bu oluyor.

Evvela çöken, sonra da başını uzatıp yan üstü uzanan, bir türlü kalkmak mecalini bulamayan attan iniyorlar; çarçabuk iniyorlar. Zira durmadan ilerleyen felaketin kafilesinden ayrı düşmek Ayşe'ye hepsinden daha korkunç geliyor.

aklı içinde kaldığını anlayıp bir müddet sıkı yürüyünce artık bu uç çocuğu birden taşımak, sürüklemek imkânı kalmadığını görüyor, hem koşuyor, hem düşünüyor: İkisini olsun kurtarmak için birini feda etmek, hafiflemek lazımdır.

Hangisini?

Ayşe, Ali'yi bırakacak mı?

Ayşe, yanında dizkapaklarına kadar çamurlara bata çıka yürümeye çalışan Ali'nin minimini elini bırakmak istemiyor. Boynuna dolanan mecalsiz kolları da çözmeye cesareti yoktur. Kucağındaki ıslak, hareketsiz, sessiz bohça ona zaten cansız gibi görünüyor. Belki kendiliğinden, soğuktan, sudan, havasızlıktan, ezilmekten ölmüştür. Ananın bir ümidi budur: Yaşamadığını anlayarak, azapsız, kundağı bir tarafa, en az çamurlu, en az bataklık yere bırakıvermek...

Bütün o kıyamet içinde, elinden tuttuğunu ve omuzlarında taşıdığını sürüklerken kucağındakine eğiliyor, dinliyor... Ses işitmek, hareket duymamak ümidiyle dinliyor ve yavrusunun kısıp kısıp, ılık ılık ağladığını duyuyor. "Eyvah!" diyor.

Bu sırada ilerleyen kafiye, selin batıra çıkara, vura çarpa sürüklediği bir enkazdan başka bir şey değildir. Karanlığın içinde düşerek çamurlara gömülenler, üstüne basılarak ezilenler çoktur. Ayşe hâlâ yükünü atmaya razı olamıyor. Yüzü ve vücudu belki de, yağmurdan fazla döktüğü soğuk terle ıslanmıştır. Soluk soluğadır. Dizlerinde, ayaklarını çamurdan çekebilecek kudret gittikçe azalıyor, kollarında ve boynunda öyle bir kesiklik, bir uyuşma, bir karıncalanma, nihayet bir duymayış var ki... Gözlerini kapıyor, sol kolunun açılıp yükünü kendiliğinden bıraktığını ancak yarı anlayabiliyor.

Ayşe, kurtulmayı başarabilecek mi?

Şimdi göğsünün üstünde başka bir yük, daha ağır fakat daha sıcak, daha canlı, soluyan ve sarılan birini hissediyor: Ali, gemi azağı almış bir atın arkasından, üzengeye takılı çekilen bir ceset gibiydi, yürümüyordu, yüzükoyun, elinden anasına bağlı sürükleniyordu. İşte o, şimdi, bağrının üzerindedir. Uzun bir hasretten sonra birbirine kavuşmuşlar gibi sokuluyorlar, belki seviniyorlar. Kaçma hâlâ devam ediyor, yağmur ve çamur da beraber...

Böyle birkaç saat mi, yoksa birkaç dakika mı gene koşuyorlar; koşuyoruz sanıyorlar. Ayşe tükeniyor, demin yolda bıraktıkları at gibi yere uzanıvereceğini anlayarak haykırmak, birini imdadına çağırmak istiyor. Gene koşuyor ve birden, acayip bir hafiflik, bir canlılık duyuyor, ileriye hamle ediyor.

Neden sonra anlıyor ki boynundan sarılan zayıf, ufak kollar artık yoktur: Emine de dökülmüştür.

"Çık sırtıma Ali" diyor, "iyice sarıl, sıkı sarıl, sakın gevşeme!"

Ali, kurtulacak mı?

Ve böyle, kanının son ateşini yakarak, kayıp düşerek gene kalkarak, gene yuvarlanarak yağmur, ter, gözyaşı yüzünü yıkaya yıkaya, biteviye, mola vermeden yürüyor Ali'sini kurtarmış olmak sevinciyle. Öbür felaketlere katlanıp ümit içinde yürüyor, kafiyeyle yetişiyor, kafilenin önüne geçiyor, kafiye geride bırakıyor ve seher vakti ay yıldızlı bir ıslak bayrak çekili küçük bir kasabaya varıyor. Yükünü bir cephane sandığının üstüne indiriyor:

"Kurulduk Ali" diyor. "Kalk Ali!"

Ali kalkmıyor, kıvıldamıyor. Ayşe saatlerden beri bir ceset taşıdığını anlamıyor, anlamak istemiyor, hâlâ:

"Kalk Ali, kurtulduk Ali" diyor, gülümsüyor, mütemadiyen, geceki yağmur gibi dökülen coşkun gözyaşları içinde gülümüyor...

Hizmetçi donuk, fersiz, katı, suyu çekilmiş böcekkabağı gözlerini işaret etti:

"Bey!" dedi, "işte o günden beri ben ağlayamam, ağlamak istesem de bilmem ki neden, gözlerimden yaş gelmiyor!"

Refik Halit Karay, *Gurbet Hikâyeleri*

3.1.3. Okuma Sonrası

Söz Varlığını Zenginleştirelim

Anlamsal çağrışım, leb demeden leblebiyi anlamaktır. Kelime ve ifade ettiği karşılığı zihinde eski yaşantılarla ilişkilendirilir. Bu da kelimenin yakın anlamlısını bilmekle, ilişkilendirmekle mümkün olur.

Metni Anlama

1. Gözyaşı adlı hikâyeyi gerçeklik bağlamında değerlendiriniz.

.....

2. Bu hikâyenin yazılma amacı sizce nedir?

.....

3. "Edebiyat eserleri, yazıldığı dönemin önemli olaylarını içerir." sözünden hareketle Gözyaşı adlı hikâye ile ilgili çıkarımlarda bulununuz.

.....

4. Gözyaşı adlı hikâyenin olay örgüsünü yazınız.

.....

5. Dul Ayşe adlı hikâye kahramanının yaşadıkları sizde ne gibi duygular uyandırdı? Açıklayınız.

.....

6. Aşağıdaki tabloyu doğru biçimde doldurunuz.

Karakterler	Fiziksel Özellikleri	Ruhsal Özellikleri

Tabloya yazdığınız karakterler arasındaki çatışmayı yazınız.

7. Gözyaşı adlı hikâyenin konusunu ve ana fikrini yazınız.

Hikâyenin Konusu	Hikâyenin Ana Fikri

8. Gözyaşı adlı hikâyenin zaman ve mekânını yazarak gerçeklik bağlamında çıkarımlarda bulununuz.

9. Gözyaşı adlı hikâyede yazarın dili kullanmadaki ustalığı göze çarpar.

a. Bu hikâyede yazarın dili kullanmadaki ustalığını gösteren birkaç cümle yazınız.

b. Bu cümleleri neden seçtiğinizi açıklayınız.

10. Hikâyenin serim bölümünde hikâyeye giriş yapılı. Kişiler, çevre tanıtılarak olaya geçiş sağlanır. Düğüm bölümünde, olaylar karmaşıklaşır ve bu bölüm hikâyenin en geniş bölümüdür. Çözüm bölümünde olaylar sonuca bağlanır.

Gözyaşı adlı hikâyede aşağıdaki olayların hangi bölümlere ait olduğunu (serim – düğüm – çözüm) işaretleyiniz.

Olay	Serim	Düğüm	Çözüm
I. Ayşe'nin cansız bir bedeni taşıdığını fark etmesi			
II. Ev sahibinin Ayşe'yi kovmayı düşünmesi			
III. Ayşe'nin köyünden kaçması			
IV. Ayşe'nin artık ağlayamaması, gözünde yaş kalmaması			
V. Ayşe, yanında dizkapaklarına kadar çamurlara bata çıka yürümeye çalışan Ali'nin minimini elini bırakmak istememesi			

11. Bu hikâyede bir bölümü değiştirmek isteseydiniz bu hangi bölüm olurdu? Yaptığınız değişiklikleri kurgulayarak aşağıya yazınız.

Alli'nin ve çocukların ölmediği, Ayşe'nin köyden kaçmak zorunda kalmadığı bir son yazılabilir.

10. I. Çözüm
II. Serim
III. Serim
IV. Çözüm
V. Dügüm

b. Sade bir dille canlı betimleme yapmıştır.

9. a. Şimdi saclar küçük aktar dükkani bebeklerinin ne kila ne tüye ne de ota benzeyen dokunsanız hışırdayacağını sandığınız cansız, kuru, soluk rengini, şeklini almış."
8. Balkan Savaşları, Balkanlar tarihsel gerçekliği olan olayların yaşandığı mekan ve olayların gerçekleştiği zaman.
- Ayşe-Ali: Ayşe, Ali'nin yaşaması için her şeyi yapar. Anne-Çocuk çatışması yaşanır.
7. Ev sahibi ve Ayşe: İşçi-patron çatışması mevcut. Patron, işten çıkartmak isterken Ayşe ayakta kalmaya çalışmaktadır. Çocuk.
- Ali: Küçük, gelişimsiz, güçlü yerinde olmayan ne olduğunu idrak edemeyecek yaşta, bir hengamenin ortasında kalmış bir
- Ev sahibi: Meraklı, güçlü kuvvetli bir adam,
6. • Dul Ayşe: Solgun bir yüzü, canliliğini kaybeden sacları, güçsüz bir yapısı var. Çökmüş, hüzünlü, mutsuz
5. Üzüntü, mutsuzluk ve ağlama hissi yarattı.
- Kadın, o günden sonra ağlayamaz.
- Ali'nin yaşadığını düşünür, ancak o da ölmüştür.
- Kaçarken iki çocuğunu kaybeder.
- Yakalanma korkusu yüzünden neyi var neyi yok arabasına doldurur.
- Ayşe, Balkan Savaşı'ndan gıkınca memleketinden kaçmak zorunda kalır.
4. • Dul Ayşe'nin hikâyesi anlatılmıştır.
3. Eser, dönemde yaşamış olayları ve onların yansımalarını, savaşın acımasızlığını sunar.
2. Savaş döneminin gerçekliğini gözler önüne sermek.
1. Eserde gerçekliğe bağlı kalınmıştır.

Cevaplar:

BİLGİ KUTUSU

- Türk edebiyatında modern hikâye, diğer bazı türlerde (roman, tiyatro vb.) olduğu gibi, Osmanlı Türk toplumunun Batı'ya yönelmesinden sonra 1870'li yıllardan itibaren görülmeye başlar.
- İlk olarak çeviriler yoluyla edebiyatımıza giren bu türün ilk telif eserleri Ahmet Mithat Efendi tarafından verilmiştir.
- Ahmet Mithat Efendi *Letaif-i Rivayat ve Kıssadan Hisse* adlı eserlerinde hikâyelerini toplamıştır.
- Batılı anlamda ilk küçük hikâyeleri Samipaşazade Sezai *Küçük Şeyler* adlı eserinde toplamıştır.
- Cumhuriyet'in ilanı ile toplumda köklü değişiklikler görülür.
- Bu değişim, hikâye türünü de etkilemiştir.
- Cumhuriyet'in ilk yıllarında Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet ile gelen farklı alanlardaki değişim ele alınmıştır.
- Millî Edebiyat Dönemi'nde görülen Anadolu'ya yönelme, Anadolu ve Anadolu insanını anlatma eğilimi sürmüştür.
- 1930'lardan sonra ise konularda farklılaşma, çeşitlenme görülür.
- Toplum merkezli hikâyeler yanında bireyi merkeze alan hikâyeler de görülmeye başlanır.
- Cumhuriyet Dönemi'nin bazı önemli hikâye yazarları şunlardır: Sait Faik Abasıyanık, Sabahattin Ali, Kenan Hulusi Koray, Memduh Şevket Esental...
- II. Dünya Savaşı hem dünyada hem ülkemizde hızlı bir değişimin görülmesine neden olmuştur.
- Türkiye'de sosyal, ekonomik, toplumsal birçok değişim görülmüştür.
- Hikâyelerde toplumsal sorunlar – köy ve köy sorunsalı, köyden kente göç, işsizlik, sanayileşme, emekçi sınıfı – ele alınmıştır.
- Talip Apaydın, Orhan Kemal, Yaşar Kemal gibi yazarlar toplum sorunlarını öne çıkaran eserler yazmıştır.
- Peyami Safa, Tarık Buğra, Ahmet Hamdi Tanpınar gibi yazarlar bireyi merkeze alan eserler kaleme almışlardır.

ÖNEMLİ

- Yaşanmış ya da yaşanması muhtemel olaylar, hikâyenin konusunu oluşturur.
- Hikâyede olaylar neden – sonuç ilişkisi içinde birbirine bağlanarak yazılır.

ÖNEMLİ

Hikâyenin Yapısını Oluşturan Öğeler

Olay Örgüsü:

Hikâyedeki olaylar, günlük yaşamda karşılaşılabilecek türdendir. Olay örgüsü, olayların kurgulanması, sıralanması ve düzenlenmesiyle meydana gelir. Olay örgüsü, olayların neden sonuç bağı içinde birbirine bağlanmasıdır.

Kişiler (Şahıs Kadrosu):

Hikâyedeki olay ya da durumun kahramanlarıdır. Öyküdeki olay ya da durum bu kahramanların başından geçer.

Mekân (Yer):

Hikâyede olayın geçtiği, yaşandığı çevre, yerdir. Yer olaya göre değişebilir. Yazar, mekânı günlük yaşamda karşılaşılabilecek yerlerden seçer.

Zaman:

Hikâyenin başlangıç, gelişme ve bitişini kapsayan süre, zamandır. Hikâyelerde zaman dilimleri farklıdır ve uzayıp kısalan bir yapıdadır.

Anlatıcı ve Bakış Açısı:

Yazarın hikâyeyi aktarma, anlatma işini emanet ettiği kişi, anlatıcıdır. Anlatıcı, hikâyedeki olayları ve durumları okura aktarmakla görevlidir ve diğer yapı unsurlarında olduğu gibi yazar tarafından kurgulanmıştır. Anlatıcı tarafından olay veya durumların aktarılma biçimi ise bakış açısını oluşturur. Hikâyedeki olay ve durumların kim tarafından, neden ve nasıl aktarılacağına ise yazar karar verir.

I. Hâkim (İlâhi – Tanrısal) Bakış Açısı: Anlatıcı; olay ve durumların nasıl başladığını, devam edeceğini ve nasıl sonlanacağını bilir. Anlatıcı kahramanların nerede nasıl davranacağını, hangi düşünceye sahip olduğunu, psikolojisinin nasıl olduğunu bilir. Anlatıcının bilmediği hiçbir şey yoktur.

II. Gözlemci (Müşahit) Bakış Açısı: Anlatıcı, olayların öncesini, sonrasını, nasıl sonuçlanacağını bilmez. Yalnızca gördüklerini aktarır. Olayları bir kamera tarafsızlığıyla okura sunar.

III. Kahraman Bakış Açısı: Anlatıcı, olay kahramanlarından biridir. Hikâyede geçenler, olayın içinde bulunan kahraman anlatıcı tarafından aktarılır.

Kurmaca metinler, (roman, öykü, anlatı vb.) yukarıda verilen yapı unsurlarından bağımsız düşünülemez çünkü kurmaca metinler, bu yapı unsurları ile oluşur.

ÖNEMLİ

Hikâye Türleri

1. Olay Hikâyesi:

Olay hikâyesi, adından da anlaşılacağı gibi olay ağırlıklıdır. Olay öykülerinde serim, düğüm ve çözüm aşamalıdır. Girişte kişi, olay, zaman ve yer gibi öğeler kısaca okura tanıtılır. Gelişme bölümünde olay ya da olaylar okurun merak duygusunu canlı tutacak biçimde aktarılır, ayrıntılar üzerinde durulur. Sonuç bölümünde ise düğüm çözülür, olay bir sona bağlanır. Merak unsuru ön plandadır. Türk edebiyatında Ömer Seyfettin, Refik Halit Karay, Reşat Nuri Güntekin bu tarz öykünün temsilcileri arasındadır.

Olay öyküsü, klasik öykü ya da bu türün kurucusu sayılan Fransız yazar Guy de Mappussant'ın adından dolayı Mappussant tarzı öykü olarak da bilinir.

2. Durum Hikâyesi:

Yaşamdan bir kesit sunan ya da belli bir insanlık durumunu belli bir ortam içinde veren öykü biçimidir. Durum öyküleri olay ağırlıklı değildir. Durum öykülerinde okur, günlük yaşamdan seçilmiş, değişik durumlarla karşılaşır. Olay ya da gerilimin yerini belli bir ortamdan kaynaklanan izlenimler, çağrışımlar alır. Sonu belirsiz olan bu hikâyede, sonlar okura bırakılır. Ayrıca bu hikâye türünde merak unsuru geri plandadır. Türk edebiyatında Sait Faik Abasıyanık, Memduh Şevket Esendal ve Tarık Buğra bu tarzın önemli temsilcileri arasındadır.

Durum öyküsüne kesit öyküsü, modern öykü ya da bu öykü türünün kurucusu sayılan Rus yazar Çehov'un adından dolayı Çehov tarzı öykü de denilmektedir.

Etkinlik

Aşağıda verilen hikâye parçalarını okuyarak soruları cevaplayınız.

I. VEYSEL ÇAVUŞ

Bugün dört sene evveli düşündüm. Bir akşamdı, güneş gurup etmiş, yerlere gecenin reng-i târi çökmüştü. Yalnız güneşin gurup ettiği noktada, ufak evlerin esmer gölgele-ri fevkinde birkaç küçük avareser bulut kanatlarını germiş, dinleniyor gibi görünüyordu. Toprak duvarların kenarında yürüyerek eve geliyordum. Gönümde, geçen günün yorunluğu, hayatımın değerinden fazla bir melali vardı. Bir sokağın köşesini dönerken ona tesadüf ettim. Ve bir şey söylemek, bir kelimeyle onu tatyib etmek istedim:

-Siz de gidiyor musunuz? diye sormuşum. Karşımda, zabiti karşısındaymış gibi mekin ve pür-edep duruyordu.

Bu, kardeşim gibi söylediğim insan, bu kahraman, bu açık gönüllü askerini bu gece halinde, gözlerinde bir buğu, bir dalgınlık vardı.

O gün muhtarlara daha tenbihat-ı resmiye yokken bir gizli ses, bir sefir-i girizan ordu emrini bütün kulaklara dökmüştü. "Redifler toplanıyormuş..."

Memduh Şevket Esendal, Hikâyeler

Reng-i târi: Karanlık

Zabit: Subay

Avareser: Başiboş

Mekin: Vakur, kararlı

Melal: Üzüntü, keder

Sefir-i girizan: Söylenti

Tatyib etmek: İyi, hoş davranmak.

Redif: İhtiyaten toplanan askerler.

Etkinlik

ii.

Avcı

Kalın, simsiyah kolları her zaman açıktı. Kış yaz öyle. Kış yaz çiftesini alır Akçasaz'a, Ceyhan suyunun gölüne ava giderdi. Avdan bir hafta, iki hafta gelmediği de olurdu. En çok, kaybı üç hafta sürmüştü. Bir hafta, iki hafta sonra yüzü solgun, üstü başı tepeden tırnağa çamura batmış olarak gelirdi. Karısı onu kapının önünde temizledikten sonra içeri alırdı. Daha çamaşırlarını bile giymeden köşede serilmekte olan yatağın başında dimdik durur, yatak serilince kendisini ölü gibi atar, hemencecik uyurdu. Kırkırdamadan bir gece iki gün böylece uyurdu. İkinci günün akşamında uyanır, gözlerini uzun uzun ovuşturur, sonra kalkar yemek yer, ondan sonra da tüfeğini temizlerdi.

Avdan gelmişti. Derin uykudaydı. Daha uyanmasına beş saat vardı. Kadın, yatağın başına döndü, kocasını iki elinden tutup oturttu. Bağıra bağıra: "Muslu, Muslu uyan! Çocuk ölüyor, uyan!" dedi.

Sonra hınçla elleri bıraktı. Muslu, ölü gibi yatağa düştü. Kadın çocuğun başına gelip oturdu. Yumulup toprakta zangır zangır titremekte olan çocuğu yaşlı gözlerle seyretmeye başladı. Sonra ağlaması arttı. Sesi gittikçe bir çığlık halini aldı. Çocuğu topraktan kucağına alıp dışarı çıkardı. Dışarı çıtır çıtır yanıyordu. Ortalığa kurşun gibi ağır, soluk aldırmayan bir güneş çökmüştü. Güneş altında bir o yana bir bu yana gitti. Sonra oradan oraya koşmaya başladı. Tarlaya gitmemiş bir iki kadın onu böyle deli gibi dönerken gördüler. Kolundan tutup içeri çektiler. Biraz öğütledikten sonra bırakıp gittiler. Gitmeye gitmezlerdi ya köycülük hali bu, çok işleri vardı.

Kadın gene eskisi gibi ateşler içinde titreyen çocuğunu kucağına almış, öyle kalakaldı. Sonra çocuğu yere koydu. Çocuğun sıcaklığı onu yakmıştı. Bir de dili damağı kurumuştu ki! Hişimla yerinden kalktı, geldi Muslu'yu ellerinden tutup var gücüyle çekti. Ağzını Muslu'nun kulağına koyup olanca sesiyle bağırdı:

"Musluuu! Muslu! Muslu! Çocuk ölüyor, Muslu! Uyan, Muslu!"

Bir zaman öylece bağırdı. Sonra sesi yavaşladı. Sonra da kısıldı. Sonra kesik kesik başladı söylenmeye. Çocuğu minderin üstüne yatırmıştı. Saralılar nasıl titrer, ağızlarından nasıl salya akar, çocuk da böyleydi.

Kadın: "Bak Muslu," diyordu, "beni alırken, seni kuşsütüyle beslerim dediydin. Aylarca, yıllarca yolunu beklediydin. Babam beni sana vermiyordu. Muslu, ben babamı, evimi barkımı, kardeşlerimi kodum, sana geldim. On beş yıl oldu anamın babamın yüzünü görmedim. Anam babam sensin, dedim. On beş yılın adı var, Muslu on beş yıldır sen av peşinde gezdin, çifti ben sürdüm, harmanları ben dövdüm, pazara götürüp ben sattım. Sen, on beş yıldır elini ılıktan soğuğa vurmadin. Her kahrı ben çektim. Bak, Muslu, şu ağarmış saçıma bak, ben böyle mi olacaktım bu yaşta? Bir güne bir gün de seni koyup gitmek aklıma gelmedi. Kış gecelerinde sen ördek peşindeyken, bir batağa saplanır kalır deyi gözlerime uyku girmedi. Sabahlara dek göz kırpmadan seni düşündüm, senin için ağladım... Ya Muslu, Süleyman'ım öldü. Ölüsünde bile bulunmadım. Derviş'im öldü, mezarını bile kazamadım. Tüfeğini aldın, çocuğun ölüsü daha yataкта soğumadan ava gittin. Gene bağırma taş bastım. Muslu'nun canı sıkılmasın deyi bir gün olup bunları yüzüne vurmadin. Muslu, çocuk ölüyor. Uyan, Muslu! Uyan da bana söyle. Ne yapayım, Muslu?"

Muslu yavaşçacık yatağa geri düştü. Kadın çocuğunun başına varıp gene eskisi gibi yumuldu. Sonra bir an geldi, çocuğun ağızı biraz daha köpüklendi, bundan sonra da birdenbire gerindi, sonra çözülüyordu. Süleyman'ın da ölümü aynen böyle olmuştu. Kadın kendini boylu boyunca çocuğunun üstüne attı. Artık sesi çıkmıyor, gözlerinden yaş da akmıyordu. Köyde çocuğu kaldıracak, daha doğrusu anaya yardım edecek kimse yoktu. Akşam oldu. Akşam olunca tam zamanında Muslu uyandı. Gözlerini uzun uzun ovuşturdu.

Kadın: "Muslu," dedi. "Çocuk öldü, Muslu!"

Ama bunu korka korka söyledi. Muslu bu lafı duymamış gibi kalkıp tüfeğini aldı, sildi, arkasına bakmadan yönünü Akçasaz'a çevirip yola düştü. Kadın hiçbir şey söylemedi. Olacağı biliyordu, bekliyordu zaten. Komşulardan Ali Onbaşı, yani Sarı Ali, tarladan dönmüştü. Ona gitti.

"Ağam, Ali Ağam, bizim çocuk öldü," dedi, "ne yapsak ola?"

Ali yorgundu. Kalktı öteki köylülere haber verdi. Kadınlar ölüyü yıkamışlardı. Gecenin karanlığında çocuğu küçücük, karanlık bir mezara koydular.

Köylüler: "Aman," diyorlardı, "koy git babayın evine, bu Musludan sana hayır yok. Koy git."

Bunu her gün söylüyorlardı ya, onun aldıracağı bile yoktu. Bir kulağından girip ötekenden çıkıyordu. Ama bu son söylenenler yüreğine demir gibi oturuverdi.

Sabaha kadar uyumadı, ölçtü biçti. Sabah olunca öteberisini bohçasına koyup on beş yıldır uğrayamadığı baba evinin yolunu tuttu.

Ceyhan suyunun adası, Akçasazın bataklığı... Muslu dert içinde döndü dolaştı. Eve geldi ki, ev bomboş. Bunu hiç beklemiyordu. Kurşunla vurulmuşa döndü. Kapının eşiğine yığılıp kaldı. Üstü başı çamur içindeydi. Komşular kaldırıp bir yatağa yatırdılar.

Hemite Dağı'yla Anavarza arası geniş bir düzlüktür. Bu düzlükte on beş yirmi kadar köy vardır. İşte bu arada tüfeği sırtında, çamura batmış, saç sakalına karışmış bir adam köylülere yıllardır, vurduğu av hayvanlarını satar. Bu, Muslu'dur.

Yaşar Kemal, Sarı Sıcak

1. Yukarıda verilen hikâyelerin olay örgüsünü yazınız.

Veysel Çavuş	Avcı

2. Yukarıdaki hikâyelerde geçen mekânları ve bu mekânların kahramanlar üzerindeki etkisini yazınız.

Veysel Çavuş	Avcı

3. Yukarıdaki hikâyelerde geçen zaman ile hikâyelerin olay örgüsü arasındaki farkları yazınız.

Veysel Çavuş	Avcı

4. Yukarıda yer alan hikâyelerdeki anlatıcı ve bakış açılarını yazınız.

Veysel Çavuş	Avcı

5. Yukarıdaki hikâyelerin hangisinde anlatıcı olay ve durumlara hâkimdir?

6. Yukarıdaki hikâyelerin hangisinde anlatıcı olay kahramanlarından biridir?

7. Yukarıda yer alan hikâyelerdeki çatışmaları ve çatışmaların nedenlerini yazınız.

Veysel Çavuş	Avcı

8. Aşağıda boş bırakılan yerleri okuduğunuz hikâyelere göre doldurunuz.

-adlı hikâyede son, okurun hayal gücüne bırakılmıştır.
-adlı hikâyede merak unsuru ön plana çıkarılmıştır.
-adlı hikâyede serim – düğüm – çözüm bölümleri belirsizdir.
-adlı hikâyede olay öne çıkarılmıştır.
-adlı hikâyede hayata dair bir kesit sunulmuştur.

8. I. Veysel Çavuş, II. Avcı, III. Veysel Çavuş, IV. Avcı, V. Veysel Çavuş

Avcı: Ava gitme - ailesiyle ilgilenme

7. Veysel Çavuş: Sivil hayat - askere alınma

6. Veysel Çavuş adlı hikâyede anlatıcı olay kahramanlarından biridir.

5. Avcı adlı hikâyede anlatıcı olay ve durumlara hâkimdir.

Avcı: Hâkim bakış açısı, 3. kişi ağzından anlatım.

4. Veysel Çavuş: Kahraman bakış açısı 1. kişi ağzından anlatım.

sağlar:

3. Her iki hikâyede de zaman olay örgüsünün oluşmasını, sürdürülmesini

çilik yapmak zorunda kalmış ve bunu sürdürmüştür.

Avcı: Üçü bir Anadolu köyünde Muslu, yaşadığı coğrafyanın etkisiyle av-

lığının oluşmasını sağlar.

2. Veysel Çavuş: Anadolu, savaş cephele, tarlalar Veysel Çavuş'un kişi-

umursamaz avcılık yapmaya ve avladığı hayvanları satmaya devam eder.

kalmıştır. Karısı çocuğu defnedir ve Muslu'yu terk eder. Muslu bunu da

müne üzülmeyi hatta ilgilenmez. Önceki çocuğu da ölmüş yine kayıtsız

Avcı: Muslu avdan başka bir şey düşünmez. Çocuğunu kaybeder. Ölü-

askere alınır. Henüz hasadını tamamlamamıştır.

Veysel Çavuş kendine bir iş kurar. Tarlaları satar. Evlenir, hasat zamanı

1. Veysel Çavuş: Savaşın dönen Veysel Çavuş, nenesini kaybetmiştir.

Cevaplar:

Millet Yutmuyor

Büyük şehirlerimizden birinin parkında her sene kurulan panayırda çeşit çeşit eğlence yerlerinin arasında gezirdim. Koskocaman dönme dolaplar, atlıkarıncalar, esrarlı mağaralar, motosikletle dolaşılın ölüm silindirleri, bira, şarap büfeleri, nişan atma yerleri, türlü türlü piyangolar, vücutsuz danslar, elli santimlik cüceler, görülmemiş varyeteler, altı ayaklı danslar, burnuna kadar bütün vücudu kıllı yaradılış cilvelerini güldüren aynalar insanı önlerinde durmaya, içeri girmeye zorluyordu. Her salaşın önünde, kâh iskemle üstünde, kâh keremete çıkarak bağırın sırmalı fistanlı, Kafkas elbiseli, sakı, silindir şapkalı, kalpaklı, fesli kadınlar, erkekler, çocuklar çirak sesleriyle sanki yolu kapıyordu.

Meşin bir topa vurarak pazı kuvveti denenen bir yerde durmuş, gerile gerile yumruk savuran, sonra sırtarak ibrenin kaçta kadar çıktığına bakan delikanlıları seyrediyordum. Arkamdan doğru kalın, çatlak, hatta biraz da bıkkın bir sesin durmadan homurdandığını fark ettim:

"Haydi bayanlar, baylar!.. Görülmemiş numaralar burada. Bu panayırın en büyük hünerleri içerde. Millî oyunlar, modern danslar, ağılatıcı dramlar, güldürücü komediler... İspirizma, manyatizma, illüzyonizma numaraları... Dünyanın en büyük kadın ve erkek artistleri içerde... Görmeden geçmeyin!"

Başımı çevirip bakınca, birkaç akşam evvel uğradığım küllüstür bir salaş tiyatrosunun önünde olduğumu fark ettim. İçerden yorgun bir davulla cızırtılı bir klarnetin birbirine uymayan gürlütüsü geliyordu. Salaşın önündeki kocaman bir levhada, lüzumundan fazla acemice çizilip boyanmış yarı çıplak bir kadın resmi, tek ayağının başparmağı üstünde güya dans ediyordu.

Geçen gün gittiğim için içerdeki harika numaraların ne olduğunu biliyordum: Öksürüklü, sıska bir kız, parçalanmış mantar ayakkabılarını tozlu tahtalara vurup boyalı saçlarını uçurarak aklınca Lakonga yapıyor, arkasından kırk yaşlarında altın dişli bir kadın Sepetçioğlu oyununu kepaze ediyor, daha sonra da şivesi bozuk, ayağı yemenili, pantolonu dizlerinden ve kışından yamalı geveze bir adam, siyah bir gözlük takarak, hokkabazlık numaraları diye, ucuz eğlence kitaplarına geçmiş iplik yutma, yumurta saklama hünerleri gösteriyordu. Kırılacakmış gibi sallanıp gıcırdayan tahta iskemlelerin üzerinde bu zavallı marifetleri gördükten sonra insan, verdiği paraya bile acıyamayarak dışarı çıkıyor, bir daha buranın önünden geçerken yüzünü isteksiz bir gülüşle buruşturuyordu.

Gişede oturup bir türlü gelmeyen müşterileri bekleyen patron başını dışarı uzattı, bir an sesini keser gibi olan çığırtkana:

"Bağırsana bel!" diye ihtar etti.

Öteki, gişedekine yandan bir göz attı.

"Millet artık yutmuyor!" dedi fakat sonra avazı çıktığı kadar haykırarak:

"Haydi baylar, bayanlar! Böylesini başka yerde göremezsiniz! Panayırın tek incisi, görülmemiş harikalar meşheri..."

Sonra yarı kendisine, yarı gişedekine hitap eder gibi yavaş bir sesle devam etti:

"Sahiden böylesini başka yerde göremezler... Bir giren bir daha kapıya bile sokulmuyor. Çıkarken

bizi sopayla dövmediklerine şükür!"

Tekrar yüksek sesle:

"Estetik danslar... İlimin sırrına eremediği en son keşif hokkabazlıklar... Eşine rastlanmayan Şark oyunları... Türk sazının bayılıcı nağmeleriyle süslenen, ses kraliçelerinin okuduğu şarkılarla bezenen, firavunlar diyarı, ehramlar ülkesi, harikalar dünyasından Şark'a koşan sonsuz aşkların yakıcı güneşinin cehenneme çevirdiği, heyecandan azamet, sevgiden ıstırap, inkisardan azap toplayan büyük memleket dram komedisi... Buyurun, bir bakın, beğenmeyenin parası geri verilecek."

Yoldan geçenler bu gürlütüye sırtarak bakıyorlar, ama hiç duraklamadan yürüyüp gidiyorlardı. Bütün gayretinin, gırtlaklığını yırtarcasına bağırmalarının, geçenlerin yakasına sarılacakmış gibi ellerini uzatmalarının bir fayda vermediğini gören çığırtkan, bitkin bir halde gişedeki patrona dönerek:

"Yutmuyorlar usta, yutmuyorlar!.." diye homurdandı. "Pırlıyı pırlıyı toplayıp dükkânı kapatmaktan başka çare yok!"

Öteki bir an gözlerini dikip düşündü, sonra:

"Ulan o zaman ne halt ederiz?.. Topumuz sürünürüz be... Bir ümidimiz bu panayırdı! Ne diye başka yerlere gidiyorlar da bize gelmiyorlar?.. Sen bağır!" dedi.

"Başka yerlerde görülecek şey var da ondan, usta... Millet avanak değil..."

"Aman usta, bu modası geçmiş mallarla adam kandırılmaz. O kaknemleri bir gören bir kurşun atımı uzağa kaçar... İçerde ne olduğunu bilmeden giren olursa ne nimet..."

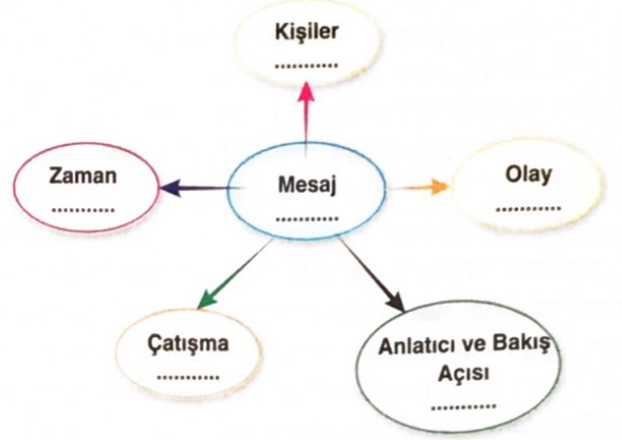
Davulla klarnet, birdenbire gırtlaklarına basılmış gibi, seslerini yükselttiler, müthiş bir gürültü kapıdaki basma perdenin arkasından, sanki etraftaki satıcıların, salaşçıların bağırışlarını boğmak ister gibi son ve ümitsiz bir gayretle, sokağa yayıldı.

Kapıdaki çığırktan ise, ne söylese söylesin, ne yalan atarsa atsın, ne kadar çirpınırsa çirpınsın bir faydası olmayacağını, bu oyunu bir kere gafletle seyredenlerin bir daha aynı tuzağa düşmeyeceğini, bütün panayı halkının bu hileyi öğrenmesine yetecek kadar zaman geçtiği için artık hiçbir ümit kalmadığını bildiği halde nankör işine devam ediyor; bir kere başlanmış olan bu çıkmaz oyunu, binde bir ümitle de olsa devam ettirmenin, yarıda kesip karanlık bir boşluğa doğru yürümekten daha ehven olduğunu düşünerek, dermansız, boğuk sesine yeni bir hız vermeye çalışıyor:

"Başka yerlerin reklamına aldanmayın... Sanatın, ilmin, hünerin göklere çıktığı yer burası! Baylar, bayanlar, teşrif buyurun!.." diye sağma soluna yalvarıyordu.

Sabahattin Ali, *Sırça Köşk*

Okuduğunuz hikâyenin haritasını çıkarınız.

Okuduğunuz hikâyenin temasını belirleyerek yaşanan olaylardan bir sahnenin resmini yapınız.

Hikâyedeki çatışma unsurlarını belirleyerek gerçeklik bağlamında değerlendiriniz.

Hikâyedeki kişilerin ruhsal ve fiziksel tahlillerini yapınız.

Hikâyedeki anlatıcı ve bakış açısını değiştirerek hikâyeyi tekrar yazınız.

Değerlendirme Çalışması

1. Hikâyenin ana düşüncesini belirleyiniz.

.....

2. Hikâyenin yapı unsurları ile ana düşünce arasındaki ilişkiyi yazınız.

.....

3. Bu hikâyeden yola çıkarak hikâyenin yazarının sanat görüşü, eğilimleri, sanata bakış açısı hakkında çıkarımlarda bulununuz.

.....

1. Halktan geçinmeye çalışan uyanık geçinen insanlara fırsat verilmemektir.
2. Verilmek istenen mesaj, kişi, olay, zaman ve mekân üzerinden verilmmiştir.
3. Toplumun sorunlarını ele alan toplumu önceleyen sanat görüşüne sahiptir.

BİLGİ KUTUSU

Halk Hikâyesi

- Nazım - nesir karışık yazılır.
- Manzum kısımda duygular anlatılır. Anlatan kişi bu kısımlara müdahale edemez.
- Mensur kısımda olaylar anlatılır ve tasvir yapılır. Anlatıcı değişiklik (ekleme-çıkarma vs.) yapabilir.
- Halk hikâyesini anlatan hikâyeci âşık, anlatma esnasında bazen ayakta dolaşır bazen hoplar bazen çalar bazen söyler. Âşığın amacı hikâyedeki duyguyu vermektir. Bu yüzden halk hikâyesinin içinde müzik, şiir, efsane, bilmece, tekerleme, atasözü, deyim yani her türlü halk edebiyatı unsuru bulunabilir.
- Kalıplaşmış ifadeler vardır: aldı sazi eline, bakalım ne dedi, deyüp kesti...
- Hikâyenin özellikle giriş kısmında anlatıcı tarafından ilave edilen fakat konuyla alakası olmayan kısımlar bulunabilir.
- Halk hikâyelerinin dili sadedir.

Aşağıda verilen "Köroğlu" halk hikâyesini okuyarak soruları cevaplayınız.

Aldı Köroğlu:

Köroğlu da harab oldu

Ciğerleri kebab oldu

Durna teli sebep oldu

Bağdat'ta koyduk

Hoylu'yu deyip kestiler.

Köroğlu atdan enip, beylere emir verdi:

"Dağıstanlı Hasan benim postuma otursun, ben yasa gireceğim. Herkes gediklerini beklesin, vazifesine dikkat etsin" deyip Köroğlu, Hoylu'nun yasını çekmeye başladı. Aradan kırk gün geçti, bir gün Zor Ahmet Bezirgân, Ayvaz'a dedi ki:

"Ayvaz ağa, Köroğlu'na söyle, kalanla kalınır amma ölenle ölünmez. Yası terk etsin, meclise gelsin. Düğünümüzün derneğimizin çaresine baksın, yoksa bizi başından dağıtsın."

Ayvaz, Zor Ahmet Bezirgân'ın söylediklerini Köroğlu'na anlattı. Köroğlu kırk gün yas çektiği için tıraş olmamıştı. Ayvaz, Köroğlu'nun sakalının yarısının ağarmış olduğunu gördü, "Beyim ihtiyar olmuşsun, bu hal nedir?" deyince, Köroğlu bir ah çekti:

"Benden beylere selam söyle, üç gün sonra gelip postuma oturacağım. Divanhanayı Dağıstanlı Hasan idare etsin.

Biz alalım haberi Firenkoğlu'nun babasından. Firenk Bezirgan, oğlunun gendisinden ayrılmasına bir türlü dayanamıyordu. Bunun intikamını almanın çarelerini düşünüyordu. Köroğlu'na gücü yetmiyor, oğlunu yanına alamıyordu. Düşüne düşünce çakmaklı dabancayı icat etti. Bunu bütün levazımatı ile birlikte Ayvaz'a hediye etmek istedi. Ayvaz'ı seçmekten maksadı, Ayvaz beylerin hepsinden gençti. Böyle bir silaha havas edeceğini tahmin ediyordu. Onun elinden çıkacak bir kazanın üstüne, Ayvaz'a yapılacak karşılık da Çamlıbel'i dağıtmaya yetecekti. Böylece intikamının alınabileceğini hesaplamıştı. İşte bu niyetle icat ettiği çakmaklı dabancayı alıp Çamlıbel'e geldi. Vakıt gece yarısı idi. Gelip Ayvaz'ın kapısını çaldı. Ayvaz'ın seyisi Civan Seyyis kapıyı açtı. Baktı ki Usta Firenk.

"Ne istiyorsun Usta Firenk?"

"Ayvaz Ağayı görmek istiyorum."

Civan Seyyis gelip Ayvaz'a haber verdi. Ayvaz dışarı çıktı:

"Buyur Usta Firenk."

"Yolum Çamlıbel'e uğradı, geçerken oğlumu göreceğim. Hem de sana bir hediye getirdim."

"Ne hediyesi?"

Usta Firenk dabancayı çıkarıp gösterdi.

"Aha şu Ayvaz Ağa."

"Bununla ne iş görülür ve neye yarar?"

"Ayvaz Ağa, bunun adına çakmaklı dabanca derler ki bu silah bir kılıçtan eyi iş görür."

"Nasıl iş görür?"

"Bak tarif edeyim. Yanındaki barut torbasını çıkarıp, şu baruttan şu yuvarlak demirin içine korsun. Şu şiş ile üstüne biraz çapıt kor, içine depersin. Şiş ile birkaç defa vura vura çapıtı barutun üstüne eyice oturdursun. Ondan sonra şu kurşunu içine atarsın, gene üstüne biraz çapıt oturdursun, ondan sonra şu horozu kaldırırsın, aşağıdaki korkuluğun içindeki tetiğe bir barmağınla çekersin. O zaman dabancanın horozu çakmaklı daşa çarpar, çakmak daştan çıkan kıvılcım barutu ataşlar, barut ataş olarak patlar, kurşun içinden ataş halinde çıkar. Her kime deyerse deler geçer, adam öldürür. Anladın mı Ayvaz Ağa?"

"Anladım ulan Usta Firenk, deyip dabancayı aldı" kabul etti.

Usta Firenk de o gece oğlunun yanında yatıp sabahleyin erkenden berhanasını çekip getti. Dur ulan Ayvaz, yüreğinin başına sıkma, orası yumuşak. Olur ki geçer. Alnının çatından sık. Heç olmazsa orası gemik, oraya geçmesine imkân yoktur." (...)

Metnin yazımında orijinaline sadık kalınmıştır.

Metni Anlama

1. Metindeki şiir bölümleri ile ifade edilmiştir.
2. Metindeki düzyazı bölümlerinde anlatılmıştır.
3. Metindeki şiir bölümlerinin metni ve metnin anlamını nasıl etkilediğine dair düşüncelerinizi yazınız.

.....

.....

4. Metindeki şiir bölümlerinin düzyazıya aktarılması mümkün müdür?

.....

.....

5. Metni gerçeklik bağlamında değerlendiriniz.

.....

.....

1. duygular
2. olaylar
3. Hem ahengi sağlamış hem anlama katkı sunmuştur.
4. Mümkün olmakla birlikte metnin anlam kaybına uğramasına yol açar.
5. Gerçeğe uygun gerçeklikle bağları olan bir metindir.

Bergson'un ifade ettiği gibi kendi varlığını yaşamak yerine hayal eden bir insan, kendi geçmiş tarihinin ayrıntılarının ---- çokluğunu her an kendi bakışı ---- tutmaktadır. Bergson aslında burada hatırlamanın, geçmiş düşlemenin nasıl yorumlanması gerektiğini de söylemiş olmaktadır.

Bu parçadaki boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) benzer – içinde
- B) belirli – karşısında
- C) sınırlı – üzerinde
- D) kalıplayıcı – sınırında
- E) sonsuz – altında

2. Hikâye konusuna giriş yapan Burcu Öğretmen, öğrencilerinden hikâye türü ile ilgili bildiklerini söylemelerini istemiştir.

Zeynep: Hikâyede gerçeklik vardır. Olmuş ya da olması muhtemel olaylar anlatılır.

Sevilay: Hikâyeler, olay merkezlidir. Bu olaylar zaman ve mekan unsurlarıyla birlikte verilir.

Remzi: Hikâyedeki kişiler, gerçek yaşama uygundur. Günlük yaşamda rastlanabilecek kişilere hikâyelerde yer verilir.

Harun: Hikâyelerde zaman, bellidir. Olaylar bu belli zaman diliminde gerçekleşir.

Melike: Hikâyeler uzun anlatıdır. Hacimli eserlerdir.

Buna göre öğrencilerden hangisi bilgi yanlışı yapmıştır?

- A) Zeynep
- B) Sevilay
- C) Remzi
- D) Harun
- E) Melike

3. Memleketinden ayrılalı beş seneyi geçmişti. Çocuk denecek bir yaşta gurbete atılmış, her türlü işe girmiş ve birçok şey öğrenmişti. Son senelerde bir küçük fabrikada motörcü yamaklığı yapıyordu, hastalığı orada iken başladı. Daha doğrusu küçükten beri zaman zaman kendisini yoklayan nefes darlığı, bu fabrikanın havasız, küçük motor dairesinde boğucu bir illet hâline geldi. Bir müddet her şeye rağmen dayanmaya çalıştı. Baş aşağı giden bir cereyana bir kere yakasını kaptırdıktan sonra kurtuluş olmadığını seziyordu. Fakat günden güne artan bir hâlsizlik ve göğsünün içinde zaman zaman diken demetleri gibi dolaşıp gözleri kanlanıncaya kadar onu kıvrandıran öksürük nöbetleri mütemediyen arttı ve şiddetlendi.

Bir hikayeden alıntı yapılan bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Bir olay hikâyesinden alınmıştır.
- B) Günlük yaşam problemleri, şehirli orta sınıf insan merkeze alınmıştır.
- C) Hikâye kişisi sağlığı ve çalışma zorunluluğu arasında çatışma yaşamıştır.
- D) Zaman unsurlarına dair ayrıntılar vardır.
- E) Çalışma zorunluluğu ve kimsesizlik teması üzerinde durulmuştur.

4. I. Ömer Seyfettin
II. Refik Halit Karay
III. Yakup Kadri Karaosmanoğlu
IV. Memduh Şevket Esendal
V. Sait Faik Abasıyanık

Numaralanmış yazarlardan hangileri durum öyküsünün temsilcilerindedir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve IV
- D) III ve V
- E) IV ve V

5. Binbaşı Kovalev her gün Neva Bulvarı'nda aşağı yukarı dolaşmayı pek severdi. Gömleğinin yakası her zaman tertemiz ve kolalı olurdu. Favorileri de değişti... Yanağın ortasına dek indikten sonra dümdüz burna doğru uzanan bu favorilere bugün ancak taşralı mimarlarda, yer ölçümcülerinde ve askerî doktorlarda, bir de değişik rütbeden polislerle tombul, pembe yanaklı usta iskambil oyuncularında rastlanmaktadır. Binbaşı Kovalev'in, üzerlerinde adının kazılı olduğu kırmızı akikten çok sayıda mührü olduğu gibi, ayrıca çarşamba, perşembe, pazartesi... gibi haftanın günlerinin kazılı olduğu damgaları vardı. Binbaşı Petersburg'a ihtiyaçtan gelmişti, açıkçası rütbesine uygun bir iş bulmaktı amacı.

Bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Öyküleyici anlatım biçimi kullanılmıştır.
- B) Kişiler ve yer, gerçeğe uygundur.
- C) Betimleme yapılmıştır.
- D) Hâkim bakış açısı ile yazılmıştır.
- E) Anlatıcı, olay kahramanlarından biridir.

6. Evin içinde garip şeyler dönüyordu. Görünüşte her zamanki gibi idi sesler, çağırışlar, yemek zamanları, hatta yüzler. Keşke bütün eşyalar yer değiştirmiş, sesler kısılmış, yemek zamanları değişmiş olsaydı da bu her şeyin her zamanki yerindeliğine bile karşı gelen hava olmasaydı. İnsan beklerdi o zaman masaların, bardakların, iskemlelerin yerlerinde yer etmesini. Hayır, her şey yerli yerinde idi. Küçük kardeşim sabahleyin aynı saatte uyanıyor. Çay aynı dakikada kaynıyor, küçüğün sefertasına konacak ekmeğin kokusu yatakta burnuna geliyordu. Sobanın başına çöken küçük, kendi hâlinde, mütevazı ve sevimli sabahımız aynı idi.

Bir hikayeden alıntı yapılan bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Kahraman bakış açısıyla yazılmıştır.
- B) Hikâyenin serim bölümünden alınmıştır.
- C) Betimlemelere yer verilmiştir.
- D) Durum hikâyesinin özelliklerini taşır.
- E) Uzun cümlelerle psikolojik tahlillere yer verilmiştir.

7. (...) Şüphesiz ki hakikatte bu gördüklerinin hiçbirisi vaki değildi; bütün bunları can sıkıntısından kendisi icat etmişti. Uzun müddet bu düşüncelerle kendisini yordu, sonra etrafında gördüğü şeylerin gerçekte mümkün olup olmadıklarını bir daha incelemek için yine o tarafa baktı (...)

Hikâyeden alıntı yapılan bu parça, --- bakış açısı ve --- ağzından anlatımla oluşturulmuştur.

Bu parçadan hareketle boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) kahraman – I. kişi
- B) gözlemci – III kişi
- C) hâkim – III. kişi
- D) gözlemci – I. kişi
- E) hâkim – I. kişi

8. (...) Fakat o sesin bizim üzerimizde bu kadar kuvvetli bir iz bırakmasında onu dinlediğimiz gecenin hiç tesiri yok mu idi acaba? Mehtap! Şırıltısı kâh duyulan kâh kaybolan küçük dere... İki dağ arasında uzanan kıvrıntılı dar vadi ve nihayet hiç beklemediğimiz bir amele çadırından tabiatın içine yayılıveren bir ses... (...)

Bu parçanın anlatımında,

- I. betimleme,
- II. açıklama,
- III. tartışma

hangilerinden faydalanılmıştır?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) Yalnız III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

- I. Peyami Safa
- II. Tark Buğra
- III. Ahmet Hamdi Tanpınar

Numaralanmış yazarların ortak yönü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hikâye türünün ilk örneklerini vermiş olmaları
- B) Toplumsal sorunları merkeze alan hikâyeler yazmış olmaları
- C) Millî Edebiyat zevk ve anlayışını eserlerine yansıt-maları
- D) Olay hikâyesinin öncüleri olmaları
- E) Bireyi merkeze alan hikâyeler yazmış olmaları

11. (I) Halk hikâyelerinde aşk, kahramanlık gibi konular işlenir. (II) Nazım-nesir karışık olarak oluşturulmuşlardır. (III) Mensur kısımda duygular anlatılır ve anlatan kişi bu kısımlara müdahale edemez. (IV) Kalıplaşmış ifadeler içerir. (V) Halk hikâyelerinin dili, sadedir.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde halk hikâyesi ile ilgili bilgi yanlışı vardır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

10. I. Olay hikâyelerinde serim, düğüm ve çözüm bölümleri bellidir.
- II. Durum hikâyelerinde hayata dair bir kesit verilir.
- III. Olay hikâyelerinde merak unsuru ön plandadır.
- IV. Edebiyatımızda durum hikâyesinin öncüsü, Ömer Seyfettin'dir.
- V. Refik Halit Karay, Reşat Nuri Güntekin olay öyküsünün öncülerindedir.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

BİLGİ KUTUSU

ŞİİRDE YAPI UNSURLARI

Nazım Birimi

Dize: Şiirdeki bir mısra dizedir.

----- : Dize (Mısra)

Beyit: İki mısranın kümelenmesidir.

----- } Beyit

Bent: 3,4,5,6,7,8,9,10 mısranın kümelenmesine "bent" adı verilir.

- 4 mısraya "bent" yanında "kıt'a" ve "dörtlük" de denir.

----- } Bent, kıt'a ya da
----- dörtlük

Şiirde Ölçü (Vezin)

1. Hece Ölçüsü: Tüm dizelerdeki hece sayısının eşitliği esasına dayanır.

Türk edebiyatına hastır.

Edebiyatımızda en çok 7, 8 ve 11'li hece ölçüsü kullanılır.

Durak: Şiiri okurken durduğumuz yerler "durak" adını alır.

Genelde şu durak yapıları Türk şiirinde ortaktır:

- 11 hecelide → 4 + 4 + 3, 6 + 5
- 8 hecelide → 4 + 4
- 7 hecelide → 4 + 3
- Şiirin genelinde aynı durak yapısı kullanılacak diye bir kural yoktur.

ÖRNEK

"İptida Bağdad'a / sefer olanda" 6+5 durak yapısı vardır.

2. Aruz Ölçüsü:

Hecelerin uzunluk ve kısalık değerlerine bağlı bir ölçüdür.

Arap edebiyatında doğmuş, oradan Fars edebiyatına oradan da Türk edebiyatına geçmiştir.

3. Serbest Ölçü:

Ölçüsüzlüktür. Dizilerin oluşturulmasında herhangi bir ölçü biriminin kullanılmamasıdır.

ÖRNEK

Yaşamak;
birer ve hep beraber
ipekli bir kumaş dokur gibi...
Hep bir ağızdan
sevinçli bir destan
okur gibi
yaşamak...

(Nazım Hikmet Ran)

Metni Anlama

Aşağıdaki şiiri okuyarak soruları cevaplayınız.

Allah Tanrı Yaradan

Allah Tanrı Yaradan
Gel içegör cur'adan
Yâr ile yâr olagör
Çıksın ağyar aradan

Sen insanı sorarsan
Hak'tan ayrı değildir
Sıfatı zat-ı mutlak
Hırkası çar pareden

Aklına akıl deme
Sözüne delil deme
Çünkü kurtaramazsın
Nefsini emmareden

Kaygusuz'un hüneri
Helva vü biryan yemek
Andan özge hüneri
Umma bu biçareden

Kaygusuz Abdal

1. Kaygusuz Abdal'ın verilen ilahisinde nazım birimi nedir? Bunun şiirin anlamına katkısı nedir?

2. Allah Tanrı Yaradan

Gel içegör cur'adan

Yâr ile yâr olagör

Çıksın ağyar aradan

Yukarıdaki dörtlükte mısra sonlarındaki ses benzerliklerini bularak bunların ahenge ve anlama katkısını yazınız.

3. Kaygusuz'un hüneri

Helva vü biryan yemek

Andan özge hüneri

Umma bu biçareden

Yukarıdaki dörtlükte dize sonlarında yazılışı, okunuşu ve anlamı aynı olan kelimeleri belirleyerek bunların ahenge ve anlama katkısını yazınız.

4. Aşağıdaki şiir parçalarında mısraların nasıl kümelendiğini yazınız.

Bâki kalan bu kubbede bir hoş sedâ imiş.

Bâki

Cevap: Dize

Âdeme âdem gerektir âdem etsin âdemi
Âdem âdem olmayınca âdem netsin âdemi.

Ziya Paşa

Cevap: Beyit

Geçti istemem gelmeni,
Yokluğunda buldum seni;
Bırak vehimimde gölgeni,
Gelme, artık neye yarar?

Necip Fazıl Kısakürek

Cevap: Bent/Dörtlük

Her gün bu kadar güzel mi bu deniz?
Böyle mi görünür gökyüzü her zaman?
Her zaman güzel mi bu kadar,
Bu eşya, bu pencere?
Değil,
Vallahi değil;
Bir iş var bu işin içinde.

Orhan Veli Kanık

Cevap: Bent

Etkinlik

Aşağıdaki şiir parçalarının nazım birimlerini ve ölçülerini yazınız.

ÖNEMLİ

- Şiiri oluşturan birimler; dize (mısra), beyit, dörtlük ve benttir.

Mahallemizde
Senden başka ağaç olsaydı
Seni bu kadar sevmezdim.
Fakat eğer sen
Bizimle beraber
Kaydırak oynamasını bilseydin
Seni daha çok severdim.

Orhan Veli Kanık

Nazım Birimi Ölçü

Cevap: Bent, Ölçü: Serbest.

Bir köşeye mahzun çekilen için,
Yemekten içmekten kesilen için,
Sensiz uykuyu haram bilen için,
Ayrılık ölümün diğer ismidir.

Cahit Sıtkı Tarancı

Nazım Birimi Ölçü

Cevaplar: Dörtlük, bent Ölçü: Hece

Can verme sakın aşka aşk afeti candır
Aşk afeti can olduğu meşhuru cihandır

Fuzuli

Nazım Birimi Ölçü

Cevaplar: Beyit Ölçü: Aruz

Ağaca çıksak
Yerde kalmazdı pabucumuz
Hey gidi günler

Oktay Rifat Horozcu

Nazım Birimi Ölçü

Cevap: Beyit Ölçü: Serbest

Etkinlik

BİLGİ KUTUSU

Redif

Dize sonlarındaki aynı anlamdaki sözcükler ile aynı görevdeki eklere redif denir.

ÖRNEK

..... gel – di – ler

..... sil – di – ler

• - di – ler rediftir.

Kafiye:

Dize sonlarındaki farklı anlam ve görevdeki ses benzerliğidir.

1. Yarım Kafiye:

Görevleri farklı tek ses benzerliğine dayanan kafiye-lerdir.

..... sev – erim

..... döv – erim

-erim'ler redif, "v"ler yarım kafiye-dir.

2. Tam Kafiye:

Görevleri farklı iki ses benzerliğine dayanan kafiye-lerdir.

..... taş – ım

..... baş – ım

..... naş – ım

..... yaş – ım

-ım'lar redif, "aş"lar tam kafiye-dir.

3. Zengin Kafiye:

Görevleri farklı ikiden fazla ses benzerliğine dayanan kafiye-lerdir.

orman – lar

harman – lar

"-lar" lar redif, "man"lar zengin kafiye-dir.

4. Tunç uyak:

Kafiyeli sözcüklerden birinin tamamıyla diğer sözcü-ğün içinde geçmesidir. Zengin kafiye olarak kabul edi-lir.

.....indi

.....ikindi

5. Cinaslı uyak:

Yazılışları aynı, anlamları farklı sözcüklerden oluş-an uyak çeşididir.

Dönülmez akşamın ufkundayız vakit çok geç

Bu son fasıldır ey ömrüm, nasıl geçersen geç

Aşağıda verilen şiir parçalarındaki redif ve kafiye-leri bulunuz. (Şiir parçaları, Necip Fazıl Kısakürek'e aittir.)

Şiirler	Kafiye Türleri ve Redifler
I. Ne hasta bekler sabahı, Ne taze ölüyü mezar. Ne de şeytan, bir günahı, Seni beklediğim kadar.	
II. Ruhumu eritip de kalıpta dondurmuşlar; Onu İstanbul diye topra- ğa kondurmuşlar.	
III. Yüzün bir sebepsiz korkuyla uçuk, O gün başucuma kara- larla gel Arkanda, çepçevre, kızıl bir ufuk, Tepende simsiyah kargalarla gel	

2 ve 4. dizedeki gel'ler ve - lar'lar redif, a'lar yarım kafiye-dir.

III. Şiirde 1 ve 3. dizedeki uk'lar tam kafiye-dir.

II. Şiirde - durmuşlar redif, n'ler yarım kafiye

2 ve 4. Dizedeki ar'lar tam kafiye-dir.

I. Şiirde 1 ve 3. dize sonlarındaki -lar redif, ah'lar tam kafiye-dir.

Cevaplar:

BİLGİ KUTUSU

Kafiye Düzeni

- Dize sonlarındaki kafiyelere göre kafiyelerin harflerle gruplandırılarak şemasının çıkarılmasıdır.

ÖRNEK

Ağacın eyisi özünden olur.....	a
Yiğidin eyisi sözünden olur	a
İl için ağlayan gözünden olur.....	a
Ağlama hey gözü yaşın sevdiğim	b

Karac'oğlan

Kafiye Örgüsü Türleri

1. Düz Kafiye: Her iki dizenin de kendi arasında kafiyelenmesidir. Kafiye düzeni (aa, bb, cc/ aaaa, aaab) şeklindedir.

Bursa'da bir eski cami avlusu,a
Küçük şadırvanda sakırdayan su;a
Orhan zamanından kalma bir duvar.....b
Onunla bir yaşta ihtiyar çınar.b

Ahmet Hamdi Tanpınar

2. Çapraz Kafiye: Birinci dize ile üçüncü dizenin, ikinci dize ile de dördüncü dizenin kafiyeli olmasıdır.

Uçun kuşlar uçun doğduğum yere,.....a
Şimdi dağlarında mor sümbül vardır.....b
Ormanlar koynumda bir serin dere.....a
Dikenler içinde sarı gül vardır.....b

Rıza Tevfik Bölükbaşı

3. Sarma / Sarmal Kafiye: Birinci dize ile dördüncü dizenin, ikinci dize ile de üçüncü dizenin kafiyeli olmasıdır.

Perdemiz üstünde uçan leylekler.....a
Şimdi ay vurunca yabancı, uzak.....b
Mavi bir iklimden kanat çırparak.....b
Geçen leyleklere benzeyecekler.....a

Ali Mümtaz Arolat

4. Mani Tipi Kafiye: Dörtlükte birinci, ikinci ve dördüncü dizenin birbiriyle uyaklı olmasıdır. Üçüncü dize serbesttir.

Ne bağımnda gülüm var.....a
Ne dalda bülbülüm var.....a
Artık ne aşkım, ne de.....x
Aşka tahammülüm var.....a

Orhan Seyfi Orhon

5. Örüşük Kafiye: Her üçlükte birinci ve üçüncü dizeler kendi aralarında kafiyelidir.

Anıyordum baharı çırpınarak.....a
Düştü bir gölge şey avuçlarıma.....b
Baktım: Ölmüş, zavallı bir yaprak.....a

Etkinlik

1. a. Aşağıdaki dörtlükte dizelerdeki hece sayılarını yazınız.

Bana kara diyen dilber,
Kaşların kara değil mi?
Yüzümü güldüren gelin,
Gözlerin kara değil mi?

b. Dizelerdeki hece sayılarının eşit olması şiirde hangi ölçünün kullanıldığını gösterir? Yazınız.

c. Dizelerdeki hece sayılarının eşit olması şiire nasıl bir katkı sunar? Değerlendiriniz.

d. Aşağıdaki beyitte geçen kelimeleri heceleyerek sonu ünlü ile bitene (.) ünsüzle bitene (-) getiriniz.

Rıhtımda kalanlar bu seyahatten elemli
- -
Günlerce siyah ufka bakar gözleri nemli
- -

e. İşaretlediğiniz dizeleri karşılaştırınız.

f. Aşağıdaki şiirde dizelerdeki hece sayıları eşit mi? Bu durumun şiiri nasıl etkilediğini değerlendiriniz.

Dört nala gelip Uzak Asya'dan
Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan
bu memleket, bizim.

BİLGİ KUTUSU

- **Hece ölçüsü**, şiirdeki tüm dizelerdeki hece sayılarının eşitliğidir.
- **Aruz ölçüsü**, şiiri oluşturan tüm dizelerdeki ses değerinin eşitliğidir.
- **Serbest ölçü**, hece ve ses değerlerinin eşit olmadığı ölçüdür.

Etkinlik

Aşağıdaki şiir parçalarının ölçülerini yazınız.

Yâ Rab bela-yı aşk ile kıl âşına beni
Bir dem bela-yı aşktan kılma cüdâ beni

Fuzuli

Cevap: Aruz ölçüsü

Aşkın aldı benden beni
Bana seni gerek seni
Ben yanarım dün ü günü
Bana seni gerek seni

Yunus Emre

Cevap: Hece ölçüsü

Kapımı çalıp durma ölüm,
Açmam;
Ben ölecek adam değilim.

Cahit Sıtkı Tarancı

Cevap: Serbest ölçü

Kaplu kaplu bağalar
Kanatlanmış uçmağa
Kertenkele derilmiş
Diler Kırım geçmeğe

Kaygusuz Abdal

Cevap: Hece ölçüsü

BİLGİ KUTUSU

- Hece ölçüsü ile yazılan şiirlerde ahengi artırmak amacıyla sözcüklerin arasındaki kısa duraklamalar, duraktır.
- Duraklar, hece sayısı çiftse dizeyi ortadan ikiye ayırır. (4+4=8)
- Duraklar, hece sayısının tek olduğu yerlerde genellikle fazla olan hece sayısı öne gelecek şekilde dizeyi ayırır. (6+5=11, 7+4=11)

Aşağıdaki şiirlerde kullanılan durakları örnekteki gibi yazınız.

Şiir	Durak
Aykkabı giyerim Üstü beyaz olursa Kaynanamı severim Oğlu güzel olursa	4+3=7 (4+3 duraklı)
İncecikten bir kar yağar Tozar Elif Elif diye Deli gönül abdal olmuş Gezer Elif Elif diye	
Karac'oğlan der ki çile çekilmez Hozan tarlalara sümbül ekilmez Sak yabancı ile başa çıkılmaz İçinden sıdk ile yanan olmalı	
Kul Mustafa karakolda gezerken Gülle kurşun yağmur gibi yağarken Yıkılası Bağdat seni döğerken Şehitlere serdar oldu Genç Osman	

Etkinlik

- Çapraz kafiye düzeniyle yazılmıştır.
- II. dördlüğünün 1. ve 3. dizeleri arasında kelime hâlinde redif vardır.
- I. dördlüğün 1. ve 3. dizeleri arasında ek hâlinde redif vardır.
- II. dördlükte tam ve zengin kâfiye vardır.
- I. dördlükte tam ve yarım kafiye vardır.

Yukarıdakilere göre aşağıda karışık biçimde verilen şiiri orijinal hâlde yazınız.

.....
.....
Sanki beni bekleyen bir hayal görüyorum
Yolumun karanlığa saplanan noktasında,
Yürüyorum, arkama bakmadan yürüyorum...
Sokaktayım, kimsesiz bir sokak ortasında;

Etinle, kemiğinle, sokakların malısın!
Başını bir gayeye satmış bir kahraman gibi,
Sonsuz mesafelerin üstünden aşmalısın!
Kurulup şiltesine bir tahtaravan gibi

Necip Fazıl Kısakürek

Etkinlik

Aşağıdaki şiirleri okuyarak istenen yapı unsurlarını yazınız.

I. Aç kapıyı haber var,
Ötenin ötesinden.
Dudaklarda şarkılar,
Kurtuluş bestesinden.

Necip Fazıl Kısakürek

Nazım birimi:

Redif ve Kafiyesi:

II. Çağır hayallerin en
ötesini
Yakından duyarsın aş-
kın sesini
Sonsuz mutluluğun
penceresini
Beraber açalım tut elle-
rimden.

Abdürrahim Karakoç

Ölçüsü

Kafiye Şeması:

Cevaplar: I. Dörtlük, 1-3. dize "ar"lar tam kafiye, 2-4. dize "sinden"ler redif, "te"ler tam kafiye, II. Hece ölçüsü, a.a.a,b

Etkinlik

Etkinlik

I.
Anahtar
Bulsam, bir sihirli anahtar bulsam,
Açsam göğün mavi kapılarını.
Bir samanyolundan geçip dolaşsam
Yıldızların altın yapılarını!
Dolansa boynuma ışıktan kollar,
Açsa esrarını gök perde perde:
Kaybolan sesleri duysam yeniden,
Kaybolan yüzleri görsem göklerde! ...

Yusuf Ziya Ortaç

II.
Anahtar
Anahtarını kaybettiği günün akşamı apartmanının kapısını -ilk defa olarak-kendisi açamadı; asık suratla zile bastı. Karşısında evin beyini görünce hizmetçinin, sormaya cesaret etmese bile "anahtarınızı yanınıza almamış mıydınız?" der gibi yüzüne bakacağını, şaşacağını sanıyordu.

Kızın aldırmadığını, belki de farkına varmadığını anladı, rahatladı. Kenan hiçbir şey kaybetmesini, hele başkalarının bunu öğrendiğini istemezdi. Kendine göre bazı meraklan olan adamlardandı. Hemen karar verdi:

"Hanımdaki eş anahtarı usulcacık, haber vermeden alın; bir tane daha yaptırırım. Ne olsa yarın sokağa çıkmaz; kabul günüdür!"

Refik Halit Karay

1. Yukarıdaki şiir ve hikâyeye göre soruları cevaplayınız.

a. Yapı unsurları bakımından benzerlikler:

.....
.....

b. Yapı unsurları bakımından farklılıklar:

.....
.....

1. Aşağıdaki şiiri kendinizce yorumlayarak kısa bir hikâyeye hâline getiriniz.

Başsağlığı

Ben uzaklarda olmalıyım, çok uzaklarda
Acılar unutulduktan sonra
Dönmeliyim.
Ölümlerin karşısında şaşırıyorum
Ne desem ki
Düşünüyorum.
Kalanları ağlıyor gidenin
Benim gözlerim kuru
Herkes bana bakıyor, biliyorum
İçlerinden geçenleri.
Başsağlığı dilemek
Garibime gidiyor
Ölen öldü, sen yaşa
Küçültmeye benziyor.
Beni böyle kitaplar mı yaptı ne
Kağıtlarda gidenlere içlenip ağlayan ben
Hayattaki ölümlerde put gibi duruyorum.
Ben canavar ruhlu muyum
Bir ölü evinde tek söz söylenmeden
Put gibi duruyorum
kimse anlamaz derdimi
Ben uzaklarda olmalıyım, çok uzaklarda
Bir yakınım öldü mü.

Behçet Necatigil

2. Yazdığınız hikâyedeki kişi, yer, zaman, olay, çatışma ve bakış açısını belirleyiniz.

.....
.....

3. Yazdığınız hikâye ve *Başsağlığı* adlı şiir arasındaki benzerlik ve farklılıkları yazınız.

.....
.....

BİLGİ KUTUSU

Manzum Hikâye

- Manzum hikâyeler, şiir biçiminde yazılır.
- Hikâyenin yapı unsurlarıyla (kişi-yer-zaman-olay) yazılır.
- Hikâyedeki gibi serim-düğüm-çözüm bölümleri bulunur.
- Konu sınırlaması yoktur.
- Ses tekrarları ile duygu yoğunluğu sağlanabilir.
- Nasihat verme, bir durum veya olay üzerine düşündürme amacı taşıyabilir.

ÖNEMLİ

Hikâye ile manzum hikâye arasındaki fark, manzum hikâyenin şiire has özelliklerle (dize-redif-kafiye-ölçü) yazılmasıdır.

Çalışma

Kocakarı ile Ömer

Üstâd-ı necîbim Ali Ekrem Bey'e
Yok ya Abbâs'ı bilmeyen, kimdi?..
O sahâbîyi dinleyin, şimdi:
Bir karanlık geceydi pek de ayaz...
İbni Hattâb'ı görmek üzre biraz,
Çıktım evden ki yollar ıpsız.
Yolcu bir benmişim meğer yalnız!
Aradan geçmemişti çok da zaman,
Az ilerden yavaşça oldu iyân,
Zulmetin sînesinde ukde gibi,
Ansızın bir mühesykel a'râbî!
Bembeyaz bir ridâ içinde garîb,
Geliyor muttasıl mehîb mehîb
Ben sokuldum, o geldi, yaklaştık;
Durmada karşıdan selâmlaşttık.
Düşünürken selâm alan sesini,
O heyûlâ uzandı tuttu beni:
Bir de baktım, Ömer değil mi imiş!
- Yâ Ömer! Böyle geç zaman, bu ne iş?
- Şu mahallâtı devre çıkmıştım...
Gel beraber, benimle, üç beş adım.

**

Mehmet Akif Ersoy, Safahat

Kelime	Anlamı
İyân	Belirmek
Zulmetin sînesinde	Karanlığın içinde
Ukde	Muamma
Müheykel a'râbî	Heykel gibi bir Arap
Ridâ	Hırka
Garîb	Garip
Muttasıl	Sürekli
Mehîb	Sevimli
Heyûlâ	Karaltı
Mahallâtı	Mahalleler

/benimhocam

1. Kocakarı ile Ömer adlı parçanın manzum hikâye özelliklerini yansıtan yönlerini yazınız.

.....

.....

2. Kocakarı ile Ömer adlı parçanın şiire ait hangi özellikleri yansıttığını yazınız.

.....

.....

3. Kocakarı ile Ömer adlı parçanın şiir ve hikâyeden farklarını yazınız.

.....

.....

Şiirden farklı yönleri

Hikâyeden farklı yönleri

Çocukluğum, çocukluğum...

Uzakta kalan bahçeler

O sabahlar, o geceler,

Gelmez günler çocukluğum.

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Kelime tekrarları ahenge katkı sağlamıştır.
- B) Ek ve kelime hâlinde redife yer verilmiştir.
- C) Yarım kafiye kullanılmıştır.
- D) Hece ölçüsü kullanılmıştır.
- E) Zengin kafiyeye yer verilmiştir.

2. Çözülen bir demetten indiler birer birer
Bırak, yorgun başları bu taşlarda uyusun
Tutuşmuş ruhlarına bir damla gözyaşı sun
Bir sebile döküldü bembeyaz güvercinler

Bu dördükle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) 14'lü hece ölçüsüyle yazılmıştır.
- B) Zengin kafiyeye yer verilmiştir.
- C) Kafiye örgüsü, abba şeklindedir.
- D) Tam kafiye kullanılmıştır.
- E) Gurbet teması işlenmiştir.

3. Aç kapıyı haber var,
Ötenin ötesinden.
Dudaklarda şarkılar,
Sevgi bestesinden.

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Tam uyak kullanılmıştır.
- B) Ek hâlinde redif vardır.
- C) Kafiye örgüsü, abab şeklindedir.
- D) Serbest ölçüyle yazılmıştır.
- E) Nazım birimi, dördlüktür.

4. Ahlâk yolu pek dardır;
Tetik bas, önü yarıdır.
Sakın "hakkım var" deme,
Hak yok, vazife vardır!

Bu şiir parçasıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Nazım birimi dördlüktür.
- B) Hece ölçüsü ile yazılmıştır.
- C) Bir manzume örneğidir.
- D) Didaktik şiir örneğidir.
- E) Zengin kafiye vardır.

5. Önce bir yağmur bir yağmur iki gözüm
Önce ııslak iki kuş
Sonra yıkılmış evrenler geçti vitrinlerden
Sonra insanlar iki gözüm
İnsanlar
Kahrolmuş

Bu şiirle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Serbest ölçüyle yazılmıştır.
- B) Ahenk unsurlarına yer verilmiştir.
- C) Şair, izlenimlerinde öznedir.
- D) Lirik şiir örneğidir.
- E) Destansı bir söyleyişi vardır.

6. Türk, Ulu Tanrı'nın soylu gözdesi
Malazgirt Bizans'ın Türk'e secdesi
Bu ses insanlığa Hakk'ın müjdesi
Bu seste birleşir bütün yürekler...
Ya Allah...Bismillah... Allahuekber!..

Bu şiirle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Millî ve manevi değerlere yer verilmiştir.
- B) Epik şiir örneğidir.
- C) Anlam kapalılığı söz konusudur.
- D) Ahenk unsurlarına yer verilmiştir.
- E) Türk tarihi öğelerine yer verilmiştir.

7. Sözde senden kaçıyorum
Doludizgin atlarla
Bazen sessiz sevdasin
İpekten kanatlarla
Bu şiirin teması aşağıdakilerden hangisidir?
A) Aşk B) Yalnızlık C) Korku
D) Endişe E) Yaşama sevinci
8. Bir define var gitsem bulur muyum
Buluştuğumuz ağaçlar altında
Sevmek devam eden en güzel huyum
İnsan bir kere sever hayatında
Bu dördükle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
A) Lirik şiir örneğidir.
B) Ek hâlinde redife yer verilmiştir.
C) Şairin bireysel duygularını yansıtır.
D) Geçmişe özlem söz konusudur.
E) Toplumsal değerlere yer verilmiştir.
9. İnsanlar içinden kurtulup, ne zaman
Aynamla baş başa, yapayalnız kalsam,
Akislerle susup nihayet bir insan
Olduğumu bana hatırlatır aynam.
Bu şiirin şairiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?
A) Kendisiyle baş başa kalmaktan hoşlanır.
B) İnsanlara değer vermekten hoşlanır.
C) Gerçeklerden kaçmayı âdet edinmiştir.
D) Hayatın içinde olmaktan hoşnuttur.
E) İnsan olduğunu aklından hiç çıkartmaz.

10. Manzum hikâye ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?
A) Giriş, gelişme, sonuç bölümleri hikâye ile benzerlik taşır.
B) Düşündürücü ve eğitici bir yönü vardır.
C) Diyaloglara yer verilir.
D) Anlam, tek dizede tamamlanır.
E) Hikâyeden farkı, şiir biçiminde yazılmış olmasıdır.
11. O günü görmek için sade bekleyeceğiz,
Göreceğiz bir sabah yeşil tomurcukları.
Hazırlanıyor gibi, gökyüzü, ufuk, deniz,
Bir sabah dökülecek baharların baharı.
Bu şiir parçasıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?
A) Umut teması işlenmiştir.
B) Çapraz kafiye düzenine sahiptir.
C) Tam kafiye yer verilmiştir.
D) Hece ölçüsüyle yazılmıştır.
E) Kelime hâlinde redif vardır.
12. Benim yarım şimdi çıkar
Çıkıp da yollara bakar
Emrah'ı odlara yakar
Boyu selvi, revan şimdi
Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?
A) Lirik şiire özgü özellikler içerir.
B) Hece ölçüsü ve dördükle yazılmıştır.
C) Ek hâlinde redife yer verilmiştir.
D) Düz kafiye düzeniyle yazılmıştır.
E) Zengin kafiye bulunmaktadır.

3.2. OKUMA: GEZİ YAZISI

Başlangıç

Nemrut Dağı Heykelleri

Salda Gölü

1. Yukarıdaki görsellerden biri doğal güzellik diğeri ise tarihî güzelliktir. Bu görsellerden hareketle doğal ve tarihî güzellik arasındaki farkları yazınız.

.....

3.2.1.Okuma Öncesi

1. Bir geziye çıkacak olsanız doğal güzellikleri mi tarihî güzellikleri mi gezmeyi tercih edersiniz? Açıklayınız.

.....

2. Yapılan gezilerin anlatıldığı yazıları okumaktan hoşlanırmısınız? Yazınız.

.....

3. Aşağıda okuyacağınız metnin başlığından ve görselden hareketle metnin içeriğiyle ilgili tahminlerinizi tabloya yazınız.

Metnin içeriğine yönelik tahminim

Metnin içeriği

Metnin içeriğini tahmin edebildim mi?

Hikâyenin içeriğini tahmin etme düzeyim bölümünü hikâyeyi okuduktan sonra doldurunuz.

3.2.2.Okuma Sırası

Sofya Sokakları adlı metni okurken dikkatinizi çeken bölümleri not alınız.

Sofya Sokakları

Nevski Katedrali'nden biraz doğuya yürüyünce Sofya Üniversitesi ve Devlet Kitaplığı binalarına geliyorsunuz. Kitaplık, önü sütunlu, iki katlı, şık ve sade (neo-klasik denebilir) bir bina. Üniversite ise çok daha şatafatlı. Bunlar hep, eski tarzları bir şekilde canlandıran yepyeni binalar. Ulusal Tiyatro da böyle, eklektik bir yapı. Girişi Yunan tarzında: İkonik başlıklarla sütunlar, üçgen alınlık v.b. ama arkasında çan kulesi tarzında iki kule yükseliyor. Sonuç olarak ne tarz olduğu belli değil. Viyana'da tanıştığımız Helmer Feller ikilisinin eserlerinden biri olduğunu sanıyorum.

Bu kentte bir de Justinianus Zamanı'ndan olduğu söylenen Steva Sofia Kilisesi var. Yani bizdekiyle hemen hemen aynı yaşta.

Elimdeki, komünizm döneminde basılmış rehber kitabında, İstanbul'dakiyle aynı azizeye ithaf edildiği yazılı. İyi de, bizdeki Aya Sofya'nın Sofya'sı bir azize değil, soyut mu soyut bir kavramdır; hikmet ya da bilgelik. Tabii o dönemde yazan adamın bunu bilmemesi ve Sofya'yı bir azize sanması pekâlâ mümkündür. Herhalde Sofya'nın kendisi de böyle.

Ben bu kiliseyi, bir de güneydeki Boyana'da olan Boyana Kilisesini görmedim. Kitaptaki resimde Sv. Sofia pek bir şeye benzemiyor.

Sofya'nın bazı sokaklarının bana çocukluğumu hatırlattığını söyleyebilirim. Epey eski yapı var, kırklardan, ellilerden de epey yapı var. Yalnız eski İstanbul'u değil, eski Ankara'yı da andırıyor bazı sokakları. Küçük küçük bahçeleri olan evler kalmış, sessiz, asude sokaklardaki Eskiden alışık olduğumuz parke taşlı sokaklardan da çok görüyorsunuz. Toplam nüfusu 1.200.000 dolayında bir kentin yaşamak için ne kadar rahat bir yer olduğunu bir kere daha anlıyorsunuz. (...)

Murat Belge (2003). Başka Kentler, Başka Denizler

3.2.3.Okuma Sonrası

Okuma öncesinde metnin içeriğine yönelik tahminleriniz metin okuduktan sonra metnin içeriğiyle keşişti mi? Açıklayınız.

1. Sofya Sokakları adlı metinde geçen aşağıdaki kelimelerin anlamlarını kullanıldığı cümledeki bağlamından tahmin ederek eş anlamlarını verilen sözcüklerden seçip karşlarına yazınız.

- I. Şık.....
- II. Şatafatlı
- III. Tarz.....
- IV. İthaf etmek.....
- V. Asude.....
- VI. Dönem.....
- VII. Hatırlatmak.....
- VIII. Mümkün.....

Devre	Olanaklı	Rahat	Üslup
Alımlı	Şaşalı	Anımsatmak	Sunulmak

re, VII. Anımsatmak, VIII. Olanaklı

Cevaplar: I. Alımlı, II. Şaşalı, III. Üslup, IV. Sunulmak, V. Rahat, VI. Dev-

2. Sofya'nın bazı sokaklarının bana çocukluğumu hatırlattığını söyleyebilirim. Epey eski yapı var, kırklardan, ellilerden de epey yapı var. Yalnız eski İstanbul'u değil, eski Ankara'yı da andırıyor bazı sokakları.

Metinden alınan bu parçada altı çizili kelimeler yerine kullanılabilecek kelimeleri yazınız.

Epey

Andırıyor

3. **İkilemeler**, anlamı güzelleştirmek ya da pekiştirmek için kullanılır. Ayrı yazılır ve aralarına noktalama işareti konmaz. **Aynı sözcüğün tekrarı** ile (mavi mavi, büyük büyük), **eş anlamlı sözcükle** (ses seda), **yakın anlamlı sözcükle** (eş dost, yalan yanlış), **zıt anlamlı sözcükle** (ileri geri, gece gündüz), **biri anlamlı biri anlamsız sözcükle** (eğri büğrü), "m" sesi ile (kitap mitap), iki anlamsız sözcükle (abur cubur), **yansıma sözcükle** (çitir çitir), **ismin durum ekiyle** (baştan başa) yapılır.

Pekiştirme, anlamı güçlendirmek için sözcüğe yapılan ilaveler veya sözcüğün tekrar edilmesidir.

M, p, r, s ünsüzleri ile (yemyeşil, güpegündüz), **ikileme yoluyla** (büyük büyük, tek tek), "mi" soru edatı kullanılarak (ufak mı ufak, güzel mi güzel) yapılır.

Sofya Sokakları adlı metinde geçen pekiştirme ve ikilemeleri yazınız.

Pekiştirmeler

İkilemeler

Metni Anlama

1. Metinde Sofya nasıl anlatılmıştır?

2. Yazar, Sofya'yı nereye benzetmiştir?

3. Yazarın Sofya'da anlattığı yerler nerelerdir?

4. Yazarın Sofya'yı anlatmadaki amacı sizce nedir?

5. Metinde Sofya ile ilgili kullanılan öznel ifadelerle örnekler yazınız.

6. Metinden hareketle aşağıdaki tabloda belirtilen yere örnek cümleler yazınız.

Metinden Örnek Cümle	Anlatım Biçimi
	Betimleyici
	Açıklayıcı
	Öyküleyici

7. Metinden alınan aşağıdaki cümlelerde kullanılan düşünceyi geliştirme yollarını yazınız.

A) Girişi Yunan tarzında: İkonik başlıklarla sütunlar, üçgen alınlık v.b. ama arkasında çan kulesi tarzında iki kule yükseliyor. (.....)

B) Bu kentte bir de Justinianus zamanından olduğu söylenen Steva Sofia Kilisesi var. Yani bizdekiyle hemen hemen aynı yaşta. (.....)

C) Toplam nüfusu 1.200.000 dolayındaki bir kentin yaşamak için ne kadar rahat bir yer olduğunu bir kere daha anlıyorsunuz. (.....)

8. Metinden hareketle aşağıda boş bırakılan yerleri doğru biçimde doldurunuz.

- Kelimeler daha çok anlamlıdır.
- Metinde daha çok ifadelerle yer verilmiştir.
-,
..... anlatım biçimlerine yer verilmiştir.
- Edebî sanatlara fazla yer.....
- Yalın bir dil

"Boş bırakılan yerleri doldurduktan sonra metnin dil ve anlatım özelliklerini açıklayan bir paragraf yazınız."

9. Bu parçadan hareketle gezi yazısının özelliklerini aşağıda belirtilen yerlere yazınız.

10. Sofya Sokakları adlı parçanın konusunu ve ana düşüncesini yazınız.

Sofya Sokakları

Konu:

Ana Düşünce:

BİLGİ KUTUSU

1. Açıklayıcı Anlatım

Açıklayıcı metinler okura bilgi verir, okura bir şeyler öğretir. Bu metinler daha çok nesnel bir anlatım kullanılır. Okur yönlendirilmez. Ders kitaplarında, ansiklopedilerde, bilimsel dergilerde bu anlatım tekniğine ait örnekleri bulabiliriz.

Açıklayıcı metinlerde,

- Bir konu hakkında bilgi verilir.
- Konu genişletilip örnek ve tanımlarla zenginleştirilir.
- Okur aydınlatılır.

ÖRNEK

Kloroplastlar, özellikle bitki hücrelerine yeşil renklerini vermeleri ile özdeşleşmiş, fotosentezden sorumlu organellerdir. Tıpkı mitokondri gibi metabolik enerji üretiminden sorumlu olup endosimbioz ile evrimleşmişlerdir. Fakat mitokondriye göre oldukça büyük ve kompleks olmalarının yanı sıra ATP üretimine ek bazı önemli görevlere daha sahiptir. En önemlisi, karbondioksitin (CO₂) karbohidratlara fotosentetik dönüşümünden sorumludur. Buna ek olarak kloroplastlar; amino asitler, yağ asitleri ve kendi membranlarına ait lipit yapıları sentezleyebilir.

2. Tartışmacı Anlatım

Yazar, nesnel değildir. Yazarın savunduğu bir görüş vardır ve yazar bu görüşünü okuyucuya kabul ettirmek ister. Okuru ikna etmek için yazılır. Yazar okuru ikna etme işini genellikle soru sorarak yapar: Sizce de böyle olmamalı değil mi? Okurla konuşuyormuşçasına yazılır. Yazar bir görüşü savunur ve karşıt görüşü eleştirir. Böylece kendi görüşünü üstte tutar. İki farklı bakış açısının olduğu öznel yazılardır.

ÖRNEK

Bir edebiyatın türleri arasında eşitsiz gelişme neredeyse her zaman olanaksızdır. Öteden beri yokluğuna sözde hayıflandığımız eleştirinin bile öteki türlere göre kendine bir yer bulduğunu yadsımak anlamsızken roman ile öykü arasında birbirine ters gelişme eğrileri çizmek büsbütün yapay olabilir. Belki bazen biri öbürünün önüne geçebilir; söz gelimi 1980'lerin başında öykü beklenmedik bir suskuya çekilmişken yeni yazarların pırıltısıyla roman - edebiyatımızın gündemindeki bütün boşluğu kendi başına doldurmaya yetmişti ve bunun neden sonra açıklayabildiğimiz nesnel nedenleri vardı. Dolayısıyla roman yükselirken öykünün gerilediği düşüncesi (kimilerine göre düpedüz bir sav bu) birkaç tümce içinde bile geçersiz kalabilir. Ortaya atılan bu tür sav sözlerin karşılıksız olduğunu görmek için çok çabaya da gerek yok aslında.

3. Betimleyici Anlatım

Yazar, gördüklerini -niteleyici sözcükler de kullanarak okuyucunun gözünde canlandırmaya çalışır. Görme duygusu ağırlıklı kullanılır ama diğer duyulara da yer verilir. Gözlem ön planda olur. Durağanlık vardır yani okuyucunun gözünde hareket değil tablolar canlanır. Nesnel ya da yerler tasvir yapılarak okuyucunun gözünde canlandırılır.

Kişisel duygular katılırsa → ÖZNEL BETİMLEME, Görülen şeyler aynen aktarılsa → NESNEL BETİMLEME adını alır.

Amaç, görüntüyü veya izlenimi aktarmaktır.

4. Öyküleyici Anlatım

Kişi, zaman, yer ve olaylara bağlı anlatım tekniğidir. Anlatılmak istenen şey sanki bir film şeridi gibi okura yaşatılır. Hareket hâkimdir. Devingenlik hâkimdir. Olayın gelişimi aktarılır. Olay hikâyelerinde sıkça başvurulan bir anlatım tektiğidir.

ÖRNEK

"-Kolunun diyetini benim verdiğimi unutuyorsun galiba, dedi. Ben olmasam şimdi çolak kalacaktın. Koca Ali yine cevap vermedi. Acı acı gülümsedi. Kızardı. Sonra birden sarardı. Hızla döndü. Bilediği satırların en büyüğünü kaptı. Sıvalı kolunu, yüksek kıyma kütüğünün üstüne koydu. Kaldırdığı satırı öyle bir indirdi ki... O anda kopan kolunu tuttu. Gördüğü şeyin dehşetinden gözleri dışarı fırlayan Hacı kasabın önüne:

-Al bakalım, şimdi diyetini verdiğin şeyi! diye hızla fırlattı. Sonra esvabının kolsuz kalan yerini sıkı bir düğüm yaptı. Dükkândan çıktı. Onun vaktiyle geldiği yer gibi şimdi gittiği yeri de şehirde kimse öğrenemedi."

Yazar Hakkında

Tam adı **Mehmet Murat Kadri Belge** olan yazar, Ankara'da doğdu. Annesi Bankacı Zeynep Cavide Hanım, babası Hüseyin Burhan Belge'dir. Yakup Kadri Karaosmanoğlu büyük dayısıdır. İlkokuldan üniversiteye tüm öğrenimini İstanbul'da yaptı. Moda İlkokulu (1954) ve İstanbul Erkek Lisesini bitirdi (1962). 1966 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu ve aynı bölümde asistan olarak çalışmaya başladı. Burada doçentliğe kadar yükseldi. Bir müddet İngiltere'de bulundu ve Sussex Üniversitesinde alanıyla ilgili araştırmalar yaptı. İsmet Özel ve Ataul Behramoğlu ile birlikte Halkın Dostları (1970-1971) dergisini çıkardı.

Murat Belge, gezi anılarında, çıktığı yolculuklarda Amerika'dan orta Avrupa'ya, balkan ülkelerinden Mısır'a uzanmaktadır. Amerika, Amerikan siyasal düşüncesinin, siyasal işleyişinin tarihine vurgu yapılarak, incelenerek ikinci ciltte başköşede olsa da orta-batı özellikle öne çıkmaktadır. Sonra başka bir kıtaya, Afrika'ya uzanır yazarın yolu; Güney Afrika'yı gezer. Kara kıtanın, kara kaderli bu parçasını anlatılır. Birinci ciltte de yer alan Orta Avrupa ise, coğrafyanın yine büyük parçası Almanya ile kendine iri bir pay kapar. Böylece tarihsel ve kültürel bir Avrupa aktörü, Orta Avrupa anlatısını tamamlamak üzere seyahatnamedeki yerini alır. Üçüncü ciltte okurun rotası "Eski Kıta"dan devam eder, önce Almanya, ardından Danimarka ve Avusturya, çokça Graz. Dönüşte Balkanlar'ı da boş geçmeyen yazar, "eski Yugoslavya toprakları"ni keşfe çıkarır. Belge, Ukrayna'dan, Kiyev'den yolumuzu geçirdikten sonra ABD'ye döner: Boston ve New Orleans sokaklarında orta ölçekte bir gezintiye çıkar. Ardından Kanada'ya şöyle bir uğrar, "verimli" topraklara, Orta Doğu'ya getirir. Murat Belge, seyahatnamesinin dördüncü cildine dünyanın güneyiyle başlar. Okurunu önce Latin Amerika'ya, Brezilya'ya götürür, bin bir çeşitlilikle göz kamaştırır doğa, insan ve ruh iklimini aktarır; politik tarihin girintili çıkıntılı patikalarını takip eder. Amerika'dan Orta Avrupa'ya, balkan ülkelerinden Mısır'a uzanan bu dört ciltlik seyahat dizisinde, aynı zamanda sokaklarda yürüdüğünüzü hissetmek, oturup bir yerde soluklanmak, başka kentler, başka denizler ve bunların tarihleri ile bugünlerini keşfetmek yerinizden kalkmadan mümkündür.

Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü

Biyografiden ve Sofya Sokakları adlı metinden hareketle Murat Belge'nin gezi yazılarındaki canlılığı sağlayan yönleri aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

Gezi Yazarlarımızdan İbrahim Minnetoğlu Hakkında

Malatya'nın Ağvan Köyü'nde doğdu. Hanife ve Muharrem Minnetoğlu'nun oğlu olan İbrahim Minnetoğlu, ailesiyle 1928'de Malatya'dan İstanbul'a gitti ve 1940 yılında İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirdi. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girdi. Burada öğrenciyken gazetecilik hayatına atılarak Yeni Sabah gazetesinde çalıştı. 1944 yılında Yataklı Vagonlar Şirketine işçi olarak girdi ve daha sonra burada şef ve müfettiş oldu. 1952'den itibaren Dünya gazetesinin "Vagon Penceresinden" sütununun yazarlığını yaptı. 1961'de Minnetoğlu Yayınevi'ni ve 1962'de de Minnetoğlu Dağıtım Teşkilatını kurdu. 1956'da Yataklı Vagonlar Şirketi'nden ayrılarak Tercüman gazetesinde fıkra yazarlığı yaptı ve 1976'da buradan emekli oldu. Anadolu gezilerini yansıtan röportajları ve Tercüman gazetesindeki fıkralarıyla tanındı. 1980 yılında yaptığı sözlük çalışmaları nedeniyle Türk Milli Kültür Vakfı Türkçe Ödülü'nü aldı. 1993'te vefat etti.

Eserleri

Şiirleri: İstanbul'un Fethi, Kıbrıs Destanı, Ağvan, Sevgiler Şiirlerinden Seçmeler, Uyum, Gülümse.

Gezi notları: Vagon Penceresinden.

Sözlük çalışmaları: Örnekli Açıklamalı Türkçe Deyimler Sözlüğü, Örnekli Açıklamalı Atasözleri Sözlüğü

Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü

Etkinlik

Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

YAPRAKLAR VE ÇİÇEKLER İÇİNDE BİR ŞEHİR

(1) Bu beyaz İtalyan şehrine bir sonbahar sabahı girdik. Dağları, ovaları saran sayısız bahçelerin yeşilliği içinde yatan Napoli ile eylül meyvelerinin baygın kokulan içinde tanıştık. Burada hurma ağaçları kendi vatanlarındadır. Destelenmiş yeşil başlan, bahçelerin diğer bütün ağaçlarını geçiyor. Yakan bir güneşin tahrikiyle, portakal ve limon ağaçlarının henüz yemyeşil meyvelerinden dağılan sert ve tatlı bir koku, Afrika sonbaharının diğer yabancı kokularına karışarak, neşeli şehre sınırları gıcıklayan emsalsiz bir hava yapıyor.

(2) Gittiğimiz gün, sanki Napoli'de sonbaharın bereketi kutlanıyordu. Bütün evlerin pencereleri ve balkonları, liften bağlarla tutturulan yüzlerce kavunla donatılmış, manavların tezgâhları üzerine iri kızılıcak biçiminde kıpkırmızı domatesler, görülmemiş irilikte sapsan biberler, siyah incirler, pembe şeftaliler ve kehribar renginde üzümler yığılmıştı. Üç beygiri yük arabaları, kırların bin bir mahsulüyle yüklü, ağır ağır şehrin yollarından geçiyor... Siyah saçlı, siyah gözlü, beyaz dişli, esmer kızlar, yabancı olduğumuzu anlayarak otomobili-mizi durdurtular ve bize bahçelerinden nar ve incir attılar.

(3) Beş saatlik bir durmadan sonra Napoli'den ayrılırken, insan âdeta vatan hasretine benzer bir acı duyuyor.

Ahmet Haşim

1. Metnin girişi olan 1. bölümde hangi anlatım biçimleri kullanılmıştır?

2. Metnin en uzun bölümü numaralanmış bölümlerden hangisidir?

3. Betimleyici unsurlara numaralanmış bölümlerin hangilerinde yer verilmiştir?

4. Metinde kullanılan düşüncüyü geliştirme yollarını cümleleri belirterek yazınız.

5. Metindeki betimlemeler nesnel mi yoksa öznel mi yapılmıştır? Açıklayınız.

6. Metinden hareketle Napoli şehri ile ilgili izlenimlerinizi betimleyici unsurlarla yazınız.

7. Metnin sonuç bölümünde yazarın vermek istediği mesajı yazınız.

8. Metindeki açık ve örtük iletilere örnekler yazınız.

9. Sofya Sokakları ile Yapraklar ve Çiçekler İçinde Bir Şehir adlı metinlerin içerik ve yapı unsurları bakımından benzer ve farklı yönlerini aşağıdaki tabloya yazınız.

Metinlerin Benzer Yönleri	Metinlerin Farklı Yönleri

10. Metinlerden hangisini, hangi gerekçe ile daha çok beğendiğinizi açıklayınız.

Etkinlik

Aşağıda verilen parçaların hangi metin türünden alındığını yazınız.

I. Gece, tren, güneyden kuzeye geçerken, birden değişen iklim ve düşen hararet derecesi, bizi, yani doğudan gelenleri harap etti. İlik bir yaz akşamı Marsilya'dan trene binmiş iken gece yansı ansızın kompartımanı istilâ eden buz gibi soğuk bir kış gecesinin dişleri, bizi her tarafımızdan ısırmaya başladı. Telaşla çantalarımızı indirdik, kış paltolarımızı çıkardık ve yakalarımızı kaldırıp çenelerimiz titreyerek hasta horozlar gibi birer köşeye büzüldük. Sabah, sisler içinde, müthiş bir baş ağrısı, keskin bir nezle ve adeta kapana tutulmuş bir hayvanın gizli hiddetiyle mahmur Paris'e girdik.

II. Birdenbire arka tarafta bir hareket oldu: Delikanlı, gözleri dönmüş, korkudan titreyerek, kendini dışarıya, yolun üstüne fırlattı. Fakat daha durmamış olan otomobilden bu tersine atlayış ona muvazenesini kaybetti; olduğu yerde birkaç kere döndükten sonra ayağı boşa gitti ve eliyle çalılara tutunmaya çabalayarak, kafası sivri taşlara çarpa çarpa ve arkasından acı bir hışırtı ile akan topraklar ve ufak taşlarla birlikte, yardan aşağıya, şimdi şırıltısı daha çok duyulan dereye doğru yuvarlandı.

III. Geri hizmetlerinde değil, bizzat savaşta dövülmüş kadınlar olduğunu da söylemeyi vazife sayarım. Bir tanesi Osmaniye'de Raziyeler Köyü'nden Rahime adlı bir kadındı. Bu kadın, Kilikya'da Miralay Arif'in 11. Fırkası'nda bizzat dövülmüştü. 1920'de gönüllü olarak başıbozuklara katılmıştı. 1920 Şubatı'nda Hasanbeyli tüneline hücum edenler arasındaydı. Bunlar, Fransızlardan seksen tüfek, iki makineli tüfek almışlardı. Harpte ölen iki kişiyi de bu kadın sırtında getirmişti. Çevikliğinden dolayı ona ordu Tayyar adını vermişti. 1920 Haziranı'nda Osmaniye'de, Fransız istihkâm-larına hücumu o önderlik etmiş ve bu karargâhın önünde vurularak ölmüştü.

IV. Vicdan içimize korku saldığı gibi, suçsuzsak rahatlık ve güven verir bize. Ben kendimden söyleyebilirim ki türlü kötü durumlarda, içimden geçeni, niyetlerimin temizliğini gizlice kendim bildiğim, düşündüğüm için daha korkusuz adımlarla yürümüşümdür.

Cevaplar: I. Gezi yazısı, II. Öykü, III. Anı, IV. Deneme

Aşağıdaki parçaları okuyarak soruları cevaplayınız.

I. Her taşı bin bir çeşit sanatkâr eliyle kutsi' bir mahiyet almış ve bir gün yeraltına geçse, eski Yunan medeniyeti yıkıntılarında bir kere daha kıymetli bir harabe âlemi bırakacak olan Paris şehri, içinde, şimdi, eski neşesini kısmen kaybetmiş, alını hafifçe kırışık bir halk yaşıyor. Bunu görmek ve hissetmek için hiç de fazla dikkatli olmaya lüzum, yok.

II. Ertesi sabah işine giderken oraya uğradı. Yüzünün bütün hatları gibi saçıyla bıyığının biçimi de Einstein'a benzeyen âlim tavırlı yaşlı dükkân sahibi, bir otomobilden inerek içeriye giren bu pek temiz kıyafetli, mevki yapmış ve emir dinletmeye alışmış olduğu her hâlden belli delikanlıya fazla ehemmiyet verir görünmedi.

1. a. Bu iki metinde kullanılan anlatım biçimleri ve düşünceyi geliştirme yollarını bularak aşağıdaki tabloya yazınız.

I. Metin	II. Metin
Düşünceyi Geliştirme Yolları	Düşünceyi Geliştirme Yolları
Anlatım Biçimleri	Anlatım Biçimleri

b. Düşünceyi geliştirme yolları ile anlatım biçimleri bakımından bu iki metnin benzerlik ve farklılıklarını aşağıdaki tabloya yazınız.

Benzerlikler	Farklılıklar

c. Metinlerin türlerini yazınız.

I. Metin	II. Metin

3.3. EDEBİYAT ATÖLYESİ: KONUŞMA

3.3.1. Konuşma Öncesi

"Bayramyeri, İstiklal İlkokulu'ndan Gümrük Mahallesi'ne doğru giderken sağ yanda, etrafında çınar ağaçları olan, genellikle boş, bazen birkaç at arabası duran, geniş bir alan. Bir yanına kurulan dönme dolap, kayık salıncaklar, atlıkarınca, ...biz de şöyle bir bakınalım diye çocuklarıyla gezen temiz giyimli büyükler kalabalığı, o geniş mekânı böyle yürünmesi zor, oldukça gürültülü, renkli bir havaya sokunca orası bayramyeri olurdu"

Fatma Gürel

Yukarıdaki parçada, bir mekân tasviri yapılmıştır. Yapılan mekân tasvirinde mekânın akılda kalan, öne çıkan ve dikkat çeken özellikleri söz konusu olur.

3.3.2. Konuşma Sırası

Bir mekân belirleyerek konuşmanızı gerçekleştiriniz.

Konuşmanızda dikkat etmeniz gereken noktalar:

- Konuşmanın yapılacağı yer ve zamanın iyi organize edilmesine özen gösterin.
- Tanıtımını yapacağınız mekânın içeriğini yansıtmaya özen gösterin.
- Mekanın anlatımını yaparken farklı materyaller kullanmaya özen gösterin.
- Anlatacağınız mekânla ilgili bilgi toplayın.
- Görsel kullanımında görselleri destekleyen, söz varlığının zenginliğini içeren sözcükler seçmeye özen gösterin.
- Ses tonu, vurgulama gibi konuşma unsurlarına dikkat edin.
- Anlatımın açık ve anlaşılır olmasına özen gösterin.
- Beden dilinizi etkili kullanmaya, jest ve mimiklerinize dikkat edin.
- Belirtilen sürede konuşmanızı sonlandırın.

Etkinlik

Kör adam, ellerini gözlerinin hizasına kaldırdı, hareket ettirdi. Hiçbir şey görmüyorum, yoğun bir sisin ortasında kalmış, bir süt denizine batmış gibiyim. İyi ama körlük böyle olmaz, dedi öteki, körlerin karanlık içine gömüldükleri söylenir. İyi de ben her şeyi bembeyaz görüyorum. Kadının hakkı vardı, bu durum belki de sinirlerle ilgilidir, sinirlere gelince, şeytansı şeylerdir onlar. Bir felaket, biliyorum bunu, bir felaket. Nerede oturduğunuzu söyleyin bana, lütfen ve aynı anda motorun çalıştığı duyuldu. Kör adam, görememe durumu sanki belleğini zayıflatmış gibi kekeleyerek adresini verdi, sonra, size nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum, dedi, öteki yanıt verdi. Hadi canım, teşekkür edecek bir şey yok, bugün size, yarın bana, yarının neler getireceğini kimse bilemez, Haklısınız, bu sabah evimden çıktığımda, böyle bir felaketin başıma geleceğini kim söyleyebilirdi. Arabanın hâlâ hareket etmemiş olması onu şaşırttı, Neden ilerlemiyoruz, diye sordu, kırmızı ışık yanıyor, diye yanıtladı öteki. Ah, dedi kör adam ve yeniden ağlamaya başladı. Bundan böyle ne zaman kırmızı ışık yandığını bilemeyecekti... (Saramago, Körlük)

Bu parçadan hareketle aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

I. Metnin türü

II. Metindeki mekânların özellikleri

III. Kahramanın yerinde olsaydınız mekânı nasıl tasvir ederdingiz?

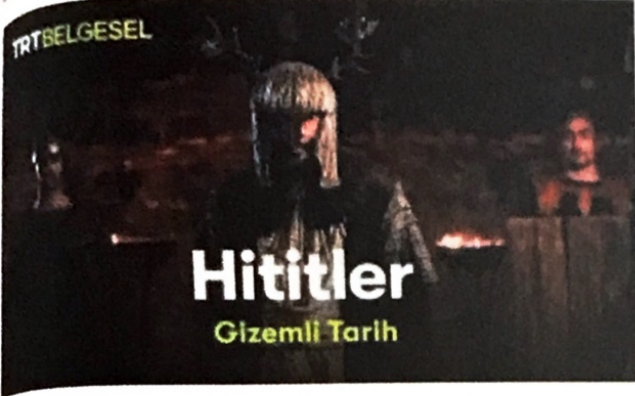
Cevaplar: I. Roman, II. Gerçeğe uygun, bilinen mekânlar.

3.3.3. Konuşma Sonrası

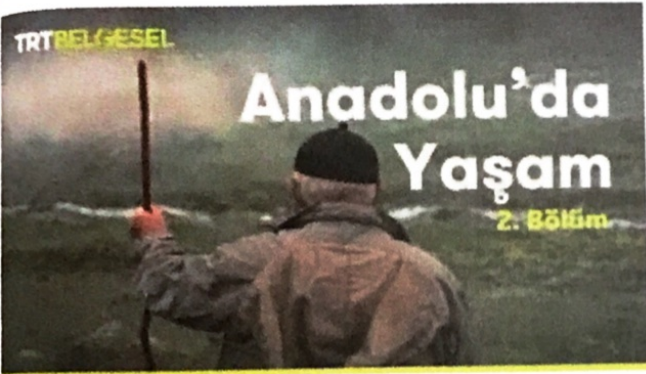
Konuşma sonrasında aldığınız geri bildirimlere göre eksiklerinizi belirleyiniz.

3.4 Dinleme – İzleme

Belgeselin çekiciliği, bilinmeyenleri ve merak edilenleri belgesel ile ortaya koymasından kaynaklanmaktadır. Belgesel, bu anlamda bilinmeyenlerin bilineni, merak edilenlerin yanıtı olarak ortaya çıkmaktadır.

3500 yıl önce var olan Hitit İmparatorluğunun yükseliş ve çöküş dönemlerine göz atan bir belgesel.

Anadolu'nun bilinmeyen yüzüyle mücadele eden, doğa ile iç içe yaşamaktan hoşlanan hayat hikâyelerinin anlatıldığı bir belgesel.

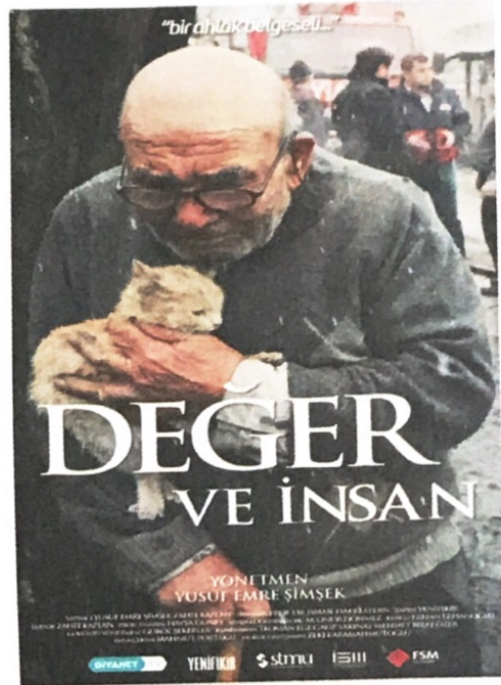

1. Yanda verilen, TRT Belgesel kanalında yayınlanan belgesellerden hangilerini izlediniz?

2. Yukarıdaki belgeseller, tarih ve insan konusudur. Bilim, teknoloji, hayvanlar alemi gibi birçok konuda belgeseller çekilmiştir. Siz, bir belgesel çekecek olsaydınız hangi içeriği tercih ederdiniz? Neden?

3.4.1. Dinleme/İzleme Öncesi

1. "Değer ve İnsan" ifadesi, sizin için ne anlama geliyor? Açıklayınız.

2. Yukarıdaki görsel ve başlıktan hareketle Değer ve İnsan'ın içeriği ile ilgili tahminlerinizi yazınız.

Belgeselin içeriğine yönelik tahminim

Belgeselin İçeriği

Belgeselin içeriğini tahmin edebildim mi?

Belgeselin içeriğini tahmin etme gücünüzü belgeseli izledikten sonra değerlendiriniz.

3.4.2. Dinleme/İzleme Sırası

Değer ve İnsan

Yönetmen koltuğuna Yusuf Emre Şimşek'in oturduğu, editörlüğünü Zahit Kaplan'ın üstlendiği yapım, 13 bölüm olarak hazırlandı.

Her bölümde ayrı bir değer işlendiği belgesel dizisinde, merhamet, samimiyet, dürüstlük, adalet ve paylaşma gibi temel insanlık erdemleri, alanında önemli isimler tarafından anlatıldı.

Değerler eğitimi konusunda referans kabul edilebilecek yapımda konuşmacılar arasında, Alev Alatlı, Sadettin Ökten, İsmail Hakkı Aydın, Nurullah Genç, Nevzat Tarhan, Savaş Barkçın, Ender Saraç, Yücel Arzen, Esat Kabaklı, Ahmet Murat Özel, Beşir Ayvazoğlu, Mustafa Kara ve Ömer Öztürk yer alıyor.

"Değer ve İnsan" belgeselinin çekimleri ayrıca Ayasofya dışında İstanbul'un önemli medreseleri ve tarihi mekânlarında da çekildi.

Değer ve İnsan belgeselinin 4. bölümünü izleyerek soruları cevaplayınız.

1. Değer ve İnsan belgeselinde işlenen konular nelerdir?

.....

.....

.....

2. Değer ve İnsan belgeselindeki mekânlar hakkında bilgi veriniz.

.....

.....

.....

3.4.3. Dinleme/İzleme Sonrası

Söz Varlığımızı Zenginleştirelim

Bir tasarım nesnesi olarak fiziksel mekânlar ile toplumsal bildirileri arasındaki ilişkinin samimiyet derecesi, şu ana dek ifade edilen sosyokültürel akışın hangi yönde ilerleyeceğini belirleyecek niteliktedir. Mekân, ürünü olduğu toplumun kültürünü ve kültürün çağla ile kurması gereken şaşmaz ilişkisini okutacak bir şeffaflığa mı sahip olmalıdır, yoksa aynı toplumu gün ve gelecek bağlamından koparan hatta kimi zaman geçmişin kültürel bagajını bile ortadan kaldıran bir sahte oyunun dekoruna mı dönüşmelidir?

Mimarlık yapıtları kentin gelişimi ve değişiminin tanımlanmasına değişik boyutlarda katkıda bulunurlar. Bir başka deyişle, yapılar taşıdıkları değişik nitelikler ve oluşturdukları fiziksel çevreler nedeniyle o yerleşmenin yaşam öyküsünde bir yer edinmişlerdir. Kentin belli bir dönemdeki statüsünü, yaşayanlarının bilgi, beğeni ve becerilerini, sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkilerini, hâkim üretim biçimini araştırırken gerekli belleğin en önemli öğeleri yapılardır. Yapıların, kent belleğinin oluşumuna ve bu bellek kullanılarak yerel tarihlerin yazımına katkıları şu şekilde sıralanabilir: Türü ne olursa olsun, yapılar, toplumun gereksinmesinin bir bölümünü karşılar. Bu gereksinmenin nitelik ve ölçeği, toplumun o döneminin yaşamını yansıtır ve bu nedenle kentin biçimlenmesinde önemli rol oynar (Madran, 2001).

Bu parçada geçen aşağıdaki kelimelerin anlamlarını kullandıkları cümlelerdeki bağlamlarından hareketle tahmin ediniz, tahminlerinizi tabloya işaretleyiniz.

Kelime veya Kelime Grubu	Sözlük Anlamı	Hikâyedeki Bağlam
Yansıtmak	1. Yansıma yoluyla nesnelerin görüntülerini vermek.	Bu gereksinmenin nitelik ve ölçeği, toplumun o döneminin yaşamını yansıtır.
	2. Üzerine düşen ışığı, sesi vb.ni geri çevirmek; aksettirmek	
	3. Dış görünüş, davranış vb. hakkında duygu ve düşünceleri belli etmek.	
	4. Düşünce, olay vb.ni bir başka kişiye iletme, aktarmak	
Gelişim	1. Gelişmek işi.	Mimarlık yapıtları kentin gelişimi ve değişiminin tanımlanmasına değişik boyutlarda katkıda bulunurlar.
	2. Serpilip büyüme.	
	3. Aksiyon.	
Akış	1. Geçip gitme, sürüp gitme.	Şu ana dek ifade edilen sosyokültürel akışın hangi yönde ilerleyeceğini belirleyecek niteliktedir.
	2. Belirlenen biçimde, kurallarına ve doğasına uygun olarak gerçekleşme.	
	3. Yeni fethedilen topraklara doğru topluca gitme.	
	4. Akmak işi.	
Koparmak	1. Kopmasını sağlamak, kopmasına yol açmak; kapmak.	Yoksa aynı toplumu gün ve gelecek bağlamından koparan hatta kimi zaman geçmişin kültürel bagajını bile ortadan kaldıran bir sahte oyunun dekoruna mı dönüşmelidir?
	2. Birden ve güçlü bir biçimde başlamak veya başlatmak.	
	3. Uzaklaştırmak, yok etmek.	
	4. Birlikte koşan yarışçıyı üstün bir çaba ile hızlanıp geçmek.	

Cevaplar: Yansıtmak - 4, Gelişim - 1, Akış - 4, Koparmak - 3

Etkinlik

Aşağıdaki iletileri tabloya doğru şekilde işaretleyiniz.

Metin	Açık İleti	Örtük İleti
Her görsel çalışmada olduğu gibi belgeselde de detay görüntüler, detay çekimler belgeselin cazibesini ve etkileyiciliğini oluşturmaktadır.		
Dağlar, insanlar ve hatta ölüm bile yorulduysa şimdi en güzel şiir, barıştır.		
Bilgi sosyolojisinin kurucularından Karl Mannheim, epistemolojik bir temelin iddialarına dayanabilen sosyal bilimlerdeki gözlemci tutumun ilk kapsamlı gerekçesini belgesel yöntemiyle sunmuştur.		
İnsan göz, görüş ve bakıştır. İnsanın gözü neyi görmeye yetiyorsa o kişinin değeri de ancak onlarla sınırlıdır.		

Cevaplar: Açık – örtük – açık – örtük

ÖNEMLİ

- **Belgeselde içerik:** İçerik, bütünü oluşturan tüm parçalardır. Belgeselde nelerden söz edilmişse nelere yer verilmişse içerik odur.
- **Belgeselde Yapı:** Gerçekçi veriler, varlığın kanıtsal biçimleri, görsel, işitsel ögeler, düşünce veya olay, çok modlu metin...

ÖNEMLİ

Çok Modlu Metnin Özellikleri:

İçeriğinde farklı metin türlerini barındıran metinlerdir. Belgeselerde kullanılır. Belgeselin içinde hikâye, anı veya günlük metinlerine yer verilebilir. Karma metinlerin etkileşimle birlikteliği sağlanır.

Açık ve Örtük İleti Bakımından Türler

Anlamın kapalı olduğu, okurun hayal dünyasına seslenen türlerde örtük iletiler kullanılır.

Hikâye: Genellikle örtük iletilerle okurun hayal dünyasına hitap eder.

Gezi Yazısı: Gerçekliğin ön plana çıktığı bir tür olan gezi yazısında açık iletilere yer verilir.

Belgesel: Çok modlu metin özelliği taşıdığı için hem açık hem örtük iletilere yer verilir.

Bu temada edindiğiniz bilgilere göre aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

Hikâye	Gezi Yazısı	Belgesel
Benzerlikler (Yapı, içerik, dil ve anlatım)		Farklılıklar (Yapı, içerik, dil ve anlatım)

3.5 EDEBİYAT ATÖLYESİ: YAZMA

3.5.1 YAZMA ÖNCESİ

Infografik, birtakım verilerin grafik destekli olarak daha kolay ve anlaşılır hale getirmeye yardımcı olan, grafik destekli sunumlardır. İnsanlar infografikleri karmaşık verileri sıkmadan eğlenceli ve hızlıca aktarmak için bir sunum tekniği ve aracı olarak kullanırlar. Örneğin elinizde bir araştırma hakkında çok büyük bir verinin olduğunu düşünün. Bu verilerin birbiriyle olan ilişkisini anlatmak ve değişimleri belirtmek çok uzun sürecektir ve rakamlarla arası iyi olmayan kişilerin konudan uzaklaşmasına neden olacaktır. Infografikler, binbir çeşit bilgiyi dinleyicileri, izleyicileri, kullanıcıları ya da hedef kimseleri kolayca istatistiksel açıdan sunup onları bilgilendirmenin en verimli yollarındandır.

Infografik metinler; görsel iletişimi, bilginin görselle sunulmasını sağlar.

3.5.2 YAZMA SIRASI

Değer ve İnsan adlı belgeselin 4. bölümünü infografik metne çeviriniz.

Etkinlik

Değer ve İnsan adlı belgeselin 4. bölümüne göre aşağıdaki soruları kendi yorumlarınızı katarak cevaplayınız.

Bilgiler	
Belgesel hangi özellikleri içermektedir?	
Belgeseldeki mekânın özellikleri nelerdir?	
Belgesel hakkında yorumların nelerdir?	

3.5.3. Yazma Sonrası

Yazdığınız inografik metnin değerlendirmesini yapınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1. --- yazarın gözlem ve bilgiye dayalı olarak gezip gördüğü yerleri çeşitli yönleriyle, özenli bir anlatımla yazdığı yazılardır. Bu yazı türü, insanoğlunun yaşadığı yerin dışında farklı yerler görme isteğinin bir ürünüdür. Özellikle iletişim ve ulaşımın bu kadar kolay olmadığı zamanlarda bu tür yazılar; farklı yerleri, farklı kültürleri, gelenek ve görenekleri tanıtmaya ve insanları bilgilendirme görevini üstlenmiştir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Gezi yazısı
B) Biyografi
C) Otobiyografi
D) Deneme
E) Hikâye

2. Gerçekten kanatları kırık bir leylek, beyaz elbiseler giyinmiş bir hasta gibi uzakta, ağaçların arasında melül melül dolaşüyor ve iki de bir, dallar ve yapraklar arasında görünen mavi ve serbest sema parçalarına kırmızı yuvarlak gözleriyle durup bakıyordu.

Bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Benzetme yapılmıştır.
B) Betimleyici anlatımla yazılmıştır.
C) İnkilemeye yer verilmiştir.
D) Niteleyici ifadelerle yer verilmiştir.
E) Örneklemeyle baş vurulmuştur.

3. I. Bütün yeni fikirlerin doğduğu memleket Fransa olduğu halde, ne gariptir ki yenilikten en fazla çekinen, an'anelerine en çok bağlı ve en az kıymıldanmayı seven memleket yine Fransa'dır.
II. Buharın keşfi, insanlık hayatında büyük bir değişiklik yapmıştı. Mavi deniz üzerinde büyük pervaneler gibi dolaşan yelkenli gemiler, kanatlarını toplayıp öldüler; fabrika mimarisi doğdu; siyah bacalar hava ve gökyüzü manzaralarını değiştirdi.

Yukarıdaki metinlerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. metin açıklayıcı anlatımla yazılmıştır.
B) I. metinde öznel ifadelerle yer verilmiştir.
C) II. metinde benzetme vardır.
D) I. metinde, Fransa ile ilgili karşılaştırma yapılmıştır.
E) II. metinde, tanımlama yapılmıştır.

4. Algilerin deniz kabukları ile olan ilişkisinden mercanlar doğar. Mercan beşikleri okyanus tabanının yüzde birinden daha azını kapsasa da binlerce balık yumuşakça ve alg türünün doğal ortamıdır. Okyanuslardaki denge onlara bağlıdır. Dünyadaki zamanı milyarlarca yılla mümkün. Ağaçların oluşması da 4 milyar yılda gerçekleşmiştir. Mükemmel bir yaşamın mimari ürünü olan ağaçlar, tür zincirinin en önemli halkasıdır. Yerçekimine meydan okuyan ağaçlar hiç durmadan göğe doğru hareket eder ve yapraklarını besleyecek olan güneşe doğru telaşsızca uzayan tek doğal varlıktır. Küçük siyano bakterilerden miras aldıkları güçle ışık enerjisini toplar muhafaza eder ve bununla beslenir. Nihayetinde ortaya çıkan gövde ve yaprakları su mineral sebze ve diğer canlı türlerinin karışımında çürür. Böylelikle yavaş yavaş topraklar ortaya çıkar. Toprak hareketlidir mikro-organizmalar sürekli işlenir; toprağı kazar, havalandırır ve dönüşüme uğratar. Nihayetinde humus adı verilen verimli bir toprak katmanı oluşturur.

Bu parçada asıl anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Dünyamız, birbirine muhtaç olan her bir varlığın farklı bir role sahip olduğu bir dengeye ve zekice planlanmış bir ahenge sahiptir.
B) Dünyada yaşam döngüsünün sürmesi için toprakların kirletilmemesi, doğaya saygılı olunması gerekir.
C) İnsan, toprağı oluşturan organizmaların yayılıp çoğalmasında için gerekli koşulları sağlamak zorundadır.
D) Organizmaların beraber hareket etmesi onların tercihi değildir, onları organize eden içgüdüleridir.
E) Toprak oluşumunda çalışan organizmalar, su döngüsünün sağlanmasına dolaylı yoldan yardım eder.

5. Gerçek olan ve gösterilebilir hemen her konu belgeselin teması olabilmektedir. Hızır makinesinin çalışma dizgesinden yumurtanın biyolojik yapısına kadar görülebilen her gerçek belgesel teması olabilmektedir. Modern çağda belgeselde sıkça kullanılan canlandırma ve drama teknikleriyle anlatım daha da kolaylaşmıştır. Belgesine güç ulaşılabilen tarihsel olaylar veya felsefi konular da artık rahatça belgesel teması olabilmektedir.

Bu parçanın konusu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Belgeselin gerçeklikle ilişkisi
B) Belgeselin diğer türlerle ilişkisi
C) Belgeselin teması
D) Belgesel ve bilim arasındaki ilişki
E) Tarih ve belgesel

DİNLEME/İZLEME

Sabahattin Ali'nin Sırça Köşk adlı hikâyesini dinleyerek aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Hikâye kişileri hakkında bilgi veriniz.

.....

2. a. Sırça Köşk'ün yapılmasına nasıl karar verilmiştir?

.....

b. Hikâyede geçen koyunların beyin, dil ve gözlerinin çıkarılıp halka verilmesi ne anlama gelmektedir?

.....

3. Hikâyedeki çatışma unsurunu yazınız.

.....

4. Sırça Köşk, neden ve nasıl yıkılmıştır?

.....

5. Hikâyenin sonunda ihtiyarlar çocuklara nasıl nasihat vermiştir?

.....

OKUMA

Hikâye okuma saatinde Ali, Beyza, Cemal, Durmuş'un okuduğu hikâyelerle ilgili aşağıdakiler bilinmektedir.

- I. Ali, hikâyenin serim bölümünü okumuştur.
- II. Beyza'nın okuduğu hikâye, kahraman bakış açısıyla yazılmıştır.
- III. Cemal'in okuduğu hikâyede anlatıcı her şeye hâkimdir.
- IV. Durmuş'un okuduğu hikâyede hayata dair bir kesit aktarılmıştır.

Geldiği yollardan hızlı hızlı dönen Koca Ali, ruhunda demin dinlediği uyumu tekrarlıyordu. Bülbüller keskin keskin ötüyor, uzaktan mandıraların köpekleri havlıyordu. Sokakta hiç kimseye rast gelmedi. Dükkânının önüne gelince durdu. Güneş tam tepedeydi. Bacasının üstündeki leylek uyumamış, kefenli bir görüntü gibi ayakta duruyordu. Kapısı aralıktı. Çıkarken sıkı sıkıya kapadığını hatırladı.

Ömer Seyfettin, *Diyyet*

Yıkık, ufak ufak, siyah tahtalı, eğrilmiş, çarpılmış evleri yosunlu, her vakit yaş topraklı sokaklarıyla nazara sakin, hüznengiz bir manzara arz eden bu mahalleden bir gün çıkmak, havayı, güneşi görmek, senelerle zihinlerde büyüyen, daha ziyade ehemmiyet peyda eden sokakları, çarşılarıyla Bayezid'i, Şehzade'yi gezmek onların senede ancak üç defa yapabildikleri bir şey, bir nimettir. Onlar sabahleyin yataklarından kalktıkları vakit, evlerinin erkeğini mahalle kahvesine gitmiş bulurlar, kendileri de çocuklarını mektebe savınca tencereyi -eğer sıcak yemek nasipse- ocağa kor komaz çarşafalarını başlarına, kırmızı püskülü düşmüş.

Memduh Şevket Esenal, *Mevla Kavuştursun*

Çocuk:

"Anam," dedi, "anam, yarın sabah gün ışımadan uyandır beni."

"Gene uyanmazsan?"

"Uyanmazsam iğne sok etime. Saçlarımı çek. Döv beni."

Soluk yüzlü, ince kadının kara gözleri sevinçli bir ışıltı içinde kaldı.

"Ya gene uyanmazsan?"

"Öldür beni."

Kadın var gücüyle çocuğu kucağına alıp, bağına basıp.

"Cannn!" dedi.

"Uyanmazsan ..."

Çocuk düşündü. Birden:

"Ağzıma biber koy," dedi. Anası yeniden, aynı sevecenlikle, gözleri yaşararak onu bağına basıp öptü.

Yaşar Kemal, *Sarı Sıcak*

Kılığımız, kıyafetimiz düzgündür. Aklımız, şu sabahtan akşama kadar avaz avaz bağırarak bülbülden herhalde üstündür. Kanadımızı bir vursak en hızlı güvercinden daha çok yol alırız. Halbuki bütün kuşların en zavallısı bizmişiz gibi hiç durmadan didiniyoruz. Şu budala serçe bile üç günlük ömrünü keyifle geçiriyor da, biz, arasından uçtuğumuz ağaçları bile fark etmiyoruz.

Sabahattin Ali, *Kırlangıçlar*

1. Yukarıda verilenlere göre hangi öğrencinin hangi hikâyeyi okuduğunu tabloya yazınız.

Hikâye	Hikâyeyi Okuyan Öğrenci	Hikâyedeki Zaman	Hikâyedeki Anlatıcı ve Bakış Açısı
Diyet			
Mevla Kavuştursun			
Sarı Sıcak			
Kırlangıçlar			

2. Uçun Kuşlar

Uçun kuşlar uçun, doğduğum yere
Şimdi dağlarında mor sümbül vardır
Ormanlar koynunda bir serin dere
Dikenler içinde sarı gül vardır
O çay ağır akar, yorgun mu bilmem
Mehtabı hasta mı, solgun mu bilmem
Yaslı gelin gibi mahzun mu bilmem
Yüce dağ başında siyah tül vardır
(...)

Rıza Tevfik Bölükbaşı

a. Şiirde altı çizili dizelerde yapılan söz sanatını yazınız.

.....

b. Şiirin temasını yazınız.

.....

c. Şiirin nazım birimini yazınız.

.....

Şiirin ölçüsünü yazınız.

.....

Şiirin kafiye şemasını yazınız.

.....

Şiirin redif ve kafiyelerini yazınız.

.....

3. İç Ahır Kapısı'ndan Dışarı Ahır Kapısı'na kadar 200 adım, oradan Çatladi'ya 1300 adım, oradan Kum Kapı'ya 1200 adım, oradan Langa Kapısı'na 1400 adım, oradan Davut Paşa Kapısı'na 1600 adım, oradan Samatya Kapısı'na 800 adım, oradan Narlı Kapı'ya 1600 adım, oradan Yedikule'ye 2000 adım. Bu Yedikule, Vezir Kantur yapısıdır. Kapısı kuzeye dönüktür. İki kat demir büyük kapılardır. Bu kapılardan başka ta Ahır Kapı'ya varıncaya kadar hesap olunan kapıların yedisi de deniz kıyısında olmakla hepsi doğuya bakar. Bu tarafa İodos rüzgârı ziyade dokunduğundan Bayram Paşa'nın yaptırdığı sağlam yapıları harap etmekle bu saydığımız adımlar dört kaleden adımlanarak hesap olunmuştur ki İbrahim Han Zamanı'ndadır. 29.810 adım gelmiştir. Ama Bayram Paşa Zamanı'nda dışarıdan adımladığımızda tam 30.000 adım gelmişti.

a. Metnin türünü yazınız.

.....

b. Metnin yazılış amacını belirtiniz.

.....

1. Cevaplar: Diyet – Cemal – Öyle vakti – 3. Kişi hakim bakış açısı
Mevla Kavuştursun – Dürmüç – Günün erken saatleri – 3. Kişi hakim bakış açısı
Sarı Sıcak – Ali – Akşam vakti – 3. Kişi gözlemci bakış açısı
Kırlangıçlar – Beyza – Belirtimemiş – 1. Kişi kahraman bakış açısı
2. a. Kişileştirme, benzetme b. Özlem c. Dörtlük, hece ölçüsü, abaca cccb,
1. dörtlükte 1. ve 3. dizede e'ler redif er'ler tam kafiye – 2. ve 4. dizelerde
"vardır"lar redif "ül"ler tam kafiye 2. dörtlükte 1 - 2 - 3. dizelerde "mu bil-
mem"ler redif "un"lar tam kafiye
3. a. Gezi yazısı b. Geziliş götülen yerleri anlatmak

1. Vapur Doğu Akdeniz limanlarından birine yaklaştığı zaman ortalık kararmaya başlamıştı. Güneşin biraz evvel battığı, denizle bulutların birbirine karıştığı yerde katmer katmer turuncu yığınlar, bunun karşısında, Toroslar'ın üzerinde ise, karlı tepeleri saran al al tüller vardı. Vapur kısa, kalın bir şeydi. Kıçı pek suya batmış, burnu pek havaya kalkmış gibi yürüyordu.

Bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) İkilemelere yer verilmiştir.
- B) Betimleyici anlatımla oluşturulmuştur.
- C) Yer ve zaman unsurları belirgindir.
- D) Kişi ve olay unsurları belirsizdir.
- E) Kahraman bakış açısı ile yazılmıştır.

2. Azrail alır canımız

Kurur damarda kanımız

Yuyacağıın kefenimiz

Saranlara selam olsun

Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Kafiye şeması aaab şeklindedir.
- B) Ek hâlinde redif varır.
- C) Epik şiir örneğidir.
- D) 8'li hece ölçüsü ile yazılmıştır.
- E) Ölüm teması işlenmiştir.

3. Bir manavın önünde durdu, en irilerinden tanesi yirmişişer kuruşa on tane portakal aldı, mendiline koyup bağladı, oradan geçen bir gazeteciden de bir Köroğlu istedi, katlayıp cebine yerleştirdi sonra biraz ilerideki bekleme yerine giderek Beşiktaş tramvayını gözlemeye başladı.

Bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Gözlemci bakış açısıyla yazılmıştır.
- B) Kişi, mekân ve olay unsurları belirgindir.
- C) Olay, belirli bir sıra ile verilmemiştir.
- D) Olay, kişi ve yer gerçeğe uygun biçimde verilmiştir.
- E) Açık ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır.

4. Bir kez gönül yıktınisa

Bu kıldığın namaz değil

Yetmiş iki millet dahi

Elin yüzün yumaz değil

Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) 4 + 4 duraklıdır.
- B) Didaktik şiir örneğidir.
- C) Nazım birimi dördlüktür.
- D) Çapraz kafiye düzeniyle yazılmıştır.
- E) Kelime ve ek halinde redif vardır.

5. Ressam Tevfik Aravurgun bakışlarını Marmara Denizi'nin kırıksız çalkalanan yeşil yüzünde gezdirirken tam karşısında, birkaç yüz metre ilerde, beyaz bir gemi gördü. Arkaya doğru yatık bacasından hafif dumanlar çıkan ve maden kısımları güneşte sapsarı parlayan bu ince uzun gemi, keman baş provasının zarif bastonunu Sarayburnu'na doğru uzatmış, kımıldamadan duruyor, bayrağını Kızkulesi'nin önünde dalgalandırıyor, bu gagasını ileri doğru uzatıp kuyruğunu çırparak suların üstünde dinlenen beyaz bir martıya benziyordu.

Bu parçadaki hikâye unsurlarıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlış verilmiştir?

- A) Yer: Marmara Denizi
- B) Kişi: Ressam Tevfik Aravurgun
- C) Zaman: Bir sonbahar günü
- D) Olay: Ressamın denize bakarken beyaz bir gemi görmesi
- E) Bakış açısı: Gözlemci bakış açısı

6. Osman'ın yüzü kâğıt gibiydi. Gözleri ufalmış ve kanlanmıştı, çenesiyle şakaklarındaki seyrek tüyler büyümüş gibiydi. Uzayıp incelmış hissini veren çehresi, sivri burnu, yarı açık ağzında görünen ufak sarı dişleri ve etrafa şaşkın şaşkın bakan gözleriyle kedinin ağzına düşmüş canlı bir fareye benziyordu.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak,

I. Benzetme yapılmıştır.

II. Betimleyici anlatım vardır.

III. Kahraman bakış açısıyla yazılmıştır.

hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) Yalnız II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

7. Güzel dil Türkçe bize
Başka dil gece bize
İstanbul konuşması
En sâf, en ince bize

Yeni sözler gerekse
Bunda da uy herkese
Halkın söz yaratmada
Yollarını benimse

Ziya Gökalp

Bu şiirin içeriğine göre türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Lirik
B) Epik
C) Didaktik
D) Satirik
E) Dramatik

8. Kuşluk vaktine doğru beraberce yola düzülüp operatör İrfan'ın muayenehanesine gittiler. Bu doktorun resmî işi olmadığı için öğleden önceleri de yerinde bulunuyordu. Değirmi sakallı hayır sahibi: "Yanında kaç paran var? Malum ya yorganına göre ayağını uzat demişler. Paramız belli olunca tedaviyi, ilacı da ona göre tutarız. İşin kolayına kaçmayız."

Bu parçadaki altı çizili sözle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ayarlamak
B) Çıkarmak
C) Başlatmak
D) Kaçırarak
E) Değiştirmek

9. Sanatsal yazı türleri içinde ----, en eski tür olarak nitelendirilmektedir. Bu türde çağrışım, imge, duyular, sezgi, duygular önemli yer tutmaktadır. Anlatım ise düzyazı türlerine göre kapalı; söyleyiş ritmik ve algılar ön plandadır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) hikâye
B) şiir
C) anı
D) manzum hikâye
E) gezi yazısı

10. Önce naz sonra söz ve sonra hile
Sevilen seveni düşürür dile
Seneler asırlar değişse bile
Eski töre bozulmuyor Mihriban!

Abdürrahim Karakoç

Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Düz kafiye örgüsü kullanılmıştır.
B) Zengin kafiye vardır.
C) 7+4 duraklıdır.
D) İçeriğine göre lirik şiirdir.
E) Hece ölçüsü ile yazılmıştır.

11. Yakası kapalı kahverengi çuha elbisesinden bir odacı, bir kavas, yahut kibar bir evde uşak olduğu anlaşılan genç, iriyarı, yakışıklı bir adam bu caddede her sabah küçük bir köpek gezdirir. Açık kahverengi tüyleriyle uzun kulakları yerlere kadar sarkan ve yüksekliği bir karıştan fazla olmayan köpek, meşin tasmaına bağlı yine meşinden örme bir yuların arkasından tıpış tıpış gider.

Bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Gözlemci bakış açısıyla yazılmıştır.
B) Betimleyici unsurlara yer verilmiştir.
C) Kişi, yer ve olay unsurları belirgindir.
D) Anlatılanlar gerçeğe uygun biçimde verilmiştir.
E) Örtülü anlam yoğun biçimde kullanılmıştır.

12. Aman efendim, aman!

Galiba Âhir Zaman!
Manzarası yurdumun,
Tufan gününden yaman!
Göz görmez aydınlıkta;
Asumana dek duman.

Bu şiirin teması aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Endişe
B) Cesaret
C) Özlem
D) Kahramanlık
E) İyilik

13. Şiirde mecazlar, imgeler, çağrışımlar, göndermeler, hayaller, kapalı anlatımlar, çok anlamlılık, yüksek duygu ve ses değeri gibi unsurlar ağır basarken ---- ise daha çok olay aktarımı, akılda kalıcılık, anlaşılabilirlik, tek anlamlılık, tasvir, konuşma dili gibi unsurlar etkisini hissettirir. O sebeple bu türün sanat yönünün, şiirselliğin ve estetik kaygının nispeten zayıf olduğu söylenebilir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) hikâyelerde
B) anılarda
C) gezi yazılarında
D) manzum hikâyelerde
E) denemelerde

15. Konusunu tarihten, ulusal duygulardan ya da toplumsal gerçeklerden alır. Merak unsurunun ön planda olduğu bu öykü türünde serim – düğüm – çözüm bölümleri belirgindir. Türk edebiyatında ---- gibi yazarlar bu öykü türünde eserler vermiştir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) Refik Halit Karay
B) Ömer Seyfettin
C) Memduh Şevket Esendal
D) Reşat Nuri Güntekin
E) Yakup Kadri Karaosmanoğlu

14. Aşağıdakilerden hangisi hikâyenin yapısını oluşturan öğelerden biri değildir?

- A) Kişiler
B) Olay
C) Serim
D) Bakış açıları
E) Anlatıcı

16. Daha deniz görmemiş bir çoban çocuğuyum,

Bu dağların eskiden âşinasıdır soyum,
Bekçileri gibiyiz ebenced buraların,
Bu tenha derelerin, bu vahşi kayaların
Görmediği gün yoktur sürü peşinde bizi,
Her gün aynı pınardan doldurur destimizi
Kırlara açılırız çingiraklarımızla;
Kırlarda buluşuruz kızımız, karımızla.

Bu şiirin içeriğine göre türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Lirik
B) Epik
C) Pastoral
D) Didaktik
E) Dramatik

GÖREV

Sınıf panonuza ülkemizin doğal ve tarihi güzelliklerini içeren görseller asınız.

Aşağıdaki aşamaları takip ederek yazılı ürününüzü oluşturunuz.

1. Görsellerdeki betimleyici unsurları çıkartınız.
2. Görsellerin sizde uyandırdığı duyguları not alınız.
3. Tarihi mi yoksa doğal güzelliklerimi gezip görmeyi tercih edersiniz? Sorusuna cevap veriniz
4. Cevabınıza göre ilginizi çeken bir yeri gezip görün.
5. Bir gezi yazısı yazın.
6. Ürününüzü hazırlayarak arkadaşlarınızla paylaşınız.
5. Size gelen dönütlere göre son şeklini verdiğiniz yazınızı kişisel ağ günlüğünüzde paylaşınız.

Yönerge

- Gezi sırasında notlar alınız.
- Yazma çalışmanızı sınıf içinde gerçekleştiriniz.
- Yazma çalışmanızı bireysel olarak yapınız.
- Yazınızı oluştururken betimleyici öğelerden yararlanınız.
- Yazınızı, değerlendirme ölçütlerine dikkat ederek oluşturunuz.
- Yazılı ürününüze yönelik tüm dönütleri dikkate alarak yazılı ürününüzü düzenleyiniz.
- Son şeklini verdiğiniz yazılı ürününüzü kişisel ağ günlüğünüzde paylaşınız.
- Yazılı ürününüzün öğretmen, akran ve öz değerlendirme yoluyla değerlendirileceğini unutmayınız.
- Sonraki aşamalarda yapacağınız yazma çalışmalarına yol gösterici olması için yazınıza ilişkin geri bildirimleri değerlendirmeyi unutmayınız.

Değerlendirme: Yazınız, EK-1 (Öz Değerlendirme Formu), EK-2 (Akran Değerlendirme Formu) ve EK-3'te (Öğretmen Değerlendirme Formu) yer alan formlarla değerlendirilecektir.

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ

Yazılı ürününüz aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilecektir. Ürününüzü bu değerlendirme ölçütlerini göz önünde bulundurarak oluşturunuz.

Ölçütler	Açıklama
Gezilir görülen yerleri ifade edebilme	Gezilir görülen yerlerin ilgi çekici yönlerini ortaya koyabilme
Beğenileri nedenleriyle ortaya koyabilme	Beğenilen yerlerin öne çıkan özelliklerini gösterebilme
Öznel ifadelerde abartıya kaçmama	Abartılı ifadelerle yazıya zarar vermeme
Anlatım biçimlerinden ve düşünceyi geliştirme yollarından yararlanma	Öyküleyici, açıklayıcı ve betimleyici anlatımla düşünceyi geliştirme yollarından yararlanabilme
Betimleme Unsurları	Betimleyici ifadelerle yazıyı güçlendirebilme
Söz Varlığı	Gezi yazısına uygun ifadelerle söz varlığını zenginleştirebilme Mecazlardan ve kelimelerin anlam olanaklarından yararlanabilme
Akıcılık	Şiirde kopmalara yer vermeme, şiirsellikte akıcılığı koruyabilme
Yazım ve Noktalama	Yazılı üründe yazım ve noktalama kurallarına uygun yazabilme
Özgünlük	Yazılı ürünü ifade gücüyle özgün kılabilmeye

Etkinliğe Başlama

Öncelikle yönerge ve açıklamayı dikkatle okuyunuz.

1. Kitabımızda yer alan Murat Belge'nin yazmış olduğu *Başka Kentler, Başka Denizler* adlı parçayı okuyunuz.
2. Gezip gördüğünüz yerle ilgili aldığınız notları gözden geçiriniz.

3. "Bir gezi yazısında öncelikle neler olmalıdır?" sorusuna cevap veriniz.

4. Betimleyici unsurlardan yararlanarak açıklayıcı ve öyküleyici anlatımla yazınızı giriş – gelişme – sonuç bölümleri olacak şekilde yazınız.

Değerlendirme Süreci

1. Yazılı ürününüzü sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. Öz değerlendirme formuna göre yazılı ürününüzü değerlendiriniz.

3. Akran değerlendirme formuna göre arkadaşınızın yazılı ürününü değerlendiriniz. Değerlendirme formunu arkadaşınıza veriniz.

4. Öğretmeninizin değerlendirme sonuçlarını inceleyiniz.

5. Öğretmeninizden ve arkadaşınızdan aldığınız dönütleri öz değerlendirmenizle karşılaştırarak şiirlerinizi düzenleyiniz.

6. Geri bildirimler sonrasında son şeklini verdiğiniz yazılı ürününüzü kişisel ağ günlüğünüzde yayımlayınız.

7. Yazma bölümü süresince yazılı ürün oluşturmayla ilgili öğrendiklerinizden hareketle aşağıdaki çıkış kartını doldurunuz.

Üç Yaz: Süreçte önemli gördüğünüz üç bilgi nedir?

1-

2-

3-

İki Sor: Yazma bölümü süresince yazılı ürün oluşturmayla ilgili merak ettiğiniz veya daha fazla bilgilenmek istediğiniz konuyla ilgili iki soru yazınız.

1-

2-

Bir Paylaş: Süreçte ürün oluşturma, yazma ile ilgili bir fikrinizi yazınız.

1-

DİLİN ZENGİNLİĞİ

Başlangıç

1. Yukarıda verilen iki resmin birbirinden farklı olmasını yorumlayıp yorumlarınızı aşağıda verilen bilgiyle karşılaştırın.

ÖNEMLİ

Sanat eserlerinin özgün olması beklenir. Aynı ağacı resmeden farklı ressamın tabloları farklı olur çünkü sanat eserlerinde öznellik, yorumlanabilirlik söz konusudur. Aynı nesne farklı ressamalarda farklı çağrışımlar, farklı duygular uyandırır. Bunun sonucunda sanat eserlerinin biricikliği söz konusu olur.

2. Daha önce okuduğunuz *Millet Yutmuyor* ve *Avcı* adlı hikâyeleri aşağıdaki ölçütlere göre karşılaştırarak hikâyelerdeki benzer ve farklı yönlerini işaretleyiniz.

	Benzer	Farklı
I. Olay örgüsü		
II. Zaman		
III. Mekân		
IV. Karakterler		
V. Hikâyenin türü		
VI. Kullanılan anlatım biçimleri		
VII. Betimlemeler		
VIII. Merak unsurunun ön planda olması		

Cevaplar: I. farklı, II. farklı, III. farklı, IV. farklı, V. benzer, VI. benzer, VII. benzer, VIII. benzer

4.1. OKUMA: ROMAN

Başlangıç

Aşağıda verilen metinleri okuyarak soruları cevaplayınız.

I. Metin

(...) Sovyet Rusya'nın büyük şairi Vladimir Mayakovski, ben pek bilmem ama bilenlerin söylediğine göre kudretli bir söz sanatkârı imiş- bazen canı sıkılıp "İnsanlar böyle bir düzine konuşmasa birbirleriyle geçinmeleri kolaylaşır, yeryüzünde felaket de bu kadar olmazdı." dermiş Fransız şairlerinden Francis Jammes de -onu oldukça bilirim, son zamanlarda rağbetten biraz düşmüştü ama doğrusu, hiç fena değildir -bir şiirinde:

Tuhaf! biz neden böyle düşünüp konuşuruz?

Gözyaşları, bakışlar, onlar konuşmazlar ki!..

Ama gene anlarız; ayak sesi bir dostun,

En tatlı sözlerden de daha tatlı değil mi? diyor. Her devrin, her milletin kitaplara geçmiş ya da geçmemiş hikmetinde; konuşmayı, hiç olmazsa boş yere konuşmayı yeren, insanları susmaya davet eden sözler bulmak kabildir. (...)

Nurullah Ataç

II. Metin

(...) Mehmet Ali, artık benimle konuşmuyor. Yarı belinden öte, arabadan sarkmış, köye doğru uzanıyor. Sakın köye girdikten sonra beni büsbütün unutmasın! Şimdiden, içimde ona karşı bir güceniklik peyda oluyor. Onu, köyünden kıskanır gibi idim. Daha doğrusu, dört yıllık bir ayrılıktan sonra köyüne kavuşan bu erin yanında kendimi fazla buluyordum. Buraya ne yapmaya geldim? Kendi kendimi gurbet iline sürmekten maksadım nedir?

Gurbet ili mi? Henüz hiçbir düşman ayağının basmadığı bu arı vatan toprakları bir gurbet ili mi? Ne kadar inkâr edecek olsam gene bu hissimi saklayamayacağım. Mehmet Ali'nin köyüne yaklaştıkça bir şeyden, aziz bir şeyden ayrıldığımı seziniyordum. Yüreğime bir ağırlık çöküyordu.

Arkamda ne bıraktım ki böyle hüzünleniyordum? Bir yurt mu? Bir ana mı? Bir sevgili mi? Hayır, hiçbir şey, hiç kimse. (...)

Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Yaban*

1. metinde bir konu üzerine düşünceler ortaya konmuştur.
2. metin, olay merkezli bir eserden alınmıştır.
3. metin, yazarın kişisel düşüncelerini içerir.
4. metinde yazar, tanık göstermeden yararlanmıştır.
5. metinde öyküleyici anlatım kullanılmıştır.
6. metinde yazar, düşüncelerini kanıtlama gereği duymaz.
7. metinde kahraman bakış açısı kullanılmıştır.
8. metinde amaç hissettirmek, olayı yaşatmak amaçlanmıştır.
9. metin, sanatsal bir metindir.

Cevaplar: 1 - 1. metinde, 2-2. metin, 3 - 1. metin, 4 - 1. metinde, 5 - 2. metinde, 6 - 1. metinde, 7- 2. metinde, 8 - 2. metinde, 9 - 2. metin

3. İki metnin birbirinden farklı olmasının nedeni nedir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Cevap: Türlerinin farklı olması

4.1.1. Okuma Öncesi

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Yaban adlı eserini okuyarak incelemesini yapınız.

1. Yakup Kadri Karaosmanoğlu'na ait olan Yaban adlı romanı neden okuduğunuzu belirtiniz.

ÖNEMLİ

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Yaban adlı eseri, aydın – halk çatışmasını işler. Kurtuluş Savaşı ve Anadolu üzerine bilgi sahibi olmak isteyenler bu eseri öncelikli olarak okur.

2. Bir eserin kapağı, arka yüzü ve eserin adı eser içeriğine dair akıl yürütmemizi sağlar. Okurun ilgisini çekmesi açısından eserin adı, kapağındaki görsel ve kitabın arka yüzü oldukça önemlidir.

Yaban adlı romanın kapağı, kitabın adı ve arka yüzünden hareketle içeriğinin ne olduğu hakkında tahminde bulunarak tabloya yazınız.

Metnin içeriğine yönelik tahminim	Metnin içeriği
Metnin içeriğini tahmin edebildim mi?	

Metnin içeriğini tahmin edebildim mi? bölümünü hikâyeyi okuduktan sonra doldurunuz.

3. Okuyacağınız Yaban romanını aşağıdaki stratejilerden hangisiyle okuyacağınızı işaretleyiniz.

Okuma Stratejileri

☐	Sessiz Okuma	Yazının gözle takip edilerek okunmasıdır. Hızlı okumayı sağlayan bu teknikle metni anlama üst seviyededir.
☐	Sesli Okuma	Gözle görülen yazıların sesle dışa aktarılmasıdır. Bu okuma türünde belli bir grubun metni anlayıp yorumlaması sağlanır.
☐	Empati Kurarak Okuma	Okurun okuduğu eserdeki kahramanın yerine kendisini koyması esasına dayanır. Empatik düşünmeyi, başkalarını anlamayı sağlayan bir okuma etkinliğidir.
☐	Göz Atarak Okuma	Okunacak metnin yüzeysel okunmasıdır. Bu okuma ile hızlı okuma mümkündür.
☐	Tartışarak Okuma	Aynı metnin birden çok kişinin okuması ve okunanların tartışılmasıdır. Bilgi alışverişi esasına dayanır. Tartışma yoluyla yeni bilgilerin edinilmesi sağlanır.
☐	Eleştirel Okuma	Metnin okunması sırasında metni okuyanın kendine sorular sorarak okumasıdır. Metnin detaylı olarak anlaşılması sağlanır.
☐	Seçerek Okuma	Metin okunurken metni okuyanın zihninde çeşitli sorular vardır ve okur, metinde bu soruların cevabını arar. Ayrıntılar ve soruların dışında kalanlar görmezden gelir.

ÖNEMLİ

Roman Türleri

Romanlar, konularına ve yansıttıkları edebî akımlara göre sınıflandırılabilir.

Konularına Göre Romanlar

Macera (Serüven) Romanı:

Bu roman türünde günlük yaşamda az rastlanan ilginç olaylar okurda heyecan uyandıracak şekilde aktarılır. "Monte Cristo Kontu" (Alexandre Dumas), bu roman türüne örnektir.

Sosyal Roman:

Sınıfsal çatışmaların, toplumsal sorunların ele alındığı roman türüdür. Yaprak Dökümü (Reşat Nuri Güntekin) bu türe örnektir.

Tarihî Roman:

Tarihsel olay ve kişileri konu alan roman türüdür. "Küçük Ağa" (Tarık Buğra) bu türe örnektir.

Psikolojik Roman (Tahlil Romanı):

Bireyin psikolojik durumunu, iç dünyasını, bilinçaltını, olayların bireyin ruh dünyasına tesirlerini anlatan roman türüdür. "Eylül" (Mehmet Rauf) bu türün edebiyatımızdaki ilk örneğidir.

Polisiye Roman:

Polisiye hadiselerin anlatıldığı, aksiyon, korku, gizem gibi öğeleri içeren roman türüdür. "Sherlock Holmes" (Sir Arthur Doyle) bu türe örnektir.

Otobiyografik Roman:

Yazarın kendi yaşamını anlattığı roman türüdür.

Tezli Roman:

Bir tez içeren, siyasi veya toplumsal problemi konu edinen roman türüdür.

Yaban romanının türü:.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Cevap: Tezli roman

3. Okuduğunuz *Yaban* adlı romanla ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Aşağıdaki olaylar yaşandığında Anadolu'nun içinde bulunduğu durumu yazınız.

Romanın içeriği, günlük tutan Ahmet Celâl adlı bir Türk subayının anılarından ibarettir. Sağ kolunu savaşta kaybeden bu genç subay bir askerinin davetini kabul ederek hayatının geri kalan kısmını Porsuk Irmağı'nın kıyısındaki bir köyde inziva içinde geçirmek istemektedir.

Aşağıda verilen olayları yaşayan roman kahramanı bunu nasıl kaydetmiştir?

Celâl'in köy, bozkır ve Anadolu hakkındaki görüşleri, yazarın kendi fikri de olabilir. Yakup Kadri bazen onu kendi görüşlerini aktarmakla görevlendirmiştir. Celâl acı gerçeği değiştiremeyen romantik bir milliyetçidir. Romanımızın kahramanı Celâl kibar bir İstanbul çocuğudur. Milliyetçi, idealist ve çok iyi eğitim görmüştür. Bu genç vatansever, dehşet içinde kendisinin yabancı olduğu köy çevresinde insanların, düşmana karşı verilen mücadeleye nasıl kayıtsız kaldıklarını seyreder.

Ahmet Celal ile ilgili aşağıda verilenler dışında neler eklenebilir? Yazınız.

Roman, sakat olan ve bu acizlik içinde milletinin işgalcilere karşı verdiği savaşa katılamayan, içine düştüğü yeni çevrede yaptığı olumsuz gözlemleri derin bir karamsarlık içinde tasvir eden milliyetçi bir subayın hikâyesidir.

Aşağıda Anadolu köylülerinin savaşa yaklaşımı verilmiştir. Köylüler, ne zaman işgalleri önemsemeye başlamıştır? Yazınız.

Bu roman bir Anadolu köyünün kibar, okumuş ve idealist bir İstanbullu açısından nasıl görülebileceğini anlatır. Köyün tamamı Türk asıllı olduğu hâlde köylüler kendi milletinin verdiği Kurtuluş Savaşı ile ilgilenmemektedir. Buna karşılık idealist genç, sürekli bu köylüleri millî dava için kazanmaya çalışır. Ancak Yunan ordusu henüz bu köye gelmediği için idealist gencin uyarıları ve verdiği vaazlar ciddiye alınmaz. Köy sakinleri her şey yolundaymış gibi günlük hayatlarını devam ettirirler. (Acar Sevim, *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi* • Cilt 1, Sayı 2, Sonbahar 2014)

Aşağıda verilen cümleyi de göz önünde tutarak Anadolu'nun Yunan işgalinden sonraki durumunu yazınız.

Roman, Yunan ordusunun Sakarya Savaşı'ndan sonra geri çekilişini anlatmaktadır.

Ahmet Celal'e neden Yaban denmiştir?

Türk ordusunun Yunan ordusuna galip gelmesi köylüler tarafından nasıl karşılanmıştır?

Ahmet Celal neden büyük bir hayal kırıklığı yaşamıştır?

Mehmet Ali tekrar cepheye çağrıldığında ailesinin ve Mehmet Ali'nin tepkisi ne olmuştur?

Köylülerin Mustafa Kemal ile ilgili düşünceleri nelerdir?

Ahmet Celal'in köylülere karşı öfkelenmesinin nedenleri nelerdir?

Ahmet Celal, köyün Yunanlılar tarafından talan edilmesi karşısında köyden kiminle kaçmıştır?

Romanın sonunda ne tür belirsizlikler vardır?

Romana farklı bir son yazınız.

YAZAR HAKKINDA

Yakup Kadri Karaosmanoğlu Kahire'de dünyaya gelmiştir. Ailesinin 1895'te Manisa'ya dönmesi ile Yakup Kadri burada Çaybaşı Fevziye Mektebinde (1901-1903) ve İzmir İdadisinde (1903-1905) bir süre öğrenim görmüş ancak babasının vefatı üzerine mezun olmadan annesiyle birlikte Mısır'a dönmüş, İskenderiye'de Fransız Frerler Mektebinde ve İsviçre Lisesinde okuyarak orta öğrenimini tamamlamıştır. 1908 yılında annesi ve ablasıyla İstanbul'a dönen Yakup Kadri, yükseköğrenimini yapmak üzere Hukuk Fakültesine yazılmış ve üç yıl burada öğrenim yapmışsa da diploma alamadan ayrılmıştır.

Yayımlanan ilk eseri, Nirvana adlı piyesidir. Daha sonra, Celal Sahir Erozan'ın isteği üzerine Muhi'te yayımladığı On Temmuz yazısı ve Veda adlı piyesle devam etmiş ve Servet-i Fünun dergisinde yazmaya başlamıştır. Bir grup arkadaşı ile oluşturdukları Fecr-i Âti edebi topluluğu döneminde ferdiyetçi bir sanat yaklaşımı benimseyen Yakup Kadri, Fecr-i Âti'nin sözcüsü olmuş, Servet-i Fünun yazarları ile tartışmalar yaşamıştır. 1909 yılında arkadaşı Şahabettin Süleyman'ın kaleme aldığı Çıkmaz Sokak adlı eseri, M. Rauf'a karşı savunan yazılar yazmıştır.

Bir süre Yahya Kemal'le birlikte Nevyunanilik olarak adlandırılan, Eski Yunan ve Latin klasiklerinden yararlanmayı ve böylece orijinalliğe ve milliliğe ulaşabilmeyi hedefleyen bir sanat anlayışı geliştirmeye çalışan Yakup Kadri, çok tepki almış, mizahî hicivlere konu olmuştur. Yazarın I. Dünya Savaşı ve Balkan savaşlarının etkisiyle sanata bakışının değiştiği ve toplumsal konulara ilgi göstermeye başladığı görülür. Yakup Kadri'nin sanat hayatının ikinci devri olarak nitelenebilecek bu dönemde İkdam'da, Kurtuluş Savaşı'nı destekleyen yazılar ve Millî Mücadele ruhunu işlediği hikâyelerini, Millî Savaş Hikâyeleri adı altında yayımladığı görülür. Atatürk tarafından Ankara'ya çağrılan ve çeşitli görevlerle Eskişehir, Kütahya gibi illere giden yazarın Anadolu'yu yakından gözleme fırsatı yakaladığı söylenebilir. Kurtuluş Savaşı deneyimlerini anlattığı makalelerini ise Ergenekon adlı kitapta bir araya getiren Yakup Kadri Ankara'ya, İnebolu-Kastamonu-İlgaz-Çankırı hattında devam eden yolculuğunu, Ankara Yolunda, İlgaz'ın Eteğinde ve Kastamonu başlıklı yazılarında anlatmıştır. Bunlar sırasıyla İkdam gazetesinin 4, 6 ve 9 Temmuz 1921 tarihli sayılarında yayımlanmıştır (Akman, 2013: 32).

Eserlerinden Bazıları:**Roman:** *Yaban, Ankara, Bir Sürgün, Panorama, Hep O Şarkı...***Tiyatro:** *Nirvana...***Mensur Şiir:** *Erenlerin Bağından, Okun Ucundan***Anı:** *Anamın Kitabı, Zoraki Diplomat...*

Yakup Kadri Karaosmanoğlu hakkında neler öğrendiğini, sanat anlayışının Yaban adlı romanına yansımalarının neler olduğunu yazınız.

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ'NİN BİR BAŞKA ÖNEMLİ YAZARI HAKKINDA**Reşat Nuri Güntekin**

- Anadolu'da öğretmenlik ve müfettişlik yapmıştır.
- Romanlarında sadece İstanbul'u değil Anadolu'yu da anlatmıştır.
- Eserlerinde güçlü bir gözlem dikkat çeker.
- Eserlerinde güçlü bir gözlem dikkat çeker.
- Roman kahramanları hayatın içindedir.
- Eserlerini canlı bir konuşma diliyle yazar.
- "Kelebek" adlı haftalık mizah dergisini çıkarmıştır.
- Eserlerinde mizah önemli bir yer tutar.
- "Yıldız böceği, ağustos böceği" takma adlarını kullanır.
- Tiyatroları ile romanları aynı doğrultudadır.
- Romanlarında sevinç, dost canlılığı dikkat çeker.
- İlk hikâyesi, *Eski Ahbap*'tir.
- İlk romanı, *Harabelerin Çiçeği*'dir.

ÖNEMLİ**Çalığışu Hakkında**

- Önce *İstanbul Kızı* adıyla tiyatro olarak yazılmış, sahnelenmesi kabul edilmeyince romana çevrilmiştir.
- Eserde, Anadolu'yu anlatır.
- Eser, geniş yankı uyandırmıştır.
- Feride, Kâmrân, Hayrullah roman kahramanlarından bazılarıdır.

BİLGİ KUTUSU

- Roman, 17. yüzyılda Batı edebiyatında ortaya çıkmış olay çevresinde oluşan edebî metinlerdir.
- Romandan önce onun yerini tutan farklı türler vardı ve bu türlerin en eskisi destanlardır.
- Destanların dışında masal, efsane, halk hikâyesi gibi türler, destandan sonra romanın yerini tutmuştur.
- Destanlar, ilk edebî ürünler olması onun önemini ortaya koyar.
- Roman; insanı merkeze alan, onun yaşamı hakkında bilgi veren bir tür olması bakımından önemlidir.
- Romanın ilk örneği, Cervantes'in (Sörvantes) *Don Kişot* adlı eseridir.
- Don Kişot'u Daniel Defoe'nun (Denyıl Düfo) Robenson Cruze (Rabınsın Kuruz) ve Jonathan Swift'in (Canıtın Sivift) Gulliver'in Gezileri (Galıvır) takip eder.
- Batılılaşma hareketlerinin doğal bir sonucu olarak Türk edebiyatına 19. yüzyılın ikinci yarısında girmiştir.
- Roman ilk olarak çeviriler yoluyla edebiyatımıza girmiştir.
- Edebiyatımızda ilk çeviri roman, Yusuf Kâmil Paşa'nın Fransız yazar Fenelon'dan çevirdiği *Telemaque* (Telemaque) adlı eseridir.
- Edebiyatımızda ilk yerli roman, Şemseddin Sami tarafından yazılan *Taaşuk-ı Talat ve Fitnat* adlı eseridir.
- Edebiyatımızda ilk edebî roman, Namık Kemal tarafından yazılan *İntibah* adlı eseridir.
- Edebiyatımızda ilk tarihî roman, Namık Kemal tarafından yazılan *Cezmi* adlı eseridir.
- Edebiyatımızda ilk köy romanı, Nabizade Nazım tarafından yazılan *Karabibik* adlı eseridir.
- Sami Paşazade Sezai'nin *Sergüzeşt* adlı romanı teknik bakımdan üstün bir eserdir.
- Edebiyatımızdaki ilk psikolojik roman, Mehmet Rauf tarafından yazılan *Eylül* adlı eseridir.
- Halit Ziya Uşaklıgil'in yazdığı *Aşk-ı Memnu* adlı roman, edebiyatımızda türünün ilk başarılı eseri sayılır.

- I. Eylül
II. Aşk-ı Memnu
III. İntibah
IV. Cezmi

Numaralanmış eserlerin ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- Aynı yazar tarafından yazılmış olmaları
- Yanlış Batılılaşma konusunu içermeleri
- Aynı dönemde yazılmış olmaları
- Çeviri eserler olmaları
- Aynı edebî türden olmaları

- Türk dili ve edebiyatı dersinden proje ödevi hazırlayan Binnaz; edebiyatımızdaki ilk tarihî romanı, ilk edebî romanı, ilk psikolojik romanı ve roman türünün ilk başarımlı örneği kabul edilen romanı incelemiştir.

Buna göre Binnaz aşağıdaki romanlardan hangisini incelememiştir?

- Eylül
- Aşk-ı Memnu
- Telemak
- Cezmi
- İntibah

- 9-E sınıfı, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun romanlarını içeren bir pano hazırlamıştır.

Buna göre panoda aşağıdaki eserlerden hangisi yer almaz?

- Yaban
- Erenlerin Bağından
- Hep O Şarkı
- Ankara
- Bir Sürgün

- (I) Roman türü ortaya çıkmadan önce onun yerini tutan en eski tür, destanlardır. (II) Destanların yanı sıra masallar, halk hikâyeleri, efsaneler romanın yerini tutan türlerdendir. (III) İlk örneği ise Fenelon tarafından yazılan Telemaque adlı eserdir. (IV) Türk edebiyatında ilk örnekleri ise 19. yüzyılın ikinci yarısında verilmiştir. (V) Edebiyatımızda Namık Kemal, ilk edebî roman ve ilk tarihî romanın yazarıdır.

Roman türü ile ilgili bilgi verilen bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlıştır?

- I
- II
- III
- IV
- V

5. Feride, İstanbul'da bir subayın kızıdır. Küçük yaşta annesi, babası ölür. Teyzesinin korumasıyla "Nötre Dame de Sion" Fransız yatılı okulunda okur. Çok haşarı bir çocuktur. Yaz tatillerini teyzesinin Kozyatağı'ndaki köşkünde geçirir. Teyzesinin oğlu Kâmuran, yakışıklı bir delikanlıdır. Zamanla birbirlerini sever, nişanlanırlar. Feride düşün günü bir kadının getirdiği mektuptan, Kâmuran'ın İsviçre'de iken Münevver adında hasta bir kıza âşık olduğunu, ona evlenme vaadinde bulunduğunu öğrenir. Her şeyi ardında bırakıp kaçar.

Bu parçada sözü edilen eser aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ankara
B) Eski Ahbap
C) Harabelerin Çiçeği
D) Gizli El
E) Çalığışu

6. Birinci Dünya Savaşı'nda bir kolunu kaybeden Yedek Subay Ahmet Celâl, işgal altındaki İstanbul'da yaşayamayacağını anlayınca eski emir eri Mehmet Ali'nin çağrısına uyarak onun, Haymana ovası ortalarında, Porsuk Çayı dolaylarındaki köyüne gelmiştir. Bu bakımsız ve dünya ile ilgisiz köyde yadırganır; dost olmak, kaynaşmak istediği köylüler onu sevmez ve Ahmet Celâl'den uzak dururlar. Ahmet Celâl, Mehmet Ali tekrar askere alınınca büsbütün yalnız kalır.

Bu parçada sözü edilen eserin yazarı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yakup Kadri Karaosmanoğlu
B) Reşat Nuri Güntekin
C) Nabizade Nazım
D) Halit Ziya Uşaklıgil
E) Mehmet Rauf

7. I. ---, edebiyatımızdaki ilk çeviri romandır.
II. ---, edebiyatımızdaki ilk tarihî romandır.
III. ---, edebiyatımızdaki ilk edebî romandır.
IV. ---, edebiyatımızdaki ilk yerli romandır.

Aşağıdakilerden hangisi yukarıda boş bırakılan yerlerden birine getirilemez?

- A) Cezmi
B) Sergüzeşt
C) İntibah
D) Taaşşuk – ı Talat ve Fitnat
E) Telemak

8. Yazarın ilk romanı olan *Harabelerin Çiçeği* diğer romanlarıyla kıyaslandığında sönük kalır. Ancak bu eser, onun romancılığına dair ilk çizgileri oluşturması bakımından oldukça önemlidir. Romanda çocukluğunda evlerinde çıkan bir yangın sonucu yüzünden yaralanan ve kendini çalışmaya adanmış Süleyman'ın hikâyesi anlatılır. Yazarın "Roman vadisinde ilk kalem tecrübemdir." dediği *Gizli El*'de ise I. Dünya Savaşı yıllarında haksız kazanç sayesinde zengin olan harp zenginlerini konu alır. Bu yönüyle eser, onun birçok eserinde de olduğu gibi toplumsal eleştiri içermektedir.

Bu parçada sözü edilen yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Reşat Nuri Güntekin
B) Yakup Kadri Karaosmanoğlu
C) Şemseddin Sami
D) Namık Kemal
E) Nabizade Nazım

CÜMLE TÜRLERİ

YÜKLEMİN TÜRÜNE GÖRE CÜMLELER	ÖGE DİZİLİŞİNE GÖRE (YÜKLEMİN YERİNE GÖRE) CÜMLELER	ANLAMINA GÖRE	YAPILARINA GÖRE CÜMLELER
1. İsim (Ad) Cümlesi 2. Fiil Cümlesi	1. Kurallı Cümle 2. Devrik Cümle 3. Eksiltili Cümle	1. Olumlu Cümle 2. Olumsuz Cümle 3. Soru Cümlesi	1. Basit Cümle 2. Birleşik Cümle a. Girişik Birleşik Cümle b. Şartlı Birleşik Cümle c. İç İçe Birleşik Cümle d. Ki'li Birleşik Cümle 3. Sıralı Cümle a. Bağımlı Sıralı Cümle b. Bağımsız Sıralı Cümle 4. Bağlı Cümle 5. Ara Sözlü Cümle

YÜKLEMİN TÜRÜNE GÖRE CÜMLELER

1. İsim (Ad) Cümlesi

- Yüklemi isim ya da isim soylu olan (zamir, zarf, edat, bağlaç vs.) cümlelerdir.
- İsim soylu sözcükler ek-fiil olarak yüklem durumuna geçer.
 - Elinde büyük bir hediye paketi vardı.
Yüklem
 - Bugün de herkes mutluydu.
Yüklem

2. Eylem (Fiil) Cümlesi

- Yüklemi fiil olan cümlelerdir.
 - Dün yine yapayalnız dolaştım yollarda.
Yüklem
 - Sen gülünce güller açar gülpempe.
Yüklem

ÖGE DİZİLİŞİNE GÖRE CÜMLELER

1. Kurallı Cümle

- Yüklem in son da oldu ğ u cümlelerdir.
 - Çayı zamanında demlemelisiniz.
Yüklem
 - Bu soruyu ona sorabilirsiniz.
Yüklem

2. Devrik Cümle

- Yüklem in cümle nin sonunda olmadığı cümlelerdir.
 - Yürüyorum düş bahçelerinde.
Yüklem
 - Gidiyorum gurbeti gönlümde duya duya.
Yüklem

3. Eksiltili Cümle

- Tamamlanmayan, eksik bırakılan ya da başka bir ifadeyle yüklemi bulunmayan cümlelerdir.
 - Karşımda asırlık bir çınar... (vardı denmemiş, yüklem söylenmemiş)

4. Soru Cümlesi

- Bir durum ya da olay hakkında bilgi almak için kullanılır.
 - Sen de beni düşündün mü? (Gerçek soru cümlesidir, amaç cevap almaktır.)
 - Birden karşıma çıkmasın mı? (Sözde soru cümlesidir, amaç cevap almak değildir.)

ANLAMINA GÖRE CÜMLELER

1. Olumlu Cümle (Biçimce ve Anlamca)

- Yargının gerçekleştiğini, gerçekleşeceğini ya da gerçekleşebilir olduğunu bildirir.
- Bir özelliğin var olduğunu söyler.
- Olumsuzluk unsurları "-ma/-me, -maz/-mez, -sız/-siz, yok, değil" bulunmaz.
- Kazada can kaybı yaşanmış.
- Her şeyin bir sonu var.

2. Olumsuz Cümle (Biçimce ve Anlamca)

- Yargının gerçekleşmediğini veya gerçekleşemeyeceğini ifade eder.
- Yüklemde olumsuzluk unsurları yani "-ma/-me, -maz/-mez, -sız/-siz, yok, değil" kullanılır.
- Kazada can kaybı yaşanmadı.
- Bu yemeklerin hepsi tuzsuz

3. Biçimce Olumsuz Anlamca Olumlu Cümle

- Yüklemde olumsuzluk unsuru vardır ama cümlelerin anlamı olumludur.
- Birçok şeyden haberim yok değil.
- Son günlerde mutsuz sayılmam.

4. Biçimce Olumlu Anlamca Olumsuz Cümle

- Cümlelerde olumsuzluk unsuru bulunmadığı hâlde olumsuz anlam ihtiva eden cümlelerdir.
- Zaten insanlıktan ne anlar ki.
- Gel de bu habere inan!

YAPILARINA GÖRE CÜMLELER

1. Basit Cümle

- İçinde tek yargı bulunan cümlelerdir.
- Bir tane çekimli fiil ya da ek-eylem bulunan cümlelerdir.
 - Son günlerde yıldızlar görünmüyor.
 - Kitabın sonunu merak ettim.

2. Birleşik Cümle

- Bir tane temel yargı ve istenildiği kadar yan yargıdan oluşan cümlelerdir.

a. Girişik Birleşik Cümle:

İçinde fiilimsi bulunan cümlelerdir.

Karanlığın içinden geçerek evine ulaştı.
Yan cümle Temel cümle

Az çalışıp başarılı olmak imkânsızdır.
Yan cümle Yan cümle Temel cümle

b. Şartlı Birleşik Cümle:

- Yan yargısı yani yan cümlesi "-sa, -se" şart ekiyle kurulan cümlelerdir.

Hızlı koşarsan yorulursun.
Yan cümle Yan cümle

c. İç İçe Birleşik Cümle:

- Yan cümlesi başka bir bağımsız cümleden oluşan birleşik cümlelerdir.
 - Yaşlı adam, eskiden buralarda bir ev bile yoktu, dedi.

d. ki'li Birleşik Cümle: (İtgi Cümlesi)

- Yardımcı cümle ile temel cümlenin "ki" ile bağlandığı cümlelerdir.
 - Her şeyi bilmeliyim ki her soruya cevap verebileyim.
 - Öyle güzel bir renkti ki herkes hayran kaldı.

3. Sıralı Cümle

- Birden fazla cümlenin virgül (,) ya da noktalı virgül (;) ile art arda sıralanmasıdır.
 - Bu okulu herkes seviyor, kimse bu okuldan ayrılmak istemiyor.
 - Necip, Mert, Semih koşuyor; Salih, Mustafa onları alkışlıyor.

4. Bağlı Cümle

- Birden fazla cümlenin "bağlaç" ya da "bağlaçlar" yardımıyla birbirine bağlanmasıdır.
 - Takım şampiyonluğa koşuyor ve taraftar coşuyordu.

Etkinlik

Yaban'dan alınan aşağıdaki parçaları okuyarak soruları cevaplayınız.

I. Geçen gün bir cephanenin cepheye nasıl taşındığını gördüm. Uzun bir kağıt kafilesi... Ah, ne hazindi, bu kağıt kafilesi... Gacı, gacı... Ve sıksa mandaların kalça kemikleri o kadar sivrilmişti ki yer yer derilerini delmişti. Bu deliklerin üstünde sineklerin yüzlercesi kalkıp yüzlercesi konmaktaydı.

II. Kafileyi yöneten insanlar ise sineklerin azmanı gibidir. Ne şekilleri insan şekline ne yürüyüşleri insan yürüyüşüne ne sesleri insan sesine benzer. Bu iki direk, iki tekerlekten ibaret arabalar sanki onların uzuvlarına bitişiktir. Bunların içinde yatarlar. Döşekleri, yorganları, yiyecek ve içecekleri bunların içindedir. Kaplumbağanın kabuğu belki kaplumbağadan ayrılabilir fakat bu arabaları o adamlardan ayırmanın imkânı yoktur.

III. Bitmez tükenmez Anadolu yollarında, dereler, tepeler aşarak, yokuşlar çıkıp inişler inerek, dikenlikler ve kayalıklar arasından geçerek hazin hazin yürüyen kocaman acayip kaplumbağalar... Siz, aynı zamanda, Türk köylüsünün yırtık pırtık eşyaları arasında, emsalsiz bir savaş alanında birer destan eşyası da taşıyorsunuz. Onun için uzaktan uzağa bana mitolojik hayvanlar gibi görünüyorsunuz.

a. Aşağıdaki tabloda yer alan soruları cevaplarını tabloya işaretleyiniz.

SORULAR	PARÇALAR		
	I.	II.	III.
A. Hangilerinde eksilteli cümlelere yer verilmiştir?			
B. Hangilerinde farklı yapıda cümlelere yer verilmiştir?			
C. Hangilerinde kısa cümlelere yer verilmiştir?			
D. Hangilerinde benzetme yapılmıştır?			
E. Hangilerinde mecazlı söyleyiş vardır?			
F. Hangilerinde basit yapı cümlelere yer verilmiştir?			
G. Hangilerinde devrik cümlelere yer verilmiştir?			
H. Hangilerinde kurallı cümlelere yer verilmiştir?			
I. Hangilerinde fiil cümlelerine yer verilmiştir?			

b. Yaban adlı romandan en beğendiğiniz bölümü betimlemelere yer vererek açıklayıcı bir paragraf yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Etkinlik

I. Metin

(...) Bu gürültücü çocuğun böyle sessiz duruşuna Mümtaz hiç tahammül edemiyordu. Vakıa, Ahmet de sakindi. Fakat yaratılıştan öyle idi. O, kendisini kabahatli bulan adamdı. Bilhassa, doğuşunun hazin tesadüflerini öğrendiği günden beri kimseden, nasıl? Bunu hiç biri bilmiyordu. Belki de komşulardan biri söylemişti; daima köşesinde, daima evi yadırgar olmuştu. O kadar ki biraz fazla şımartılmak istense hatırımlı alıyorlar düşüncesine kapılıyor, gözlerine yaş birikiyordu, Bu, her yerde tesadüf edilen şeylerdendir. İnsanlar bazen doğuştan mahkûm olurlar, saz parçası kendiliğinden kırılırdı. Sabiha öyle değildi. O evin masalıydı. Durmadan konuşur, gezer, masallar uydurur, şarkı söylerdi. (...)

Ahmet Hamdi Tanpınar, Huzur

II. Metin

Osman'ın beylik haberi, yörenin ötelinde de Hristiyan, Müslüman, Türk, Tatar, Rum bütün topluluklarda konuşulmaktadır: Sevinenler vardır, sevinçler çeşitlidir.

Tedirgin olanlar vardır, tedirginlikler çeşitlidir.

Kimi dudak bükmekte, kimi alın kırıştırmaktadır.

Kimi Ertuğrul Bey Gazi ile olan dostluğu Osman'da yenileyip tazelemeye hazırlanmaktadır; kimi bu dostluğa çizgi çekmiştir.

Kimi, Ertuğrul Bey gazi ve Kayı düşmanlığını pekiştirip hızlandırmayı kurmaktadır; kimi düşmanlığını unutturacak kutlama armağanları hazırlamıştır.

Osman'ı kimi toy bir av sayıp yalanmaya başlamıştır; kimi, Osman adının kemik kıran anlamını düşünmektedir.

Tarık Buğra, Osmancık

1. Yukarıda verilen metinlerden hareketle aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

Değerlendirme Ölçütleri	I. Metin	II. Metin
A. Açık ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır.		
B. Tarihsel gerçekliği olan bir konu işlenmiştir.		
C. Kahramanların tarihsel gerçekliği vardır.		
D. Ağır bir dille oluşturulmuştur.		
E. Betimleme yapılmıştır.		
F. Günümüzde pek kullanılmayan kelimelere yer verilmiştir.		
G. Diyaloglarla anlatım canlı kılınmıştır.		

2. Yukarıda verilen metinleri tablodan yaptığınız işaretlemelere göre üslup bakımından karşılaştırınız.

.....

.....

.....

.....

Cevaplar: A- II. metin, B- II. metin, C- II. metin, D- I. metin, E- I. metin, F- I. metin, G- II. metin

3. Aşağıda Yaban adlı eserden bir bölüm alıntılanmıştır. Bu parçadan hareketle metinde kullanılan kelimeleri konu, tema, zaman ve yer unsurlarına uyumu açısından değerlendiriniz.

Mehmet Ali, aralık ayında bir defa, on gün izinli geldi. Alayı Eskişehir'de imiş. Rahatız. Yiyecek, içecek bol. Subaylarımız çok iyi. Eskisi gibi dövmek yok, sövmek yok. Ama işsizlikten çok canımız sıkılıyor diyor. Bir kere istasyonda Mustafa Kemal Paşa'yı, birkaç kere de İsmet Paşa'yı görmüş. Biri nasıldı? Öbürü nasıldı? Bana anlat, bana anlat, diyorum. Aha şöyle, aha böyle diyor. Bir türlü işin içinden çıkamıyor. Mümkün olsa kendi muhayyilemi, kendi hassasiyetimi, kendi dilimi ona vereceğim. Ta ki vatanın karanlık göğsünde parlayan bu iki yıldız hakkında, bana onları canlandıracak bilgi versin diye.

Tema: Milliyetçilik, Milli Mücadele

Konu: Millî Mücadele Dönemi'nde Anadolu

Etkinlik

1. Yaban, üç bölümden oluşan bir eserdir. 1. bölüm, Ahmet Celâl ile Mehmet Ali'nin Haymana Ovası'nda Porsuk Çayı kenarındaki köyüne gelişi ile başlar. 2. bölümde, Ahmet Celâl, kendisi, köylü ve düşman güçleri ile bir çatışma içindedir. Romanda ikinci bölüm, olayların geliştiği ve olgunlaştığı kısımdır. 3. bölümde, düşman askeri köye yaklaşır ve son olaylar burada meydana gelir.

a. Romanın birinci bölümündeki olay örgüsünü yazınız.

.....

b. Romanın ikinci bölümündeki olay örgüsünü yazınız.

.....

c. Romanın son bölümündeki olay örgüsünü yazınız.

.....

2. Romandaki olayların üsluba etkisi nasıl olmuştur? Değerlendiriniz.

.....

3. Romandaki çatışma unsurlarını örnekteki gibi aşağıdaki tabloya yazınız.

.....

İdealize edilen değerler	Karşıt değerler
Aydın	Halk
Bağımsızlık	...
Mücadele	...
Millî Mücadele	...
Millî değerler	...
Birlik, beraberlik	...
Sadakat	...
Bilinç	...

4. Romandaki çatışma unsurlarının Ahmet Celal'i nasıl etkilediğini yazınız.

.....

.....

5. Romandaki yabancılaşma Ahmet Celal'in Yaban olarak nitelenmesine yol açmıştır.

Bu cümleden hareketle yabancılaşma hakkında bir paragraf yazınız.

.....

.....

6. Ahmet Celâl, romanda durmaksızın değişim yaşayan ve bu değişim sonrasında kendi kimliğini koruyan bir kişidir. Kurtuluş Savaşı'nda sağ kolunu kaybeder. Hayatını yeniden düzenlemek için küçük bir Anadolu köyüne gelir.

Bu parçadan hareketle Ahmet Celal'in sosyal ve bireysel kişiliği hakkında çıkarımda bulunuz.

.....

.....

Ahmet Celal'in bireysel özellikleri:

.....

.....

Ahmet Celal'in toplumsal özellikleri:

.....

.....

7. Roman kişilerinden aşağıdakilerin özelliklerini yazınız.

Mehmet Ali

.....

İsmail

.....

Şerif Çavuş

.....

Emeti Nine

.....

Emine

.....

8. Roman, olay kurgusu, konusu ve alayları okuyucuya anlatış şekli ile yazıldığı dönemdeki tüm olayları, kendi gerçekliği içinde özümseyerek ortaya koyar.

.....

Yukarıdaki cümleden hareketle romanın içeriğinin ve gerçeklikle bağının yazarın üslubuna etkisi üzerine bir değerlendirme yapınız.

.....

BİLGİ KUTUSU

SIFAT (ÖN AD)

İsmi önüne gelerek ismi niteleyen veya belirten sözcük türüdür. Sıfatlar genellikle isim çekim eklerini almaz. Niteleme sıfatları isim çekim eki alırsa veya isim düşer ve tek başlarına kalırsa adlaşır ve adlaşmış sıfat olur. Belirtme sıfatları isim çekim eki alırsa zamire döner.

1. Niteleme Sıfatı:

İsmi renk, durum ve biçim bakımından niteler. İsme sorulan "**nasıl**" sorusunun cevabıdır.

Hâlâ duruyorsa yeşil elbisen onu bir gün benim için giy. "iyi insanlar kazanacak." cümlesinde isim düşer ve sıfat ek alırsa adlaşmış sıfat olur. "iyiler kazanacak." cümlesinde iyiler, adlaşmış sıfattır.

- A) Şu dağlarda kar olsaydım.
Benim bu dertlerim bitmez.
Bin atlı o gün der gibi bir orduyu yendi.

2. Belirtme Sıfatları:

İsmi sayı, işaret, soru, belirsizlik yönünden belirtir.

- A) **İşaret Sıfatı:** İsmi işaret yoluyla belirtir. İsme sorulan "**hangi**" sorusunun cevabıdır.
➤ Şu dağlarda kar olsaydım.
- B) **Sayı Sıfatı:** İsmi sayı yönünden belirtir. Dört grupta incelenir.
- a) **Asıl Sayı Sıfatı:** İsme sorulan "**kaç?**" sorusunun cevabıdır. Sayı, net olarak bellidir.
➤ Üç kişi yola doğru ilerledi. (Kaç kişi)
- b) **Sıra Sayı Sıfatı:** İsmi, sıra yönünden belirtir. İsme sorulan "**kaçıncı?**" sorusunun cevabıdır.
➤ Beşinci sokaktan hızla ilerledik.
➤ İlk sırada ben varım.
- c) **Kesir Sayı Sıfatı:** Ondalık, yüzdeler ifadeleri karşılar. "**Kaçta kaç?**" sorusunun cevabıdır. Genellikle yarım, tüm, çeyrek, tam gibi ifadelerle karşımıza çıkar.
➤ Yediği çeyrek ekme doymasını sağlamıştı.
- d) **Üleştirme Sayı Sıfatı:** Paylaşma bildirir. İsme sorulan "**kaçar?**" sorusunun cevabıdır.
➤ Herkese birer dilim pasta düştü.
- C) **Soru Sıfatı:** İsmi soru yoluyla belirten sıfatlardır. Sorunun cevabı da sıfattır.
➤ Hangi gün dönecek? Nasıl bir ev alacaksın? Kaç kişi sınavdan yüksek aldı? Ne gün okula gideceksin?
- D) **Belgisiz Sıfat:** İsmi, belirsiz yönünden belirtir.
➤ Birtakım sorunlar / Bazı insanlar / Birçok kişi / Bir gün başaracağız / Her zaman / Hiçbir zaman / Biraz ekme / Çoğu zaman

Sıfatlarda Pekiştirme

1. "m, p, r, s" ünsüzleriyle yapılır: Yemyeşil ova / Sapasağlam masa
2. İkilemelerle yapılabilir: İri iri taşlar
3. "mi" soru edatıyla yapılabilir: Güzel mi güzel araba

Sıfatlarda Küçültme

- "-cık, -cağız, -msı, -mtrak, -ca/ce" gibi küçültme ekleriyle yapılır.
Minicik eller / Büyükçe masa
Mavimsi gömlek almış.

BİLGİ KUTUSU

ZARF (BELİRTEÇ)

Fiilleri, fiilimsileri, sıfatları, adlaşmış sıfatları ve kendi türünden sözcükleri farklı yönlerden belirten sözcük türüdür.

1. Durum (Hâl) Zarfı: Fiilleri ve fiilimsileri durum yönünden belirtir. Fiil ve fiilimsilere sorulan "nasıl" sorusunun cevabıdır.

Gecenin karanlığında sokaktan sessizce kayboldu. (Nasıl kayboldu?)

Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden. (Nasıl çıkacaksın?)

Çorbayı soğutarak içmeyi sevdiğini söyledi. (Nasıl içmeyi?)

2. Zaman Zarfı: Fiilleri ve fiilimsileri zaman bakımından belirten sözcüklerdir. Fiil ve fiilimsilere sorulan "ne zaman?" sorusunun cevabıdır.

Sonbaharda kendimi yorgun hissederim. (Ne zaman hissederim?)

Her zaman konuşarak beni susturmayı başarır. (Ne zaman konuşarak?)

Bazen karışıyor hayal ve sevdâ. (Ne zaman karışıyor?)

3. Yer - Yön Zarfı: Fiilleri ve fiilimsileri yer-yön bakımından tamamlar. Fiil veya fiilimsiyeye sorulan "nere?" sorusunun cevabıdır. Bu belirteçler isim çekim eklerini almaz. İleri, geri, içeri, dışarı, öte, beri, aşağı, yukarı ifadeleri fiil veya fiilimsiyeyi belirtir ve ek almazsa yer-yön zarfı olur.

Birkaç saat sonra yukarı çıkmaya karar verdi. (Nere çıkmaya?)

Onu görmek için aylar sonra dışarı çıktı. (Nere çıktı?)

Son zamanlarda hep aşağı gidiyor. (Nere gidiyor?)

4. Miktar (Azlık-Çokluk) Zarfı: Fiili, fiilimsiyeyi niteleyen/belirten, sıfatı, adlaşmış sıfatı ve zarfı derecelendiren miktar bakımından belirten sözcüklerdir. İlgili sözcüğe sorulan "ne kadar?" sorusunun cevabıdır.

Yaşı küçük olmasına rağmen topluluk önünde çok iyi konuşuyor. (Ne kadar iyi konuşuyor?)

Az çalışan beklediği karşılığı alamaz. (Ne kadar çalışan?)

Son zamanlarda yaşadığımız olaylar, en zor olaylardı. (Ne kadar zor olaylardı?)

"En" ve "daha" sözcükleri, üstünlük (derecelendirme) zarfı olarak adlandırılır.

5. Soru Zarfı: Fiil ve fiilimsiyeyi soru yoluyla belirten zarflardır.

Dik yamaçları nasıl tırmandınız?

Bu arabayı almak için ne kadar çalışmalıyız?

Yüzüme ne bakıp duruyorsun? ("Ne?" soru ifadesi neden, niçin, niye anlamlarındaysa zarftır.)

Olanları bana niye anlatmıyorsun?

Etkinlik

Yaban adlı romandan alınan aşağıdaki parçaları okuyarak soruları cevaplayınız.

I. parça: Lakin, işte, asıl bu gördüğüm şeyler için zafere inanmalıdır. Türk askeri manda leşlerinin derisinden çarık yapıp giyiyor. Türk köylüsü, top arabalarını kendi yorganına sarıp taşıyor, işte, bunun için inanmalıdır.

II. parça: Çıplak tepelerin üstünde günün son ışıkları sönüyordu. Sürülerin ayak sesleri kuru toprak üzerinde bir yağmur yağışını andırıyor. Evin içi çoktan karanlıktır. Lambamı yakmadan sedire uzanıyorum.

III. parça: İntihar edilen an, bu an mıdır? Bundan fena bir saat olabilir mi? İstirap çekmeyi severim. Fakat bu ıstırapın sevimli hiçbir tarafı yok çünkü bu, bir felaketin mahsulü değildir. Bu, rezil olmuş bir adamın ıstırapıdır. Utanç, bir yarasa gibi yüze yapışır ve alnımızın ortasından kanımızı emmeye başlar.

IV. parça: Artık odamdan dışarıya çıkamıyorum. Yataktan kalkınca sedire uzanıyorum. Sedirden kalkınca yatağa giriyorum. Daha fazla kımıldamaya mecalim yok.

1. Numaralanmış parçalara göre aşağıda boş bırakılan yerleri doğru biçimde doldurunuz.

1.	---- parçada sıfatlar yoğun olarak kullanılmıştır.
2.	---- parçada kişisel görüşlere yer verilmiştir.
3.	---- parçada psikolojik unsurlar ve isim cümleleri vardır.
4.	---- parçada zarflara yer verilmiştir.

2. Boz toprak dalgaları, alabildiğine uzuyor. Yeknesak ovayı ikiye bölen Porsuk Çayı şiddetli bir zelzelenin açtığı bir uzun, bir yılankavi yarık gibidir. Hiç suyu görünmez. Ta yanına gittiğiniz zamanda bile o suyun cana can katan serinliğini ve rengini bulamazsınız. Boz topraklar orada çürümüş ve pıhtılaşmış sanılır. Elinizi bir soksanız günün hangi saatinde ve hangi mevsiminde olursa olsun bir cerahat gibi ılıktır.

(Bu parçada Yaban adlı romanda olayların geçtiği yer ile ilgili betimlemeler yapılmıştır.)

Yaban romanından alınan bu paragrafta betimleme yapılmıştır. Bu betimlemenin üslup özelliklerine göre tabloyu doldurunuz.

D/Y	Sıfatlarla anlatım canlı kılınmıştır.
D/Y	Yabancı sözcüklere yer verilmemiştir.
D/Y	İsim cümleleri ile nitelik bildiren ifadeler yer verilmiştir.
D/Y	Uzun cümleler kurularak anlatımda tutarlılık kaybedilmiştir.
D/Y	Eksilteli cümlelerle çağrışımlar yapılmıştır.
D/Y	Zengin bir söz dağarcığı ile oluşturulmuştur.

Etkinlik

Yazarın biyografisi ile eser arasında bağ kurarak eserin yazıldığı dönemle ilgili çıkarımlarda bulununuz.

Etkinlik

Yavaş yavaş köylülere hiddetim, kendi aleyhimde bir nefret haline çevriliyor. Oturduğum yerden kalkıp ovaya doğru iniyorum. Bu bir nisan günüdür. Gökyüzünde beyaz bulut kümeleri birbirinin üstüne yığılıyor. Havada bir yağmur kokusu var. Fakat ayağımın altındaki toprak kuru, sert ve kokusuzdur. Bu yıl, çok don oldu. Hayvan telefati, köylülerin gözünü korkuttu. Salih Ağa'nın fikrine göre gelecek mahsul mevsimi çok kötü olacak.

1. *Yaban* adlı romandan alınan bu parçadaki sıfatları bulunuz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. *Yaban* adlı romandan alınan bu parçadaki zarfları bulunuz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Yavaş yavaş, kalkıp, kalkıp, gök, gök, kötü

1. bir, Bu bir, beyaz, bu,

Cevaplar:

1. (I) Bu (II) ufak korunun içinde, (III) küçük, dar, fakat (IV) berrak bir (V) dere akıyor. Bu, çölde bir vaha mı?

Bu cümlede numaralanmış sözcüklerden hangisi sıfat değildir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. **Aşağıdakilerden hangisinde diğerlerinden farklı bir bakış açısı kullanılmıştır?**

- A) İçinde uzun yıllar yaşadığım bir kentin, neredeyse birlikte büyüüp neredeyse kimliksizliğiyle özdeşleştiğim her kentin bilmediğim bir noktasına tutunmuşum duygusu içindeyim.
- B) Perdeleri sıyırsam karşıma ne çıkacak? Bilmiyorum muyum gerçekten? Yoksa korkuyor muyum? Dışarıyla ilgimin yenilenmesiyle mi korkum?
- C) Kozmonotların uçuşları konusunda radyodan, konuşmalardan, gazetelerden birçok şey dinlemiş, okumuştum ama bütün bunlar şu son yıllarda olduğu halde, bu konuda daha fazla bir şey bilmiyorlardı.
- D) Ne zaman başım sıkışsa nedense aklıma hep siz gelirsiniz. Fakat her seferinde çekinir, vazgeçerim. Kardeşim, şimdi artık dişimi tırnağıma taktım, ayıbı falan bıraktım size yazıyorum.
- E) Üstelik çok gururuma dokunuyor böyle böyle hesaplar yapmak. Planlar kurmak.. Nasıl anlatsam?.. Kendi gözümde kendime rezil oluyorum. Küçülüyorum kendi gözümde...

3. Kır Abbas, daha ağır işlerin içinde, kaçmadan, kaytarmadan, hiç yılgınlık göstermeden çalışıyordu. Gerçi tepede bütün ateşini yere döken "ateş dağı" yoktu. Gerçi hava insanı bayıltıp düşürecek kadar sıcak değil. Gene de zordu çalışmak. Beli bıkını ağrıyordu insanın. Daha bahar olmamıştı. Toprak gözünü açmamıştı. Ama işler başlamıştı. İşler ağızlarını açmış, ötüyordu. Kadınlar, erkekler, kızlar, oğlanlar, ufacak bebeler köyden dışarı fırlamışlar; soluk renkli, yamalı giysileriyle tarlaların yüzünü doldurmuşlardı. Çırpınır gibi çalışıyorlardı. Çift sürenler vardı. Ekin ekenler vardı. Koyun kuzu güdenler... Purlukta, bağda uğraşanlar vardı.

Bu parçayla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Köy yaşamı konu edinilmiştir.
- B) Gerçekçi gözlem söz konusudur.
- C) Kahramanlar, sıradan kişilerdir.
- D) Sosyal gerçekçilik söz konusudur.
- E) Duygu ve hayaller ön plana çıkarılmıştır.

4. Duvarlardaki raflarda kurtların kemire kemire bitiremediği elyazmaları, parşömenler ve harita ruloları vardı. Pencere önündeki tezgâhta ise boy boy ve cins cins pergeller, renk renk mürekkepler, kalemler, fırçalar ve karalanmış kâğıtlar görünüyordu.

Bu parçayla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Betimleme yapılmıştır.
- B) Anlatıcının duygusal etkilenmesine yer verilmiştir.
- C) Zaman unsuru belirgindir.
- D) Düşünce yazısıdır.
- E) Topluma yönelik eleştiri vardır.

Her sabah kapının önüne biriken ve bazen sayısı yüze varan dertlileri hep başhekim muayene eder, uzun senelerin ve çaresizliklerin verdiği tecrübelerle dayanarak her hastalığa deva bulmaya uğraşır; sırasına göre trahom tedavisinden ebeliğe kadar her işi üstüne alırdı. Bekâr olduğu için hastanede yatıyor; bütün gecelerini koşu dolaşmak, tıp dergileri okumak ve Almancaya çalışmakla geçiriyordu.

Bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenmez?

- A) Doktorun özverili çalışması, parçanın konusudur.
- B) Kahraman ve olay, gerçeğe uygundur.
- C) Açık ve anlaşılır bir dille yazılmıştır.
- D) Öyküleyici anlatımla yazılmıştır.
- E) Yazar, düşüncelerini inandırıcı kılmaya çalışmıştır.

7. Harabelerin bulunduğu tepeyi, gittikçe hızlanan adımlarla dolaştım, Eshabikehf mağaralarının önünde bir an durup düşündüm. Bembeyaz bir şehrin arka yamacındaki bu kapkara dağ içi mezarlarında yüzlerce yıl uydukları rivayet edilen yedi Hıristiyan'ın hikâyesi, bana bu anda, dünyanın bir daha eşini görmediği aydınlık eski Yunan medeniyeti üzerine çekilen karanlık örtünün bir timsali gibi geldi.

Bu parçanın anlatımında;

- I. benzetme,
- II. örnekleme,
- III. tanımlama

hangilerinden faydalanılmıştır?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) Yalnız II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

6. (I) Bütün çocukluğum kediler arasında geçti. (II) Annem, babam, kardeşlerim, hepimiz kediyi severdik. (III) Büyük büyük bahçeli evlerde otururduk, yirmi beş, otuz kedimiz bulunurdu. (IV) Martta, kabakta doğurdular mı sanki düşün ederdik. (V) Lohusa şerbeti kaynar, al basmasın diye sepetlere kırmızı kurdeleler bağlanır, küçük küçük altınlar takılırdı.

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümle, yüklem türüne göre fiil cümlesidir.
- B) II. cümle, yapısına göre basit cümledir.
- C) III. cümle, yapısına göre sıralı cümledir.
- D) IV. cümle, anlamına göre olumlu cümledir.
- E) V. cümle, yapısına göre bağlı cümledir.

8. "Zamyotov mu?.. Karakoldaki polis... Acaba niçin çağırılmışlardı beni karakola? Çağrı kâğıdı nerede? Galiba olayları birbirine karıştırıyorum... Beni bugün çağırmadılar ki oraya... Hem giderken çoraplarımı gözden geçirmiştim ben... Şimdiyse... Şimdi hastayım... Hastaydım yani... İyi ama Zamyotov niçin geldi buraya? Razumihin ne için getirdi acaba onu?" Bitkin bir hâlde yatağına oturdu. "Ne oluyor? Hâlâ sayıklıyor muyum, yoksa bütün bu olanlar gerçek mi? Galiba gerçek... Evet, hatırladım: Kaçmam gerek! Hemen, hemen kaçmam gerek! İyi ama... nereye?"

Bu parçayla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Kahraman, kendi kendine sorular sormuştur.
- B) Kahramanın zihninden geçenler aktarılmıştır.
- C) Ayrıntılı betimlemelere yer verilmiştir.
- D) Eksiltili cümlelere yer verilmiştir.
- E) İşlenen bir suçun ortaya çıkma endişesi vardır.

9. İki çocuk, derme çatma evlerinde başlarını aynı yastığa koymuş, uyuyorlardı. Sekiz yaşında olan Claude, küçük ellerini yorgandan dışarı çıkarmış, hafif hafif mışıldıyor; henüz dördünde olan Étienne ise bir kolunu erkek kardeşinin boynuna dolamış, uykusunda gülümsemektedir. Annesi yaşlı gözlerini onlara çevirince bir hıçkırık tufanına daha tutuldu, önleyemediği küçük feryatları bastırmak için ağzına bir mendil dayadı.

Bu parçada,

- I. kişi,
II. olay,
III. zaman,
IV. yer

hangileri **belirsizdir**?

- A) I ve II B) I ve III C) Yalnız III
D) II ve IV E) Yalnız IV

10. Domaniç temmuzlarından birinde, bir gecedir. Gökte Samanyolu bir sırma kemerdir. Sarı, mavi yıldızlar parıl parıl parıldamaktadır. Yayla serinliği gönüllerde soylu yiğitliklere, hafızalarda büyük olaylara özlem estirmektedir. Korunun eteğindeki düzlükte Ulupınar'ın çevresinde ateş yakılmıştır.

Bu parçada,

- I. yer: Domaniç, Ulupınar,
II. kişiler: Soylu yiğitler,
III. zaman: Temmuz gecesi,
IV. olay: Savaş

hangileri **yanlış** verilmiştir?

- A) I ve II B) Yalnız II C) I ve III
D) II ve IV E) III ve IV

11. Aşağıdakilerden hangisinde evrensel değerlere yer verilmiştir?

- A) Ragıp Bey diyorlar ki İstanbul'da, gece yarısında üçer beşer kişi, ellerinde birer kova siyah boya ile sokakları dolaşıyorlarmış ve nerede bir Fransızca ibare görürlerse derhal siyahla kapatıyorlarmış.
- B) Yalan bana suçların en ağırı gibi geliyordu ve bir yalan söylendiği zaman insanların değil, eşyanın bile buna nasıl tahammül ettiğine şaşırıyordum. Yalan, adaletin ve özgürlüğün önündeki engeldir.
- C) "Çalgıcı"yı iki defa okudum. Nüzhet'e edebi romanlar götürürdüm. Biz babasıyla otururken o, odasına çıkıyor ve bunları okuyordu.
- D) Gözümün hiçbir görüş köşesi yok ki içine bir duvar parçası girmesin. Hep ve yalnız onları görüyorum. Onlardan kaçan gözlerim onlarla karşılaşılıyor.
- E) Münakaşa tehlikeli bir şiddet aldı. Paşa'nın yüzü kıpkırmızı olmuştu. Boğazına sıkıştırdığı havluyu bollaştırıyor ve bastırıyordu. Ben de rengimi kaybetmiş olacaktım.

12. Bugünlerde İstanbul harp sahnesi gibi olmuştu. Her gün, her gece İngiliz tayyareleri tepemizden bombalar atıp duruyorlardı. Herkeste asabiyet artmıştı. Meseret Kiraathanesi'ndeki zabıtlar hep sulh ve harp münakaşası yapıyorlardı. Harbe niçin girdiğimize dair birçok uzun bahisler oluyordu. Bir kısmı Enver Paşa'ya kızıyor, bir kısmı Almanlara açıktan açığa sövüyor, bir kısmı bizim kendi başımıza bir şey yapamayacağımızı haykırarak söylüyor. Seyfi isminde ateşli bir yüzbaşı hâlâ harbi kazanacağımızı iddia ediyor, hep Çanakkale'nin ve çölün harikulade kahramanlıklarını anlatıyordu.

Bu parçayla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Dönemin olayları gerçekçi biçimde ele alınmıştır.
B) Psikolojik ve ruhsal çözümlenmeler yapılmıştır.
C) Bireye yönelik eleştiri söz konusudur.
D) Manevi unsurlar öne çıkarılmıştır.
E) Mekân ve kişiler belirsizdir.

4.2 OKUMA: ELEŞTİRİ

Başlangıç

Aşağıdaki eleştirileri okuyunuz.

I.

Hâmit, önce geniş ufuklar, sonsuz derinlikler şairidir. Onunla şiir fezalarda hükümlanlık eden bir sihir, bir füsün, bir meştidir. Neşidesini okurken birdenbire bir açılışı, bir derinleşmesi vardır. Kendinizi eski, yıkılmış, çürüyen, ancak hudutsuzca inceleşmiş olan cihanlar ortasında bulursunuz. Mesela *Makber*'de, şair bizi benliğimizden sessizce ayırır, duyulan ancak fasılasızca meçhul kalan ve asırlardan sürünüp gelmiş olan derin suallerin korkunçlukları içine sürükler. Bu suallere, okuyunuz, lâhuti bir musiki cevap verecektir.

Memduh Şevket Esendal

II.

Yaşar Kemal'in yarattığı Çukurova dünyasında insan kadar önemli bir yer tutan doğa, çeşitli işlevler gören bir ögedir. Dağları, ovaları, bataklıkları, otları, ağaçları, kuşları, böcekleriyle tüm doğayı romanlarında böylesine coşkuyla işlemiş başka bir Türk yazarı yok. Yaşar Kemal'in doğayı çeşitli amaçlarla kullandığını biliyoruz. Doğa her şeyden önce insanın yaşadığı çevre olarak vardır; kimi zaman yaşamak için boğuştuğu bir düşmandır, kimi zaman bazı ahlaksal değerlerin simgesi olarak iş görür. Kimi zaman da estetik değer kazandıran bir ögedir çünkü Yaşar Kemal'in yapıtlarındaki şiirselliğin bir kaynağı, söylemeye gerek yok ki, tüm zenginliğiyle sergilenen doğadır.

Berna Moran

III.

Tanpınar, hem zamanın karşısında hem de zamanın içerisinde mücadele eden bir kalemdir. Yalnızca *Beş Şehir*'de değil *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* romanında, Ne İçindeyim Zamanın -ki bu şiirin dizelerinin şairin mezar taşında yazması da son derece çarpıcıdır- şiirinde modernizmin belki de en temel sorunsallarından biri olan zamanı ele alır, onunla mücadeleye girer, Doğu-Batı karşıtlığı içerisinde zaman ve dolayısıyla ölçü kavramı üzerinde durur. Bundandır ki Tanpınar metinlerinde zaman, çoğunlukla benzetmeye, mecaza dönüşür. *Bursa'da Zaman* anlatısında yekpare olarak nitelendirdiği zamanı burada Batı'ya ait bir form içerisine yerleştirir.

Taner Turan

Okuduğunuz bu metinlerden hangisinin üslubunu beğendiğinizi nedenleriyle açıklayınız.

.....

.....

4.2.1. Okuma Öncesi

ÖNEMLİ

Eleştiri, bir eserin zayıf ve güçlü yanlarını ortaya koymaktır. Eleştiri, esere dönük olabileceği gibi topluma ya da bireye dönük de olabilir.

Şiirde eleştiri; devrin, yöneticilerin, toplumun ya da bireyin daha çok olumsuz yönlerinin ortaya konmasıdır.

Şiirde eleştiri: Divan edebiyatında, hiciv; halk edebiyatında, taşlama; modern edebiyatta, yergi olarak bilinir.

Etkinlik

Aşağıdaki şiirlerde bulunan eleştiri öğelerini bulunuz.

Adalet kalmadı hep zulüm doldu
Geçti şu baharın gülleri soldu
Dünyanın gidişi acayip oldu
Koyun belli değil, kurt belli değil

Ruhsati

Bana biricik gıda, aç ve susuz düşünmek;
Sizinse düşünceniz; yemek, yatmak, eşinmek.

Necip Fazıl Kısakürek

Ne günlere kaldık ey Gazi Hünkâr,
Katır mühürdar oldu eşek defterdar.

Ziya Paşa

Cevaplar: 1 - Yaşanan döneme yönelik eleştiri 2- Düşünmeyen insanlara yönelik eleştiri 3 - Liyakatsiz kişilerin önemli görevlere gelmesi

BERNA MORAN

**Türk
romanına
eleştirel
bir bakış**

1

Ahmet Mithat'tan A. H. Tanpınar'a

2. Yukarıdaki görselden hareketle okuyacağınız metnin içeriği hakkında tahminde bulunarak tabloya yazınız. Metni okuduktan sonra metni tahmin etme gücünüzü değerlendiriniz115.

Metnin içeriğine yönelik tahminim	Metnin İçeriği
Metnin içeriğini tahmin edebildim mi?	

4.2.2. Okuma Sırası

Berna Moran'ın *Huzur* adlı romanla ilgili eleştirisini okumadan önce aşağıdaki metni okuyunuz.

Huzur

(...)

Üsküdar gezintileri Nuran'a İstanbul'u tanımak hevesini vermişti. Ezici sığağa rağmen birkaç gün üst üste İstanbul'a indiler. Eski saraydan başlayarak camileri, medreseleri, semt semt gezdiler. Akşamüstü Beyoğlu'nda bir kahvede dinleniyorlar yahut herkes işini görmek için ayrılıyor sonra vapurda buluşuyorlardı.

Nuran'ı iskelede beklemek, gecikince gözü saatte kalmak, kahramanımız için ayrı hazlar oluyordu. Mizah edebiyatlarının belli-başlı mevzuu olan kadınların bekletmek huyundan erkeklerin bu kadar şikâyetçi olmasına şaşırıyordu. Nuran'ı beklemek ona çok lezzetli geliyordu. Her şey lezzetliydi, ucunda Nuran bulunmak şartıyla.

Genç kadın İstanbul'u tanıdıkça Mümtaz'a hak veriyordu. Bir gün ona:

— Kuzum, senin yaşın bu kadar genç. Öyle olduğu hâlde bütün bu eski şeyleri nerden seviyorsun? diye sordu. Mümtaz o zaman ona İhsan Ağabeyi anlattı. Gençliğinde Paris'te Jaures'in peşinden bir zamanlar nasıl ayrılmadığını, sonra Balkan Harbi içinde İstanbul'a dönüşünde birdenbire nasıl değiştiğini, nasıl kendi hayatımızın kaynakları etrafında dolaştığını, anları şahsi bir tecrübe gibi yaşamaktan nasıl bıkmadığını söyledi.

— Bende İhsan'ın tesiri büyüktür. Asıl hocam odur. Onun sayesinde o kadar az yorulduğum ki... İhsan'ın en güzel tarafı, insan için yolları kısaltmayı bilmesidir.

O söyledikçe Nuran'ın, İhsan'ı tanımak arzusu artıyordu:

— Öyle ise bir gidip görelim, yahut Emirgân'a çağıralım...

— Zaten seni tanıdıklarını istiyorum. Doğrusunu istersen, biraz geciktik. Ben ağabeyim diyorum, İhsan babam sayılır.

Nuran bir müddet düşündü, sonra karar verdi.

— Vazgeç, dedi. Bu yaşta nişanlı olarak takdim edilmek hoşuma gitmiyor. Nasıl olsa görürüz, her halde onu da, Macide'yi de çok seveceğimi biliyorum.

Sonra yeniden o gün gördükleri şeylere döndüler. Cerrahpaşa'yı gezmişlerdi. Nuran, avlularında ot bitmiş, damı çökük, fukara yatağı medreselere, harap Tabhaneye, Hekimoğlu Alipaşa Camii'nin yüzük taşı biçimine hayran oldu.

İstanbul'un bu semtleri bu ağustos gününde, pislikten, tozdan, sıcaktan bitaptı. Her yerde harabe çeşnisi, sıcaklığın arttırdığı bezginlik, bir yığın hasta ve yorgun çehre, fizyolojik çöküş göze çarpıyordu. Şehir ve içinde oturanlar, o kadar birbirlerine benziyorlardı. Yorgun göz veya vücutla dört, beş metre murabbainı sığdırılmış, tahtaları morarmış, kiremitleri kırık, cüssesi yana doğru yatmış evler birbirini tamamlıyorlardı, ikisi de içinde doğdukları şehri tanımasa bir senaryo için hazırlanmış sanabilirlerdi.

Ara sıra tıpkı caddedeki insanları ite-kaka geçen hususi otomobiller, lüks arabalar gibi, bu yıkık, bir tarafı çarpılmış, pencereleri süsleyen sardunyalara varıncaya kadar sefaletin kemirdiği evlerin yanı başında beyaz ve tahini boyalı eski bir konak yavrusu, mazideki zenginliğin, hayatın çiçeği lüksün, hâlâ şaşırtıcı bir artığı gibi görünüyordu. Onların da çoğu boyasızdı. Açık, perdesiz pencerelerden bu mazi artıklarıyla hiç de uyuşamayan biçare başlar uzanıyordu.

Onların yanı başlarında mimarisi meçhul, herhangi hayat standardına girmesi imkânsız, upuzun veya tıknaz, biri öbürünü hiç tutmayan, semtin havasına sırtını çevirmiş, duvarları çivit boyalı kireçle örtülmüş yirmi sene evvelki kârgir evlere tesadüf ediyorlardı.

İşte bu sefaletin, kirin, bakımsızlığın içinde tıpkı yolları dolduran, üstü başı perişan, sakat, yorgun, iyi tıraş olmamış ve saçlarını düzeltmeğe vakit bulmadan sokağa fırlamış kadın ve erkeklerin arasında kıyafetinin perişanlığını bakışlarıyla, endamıyla, şahsiyetinin kudretiyle yenen ve çehreden başka bir şeye dikkat imkânını insanda bırakmayan kadınlar gibi birdenbire umulmadık yerde yaldızlı taşı kırık bir geçmiş zaman çeşmesi parlıyor, biraz ötede kubbesi yıkılmış bir türbe düzgün ve vakur cephesiyle kendisini gösteriyor, daha sonra içinde bir yığın çocuk civıltısı ile beyaz mermer sütunları yere devrilmiş, damında incir ağacı veya selvi bitmiş bir medrese meydana çıkıyor, nasılsa ayakta kalmış bir cami, geniş avlusuyla, sükûnetiyle sizi dünya nimetlerinin ötesine dâvet ediyordu.

Buna mukabil türbe mimarisizdi ve içinde dört asır hayata yattığı yerden tesir etmiş bir ölü vardı. Duvarlarına, parmaklıklarına eller sürülüyor, dualar ediliyordu. Hastaları iyileştiriyor, ümidi olmayanlara ümit kapıları açıyor, dünyaları yıkılmış olanlara ölümün ötesinde ışıklar gösteriyor, sabır, feragat, tahammül öğretiyordu.

— Nasıl bir adamdı bu?

— Bunların hepsi mânevi vazifelerine inanmış, muayyen bir ruh nizamından geçmiş, nefislerini terbiye etmiş insanlardı. Onun için şahsiyetlerini ölümden ötede bile kabul ettirdiler. Sünbül Sinan öbürlerinden biraz daha başkadır. Evvelâ büyük bir âlimdi. Sonra da şakacı ve hazır cevaptı.

Bir müddet durdu, sonra gülererek ilâve etti:

— Hepsinin bir yığın ince tarafı vardır. Burada yatan adamın, bilir misin Sünbül lâkabı nereden gelir? Sarığına mevsiminde sünbül takarmış. İstanbul mevsimlerini sevebilecek kadar bize yakın.

— Ya Merkez Efendi? O nasıldı?

— O büsbütün başka türlü idi. Hattâ en muzır hayvanlara bile fenalık edemezdi. Kediye çok sevdiği halde "Komşumuz fareleri ızrar eder" diye evinde kedi bulundurmamış. Sen bir ruh saltanatının kolay kolay kurulacağına inanır mısınız?

Nuran düşünüyordu: "Acaba şimdi böyle adamlar var mı?"

— Ne kurtarıcı düşüncenin, ne de ermenin kapısı kapanmayacağına, Allaha giden yollar daima açık olduğuna göre, olması lâzım. Nuran, dostunun bir tarafını keşfetmiş gibi ona bakıyordu. Genç adamdan biraz şüphe, hattâ istihfaf, inkâr gibi şeyler bekliyordu. Halbuki Mümtaz çok başka dille konuşuyordu.

Mümtaz kendisini anlatmak ihtiyacını duydu.

— Bilmem, tam dindar mıyım? Herhalde şu anda dünyaya çok bağılıyım. Fakat ne Allah ile kulunun arasına girmek isterim, ne de insan ruhunun büyüklüğünden, imkânlarından şüphe ederim. Kaldı ki bunlar millî hayatın kökleridir. Bak, kaç gündür İstanbul'da, Üsküdar'da geziyoruz, sen Süleymaniye'de doğmuşsun, ben Aksaray'la Şehzade arasında küçük bir mahallede doğdum. Hepsinin insanlarını, içinde yaşadıkları şartları biliyoruz. Hepsi bir medeniyet çöküntüsünün yetimleridir. Bu insanlara yeni hayat şekilleri hazırlamadan evvel, onlara hayata tahammül etmek kudretini veren eskilerini bozmak neye yarar. Büyük ihtilâller bunu çok tecrübe etti. Netice olarak insanı çıplak bırakmaktan başka bir şeye yaramadı. Bırak ki her yerde, en zengin ve müreffeh cemaatlerde bile, hayat bir yığın artıklarla, yarı yolda kalmışlarla doludur. Sünbül Sinan ve benzerleri bunların yardımcısıdır... Şu ihtiyar kadına bak...

Yolun ucundan âdeta iki kat geliyordu. Elindeki değnekle, baston arasında bir şeye dayanıyordu. Zayıf, mecalsiz adımlarla türbe ye yaklaştı. Dua etti, dişsiz ağzı bir şeyler mırıldandı; iki eliyle parmaklığa asıldı ve orada bir müddet kaldı. Camiin önünden her yaptığını görebiliyorlardı. Ne kadar sefil giyinmişti. Üstünde her şey parça parça idi.

— Kim bilir, nesi vardır? Sünbül Sinan şimdi onun ruhunda konuşuyor, ona büyük sükûnetler vaadediyor. Hiçbir şey yapamazsa, hayattan öteyi onun için süslüyor. Herşeyi bırak, bu insan ıztırabı, iltica ve ümitsizlik burayı kutsileştirmeye kâfi gelmez mi sanırsın?

Dönüp camiin önüne geldiği zaman, kadının kısıp gözlerinde, harap yüzünde ümide benzer bir şey parlıyordu. Orada da durup biraz dua etti. (...)

Ahmet Hamdi Tanpınar

ÖNEMLİ

Eleştirel Okuma: Bireylerin okuduklarını, okuma yoluyla öğrendiklerini kendi bilgi ve birikim süzgeçlerinden geçirerek daha iyiyi, daha güzeli, daha doğruyu bulma çabaları; okuduklarından elde ettikleriyle daha iyi, daha güzel, daha doğru zihin ürünleri ortaya koyma faaliyetleri, eleştirel okumadır.

Aşağıdaki *Huzur* adlı romanın eleştirisi olan metni eleştirel okuma stratejisiyle okuyarak çıkarımlarda bulununuz.

Huzur

Huzur adlı romanda Batılılaşma sorunu yer alır ama güzellik ve sanat dünyasında yoğun yaşamaya inanan Mümtaz soruna estetik açıdan bakar. Karşıtlık ne Doğu-Batı değerleri, ne materyalizm ve idealizm arasındaki karşıtlıktır. Kendimize has olanla sahte olan arasındadır. Soruna bu açıdan bakan Mümtaz romanın sonunda bir iç çatışması ile karşılaşır ama bu çatışma Bihter'de ve Handan'da gördüğümüz çatışmaya benzemez. Mümtaz'ın güzellik ve sanatı yoğun yaşamakla toplumsal sorumluluk arasında bir bocalama... Sanki toplumsal davaları ve sorunları ön plana alan birinci çizgideki yazarlarımızın tutumu ile bireysel sorunları ve sanatı ön plana alan yazarlarımızın tutumu, Mümtaz'ın ruhunda bir çatışma halini alıyor. *Huzur*'un üstünlüğü, biraz da yazarın Mümtaz'ı hem bir birey olarak işlemesinden ama aynı zamanda bu bireyin düştüğü çıkmaza toplumsal bir nitelik vererek romana, bireyci çizgide bulamadığımız bir anlam boyutu katabilmesinden geliyor mu? Tanpınar için roman her şeyden önce, bir sanat yapıtıdır ama ciddi bir sorunu olan sanat yapıtı. Türk romanında derinliği ve karmaşıklığı olan çok yönlü karakterlerin yaratılmadığından yakınılır sık sık. 19. yüzyıl romanında Dostoyevski, Tolstoy, Flaubert gibi yazarlar bireyin kendine özgü kişiliğini yakalamak için onların iç dünyasına yönelir, çok çeşitli yönlerini sahnelerken derinliği olan karmaşık tipler yaratmışlardır. Bu karakterlere bizim romanımızda rastlayamıyorsak bu durum kısmen şöyle açıklanabilir belki de: Batılılaşma günlük hayatımıza, yaşayış biçimimize şiddetle yansıdığı bir dönemde, toplumsal çalkantıların yazarlarımızı bildirili romana itmesi karakterlerini genelleştirmeye, tiplendirmeye zorlamıştır. Bu tipler ister aşk konusunda olsun, ister para konusunda, ister eğlence konusunda, isterse yurtseverlik konusunda olsun, bütün yaptıklarında ve söylediklerinde kendilerine yüklenmiş işleve göre hareket ederler. Çünkü özellikleri önceden tayin olunmuş bir kategorinin özellikleridir. Yazar bunların dışına çıkarak kişilerini fazla bireyleştirmek istemez. Ayrıca divan edebiyatımızdaki bazı yapıtların anlamının alegorik temele; orta oyunu, meddah taklitleri ve Karagöz'de tiplere oturtulmuş olması da bu yöntemi kolaylaştırıcı bir gelenek sağlamıştır herhalde. İkinci çizgideki romanlarda da büyük karakterler bulamayışımızın bir nedeni de yine Batılılaşmayla ilgili gibi görünüyor. Dramatik roman türünü seçmiş olan yazarlarımız, kendi geçmiş edebiyatımızdan yararlanamayacakları için Batı romanını olduğu gibi örnek almışlardı. Bireye yönelirken kahramanlarını kendi tarihsel gerçekliğimizi düşünerek işlemek yerine Batı'daki örneklerine benzetmekten pek kurtulamadılar. Onun için bir Türk kadın ya da erkeği olduğuna inanmakta güçlük çektiğimiz bu karakterlerde Batı'dan aktarılmış bir şeyler olduğu havasını hissederiz. Oysa sözünü ettiğimiz Batı romanının karakterleri ne denli birey olurlarsa olsunlar, kökleri kendi toplumlarında yatar. Kısacası dramatik romanlarımızda işlenen kişilerin çok yönlü, derin ve karmaşık karakterler düzeyine erişememelerinin bir nedenini bu köksüzlüklerinde aramak gerekir sanıyoruz. Özetle, Türkiye'deki Batılılaşma hareketinin iki çizgideki romanımız üzerinde de bildiri, kurgu ve karakter bakımından belirleyici bir rolü olmuştur. Birinci çizginin bir bildiri romanı olmasına, romanın bir düşünce kalıbına uydurulmasına ve karakterlerin, genel anlam taşıyabilmek için tiplendirmesine; ikinci çizginin Batı'daki roman kişilerini ve aşk sorunlarını örnek almasına ve bundan ötürü de kalıptan kurtulurken gözünü çevirdiği ve ön plana aldığı bireylerde bir yabancılaşma havası estirmesine yol açmıştır.

Berna Moran, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış*

4.2.3. Okuma Sonrası

Söz Varlığını Zenginleştirelim

1. Aşağıdaki tabloda yabancı dillerden dilimize giren kelimeler verilmiştir. Karşlarına bu kelimelerin eş anlamını yazınız.

Kelime	Eş anlamı	Kelime	Eş anlamı
A. Mizaç		F. Tecelli	
B. İftihar		G. Absürt	
C. Tahkim		H. Reaksiyon	
D. Mazi		I. Hakikat	
E. Riya		İ. Müzakere	

Cevaplar: A. huy, B. Övünme, C. Pekıştirme, D. Geçmiş, E. Yalan, F. Belirlemek, G. Sağma, H. Tepki, I. Gerçek, İ. Konuşma

2. Aşağıdaki tabloda verilen cümlelerde geçen bir kelimenin anlamı karşısında verilmiştir. Anlamından hareketle kelimeyi bularak altını çiziniz.

Metinde geçen kelime	Kelimenin anlamı
I. Onun için bir Türk kadını ya da erkeği olduğuna inanmakta güçlük çektiğimiz bu karakterlerde Batı'dan aktarılmış bir şeyler olduğu havasını hissederiz.	Alıntılanmak.
II. Türkiye'deki Batılılaşma hareketinin iki çizgideki romanımız üzerinde de bildiri, kurgu ve karakter bakımından belirleyici bir rolü olmuştur.	Gerçek olmayan.
III. Ayrıca divan edebiyatımızdaki bazı yapıtların anlamının alegorik temele; orta oyunu, meddah takliti ve Karagöz'de tiplere oturtulmuş olması da bu yöntemi kolaylaştırıcı bir gelenek sağlamıştır herhalde.	Bir görüntü, bir yaşantı veya bir davranışın daha iyi kavranmasını sağlamak için göz önünde canlandırıp dile getirme; yerine.
IV. Bu tipler ister aşk konusunda olsun ister para konusunda ister eğlence konusunda isterse yurtseverlik konusunda olsun, bütün yaptıklarında ve söylediklerinde kendilerine yüklenmiş işleve göre hareket ederler.	Bir şey veya kimsenin yapısı veya konumu gereği yaptığı iş, kendine özgü olan iş görme yetisi; görev, fonksiyon.
V. Batı romanının karakterleri ne denli birey olurlarsa olsunlar, kökleri kendi toplumlarında yatar.	Bulunmak, var olmak.
VI. Birinci çizginin bir bildiri romanı olmasına, romanın bir düşünce kalıbına uydurulmasına ve karakterlerin, genel anlam taşıyabilmek için tiplleşmesine...	Uymasını sağlamak, yakıştırmak.

Cevaplar: I. aktarılmak, II. kurgu, III. alegorik, IV. işlev, V. yatar, VI. uydurmak

Metni Anlama

1. Berna Moran'ın Huzur adlı romana yönelik değerlendirmelerini içeren metinde neyden söz edilmiştir?

.....

2. "Kısacası dramatik romanlarımızda işlenen kişilerin çok yönlü, derin ve karmaşık karakterler düzeyine erişememelerinin bir nedenini köksüzlüklerinde aramak gerekir sanıyoruz."

Cümlesini metne göre açıklayınız.

.....

3. "Batılılaşma günlük hayatımıza, yaşayış biçimimize şiddetle yansıdığı bir dönemde, toplumsal çalkantıların yazarlarımızı bilirdirli romana itmesi, karakterlerini genelleştirmeye, tipleştirmeye zorlamıştır."

Metinden alınan bu parçadan hareketle eleştirmenin yakındığı durumu yazınız.

.....

4. Önceki temalardan öğrendiklerinizle ve Berna Moran'ın roman hakkındaki görüşlerinden hareketle sizce romanın en önemli unsuru nedir? Belirtiniz.

.....

.....

5. a. Aşağıdaki tabloda verilen cümlelerden üslup ile ilgili olanları işaretleyiniz.

☐	Tanpınar, yaşantıları anlatırken üzerinde çok uğraşmış duygusunu uyandıran, imgelerle süslü ve bundan ötürü gereğinden fazla yüklü, fazla şairane bir dil kullanıyor.
☐	Tanpınar'ın şairane anlatımı, biraz da kasten abarttığını söyleyeceğim.
☐	Nuran'ın çocuğu, ailesi, çevresi ve Suat, bu güzel ilişkiyi zehirleyen ve evlilikle sonuçlanabileceğini şüpheye düşüren etkenler olarak belirir.
☐	Nuran bölümünün abartılmış şairane anlatımını, olduğu gibi Tanpınar'a mal etmek yerine, Mümtaz'ın yetersizliğini daha sonra kendisinin de itiraf edeceği estetizminin esere yansıması olarak görmek daha doğru olur kanısındayım
☐	Nuran ile Mümtaz ilişkisinin nasıl sonuçlandığını öğrendiğimiz bölümde aşk ve sanat temalarının yanı sıra dördüncü bölümdeki çatışmayı da hazırlayan, ülke sorunları ya da kısaca, Batı-Doğu sorunu ele alınır.
☐	Tanpınar'ın anlatım tarzı, o dönemdeki Mümtaz'ın tutumunu, yaşantılarını ve yöneldiği değerleri daha iyi belirtmek amacı ile yapmış da olsa, romancı olarak ölçüyü kaçırdığını, kendinin de düşkün olduğu güzellikler karşısında kendi coşkunluğunun kurbanı olduğunu söyleyebiliriz.
☐	Huzur'da da Mümtaz, sadece sanata değil tüm yaşama bir "zevk" sorunu olarak baktığını kendisi söyler: «İki şeyi birbirinden ayırmamız lazım. Bir tarafta sosyal kalkınma ihtiyacımız var İkincisi bizim zevk dünyamızdır. Hatta kısaca dünyamız.

b. Eleştirmenin eserin üslubu hakkındaki görüşlerinden hareketle, eserin üslubu ile ilgili ulaştığınız sonuçları yazınız.

.....
.....
.....

c. Eleştirmenin romanda başarılı bulduğu noktaları yazınız.

.....
.....
.....

6. Eleştirmenin eser hakkında yaptığı öznel ve nesnel değerlendirmeleri yazınız.

Öznel değerlendirmeler:

.....
.....
.....

Nesnel değerlendirmeler:

.....
.....
.....

7. Öznel ve nesnel değerlendirmelerin esere ve eserin üslubuna ne gibi katkılar sağladığını yazınız.

.....
.....
.....

8. Eleştiri metni sayesinde eseri daha iyi anladığınızı düşünüyor musunuz? Gerekçeleriyle açıklayınız.

.....
.....
.....

9. Eleştiri metninden hareketle eleştirmenin görevleri neler olabilir? Yazınız.

.....
.....
.....

10. Okuduğunuz metin ve sorulara verdiğiniz cevaplardan hareketle bir eleştirmede olması gereken özellikler nelerdir? Yazınız.

.....
.....
.....

ÖNEMLİ

Söz varlığı dendiğinde nelere bakmak gerekir?

Deyimlere, kalıp sözlere, atasözlerine, terimler ve çeşitli anlatım kalıplarına, kelime gruplarına, söz sanatlarına bakmak gerekir.

Etkinlik

Bir Huzursuzluğun Romanı: Huzur adlı eleştiriden alınan aşağıdaki bölümü inceleyiniz. Metindeki söz varlığını bularak üsluba katkısını yazınız.

"Hayat şekilleri" derken ne düşünüyor Tanpınar? Bu deyimın anlamı Tanpınar'da bütün bir kültür ve uygarlığı içine alacak kadar geniş. Kültürümüzü, sanatımızı, geleneklerimizi, muşeretimizi, eğlence anlayışımızı, törenlerimizi, oyunlarımızı, tümünü kapsar; ve bütün bunlar Tanpınar için bir estetik, daha doğrusu bir beğeni sorunudur. Eskiye bağlılığı da hem eski sanatımızda (özellikle müzikte) bulunduğu değerlere, hem de eski hayat şekillerinde bulunduğu (ve temelde birinciden pek ayrılmayan) aynı estetik değerlere bağlılıktır. Tanpınar hayat şekillerine estetik açıdan bakar, çünkü belli bir uygarlığın içinde, halkın bilmeden yarattığı bu biçimler bir sanat yapıtına benzer; onlar da başka bir yerden alınmamış, kendimizin olan «authentique» biçimlerdir ve Tanpınar'a göre özentisiz, içtenlikle yaratılıp yaşanan şeyler bir sanat yapıtı gibi güzeldir.

9. Okuduğunuz *Yaban* ve *Huzur* adlı roman eleştirisini üslup özelliklerine göre karşılaştırınız.

Yaban	Huzur

Okuduğunuz *Yaban* adlı eser, bir edebî metin örneği iken *Huzur* adlı romanın eleştirisi ise öğretici metindir.

ÖNEMLİ

Edebî Metinler ve Öğretici Metinlerin Özellikleri

Edebî Metinler	Öğretici Metinler
<ul style="list-style-type: none"> ● Estetik kaygı güdülür. ● Üslup kaygısı söz konusudur. ● Öyküleyici ve betimleyici anlatıma, gözlemlere yer verilir. ● Sözcükler, yan ve mecaz anlamlarda kullanılır. ● Anlam kapalılığı söz konusu olabilir. ● Dil sanatsal işlevde ya da heyecanı bildirme işlevinde kullanılır. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Bilgi vermek, aydınlatmak esastır. ● Sözcükler gerçek anlamında kullanılır. ● Açıklayıcı ve tartışmacı anlatım tercih edilir. ● Üslup kaygısı yoktur.

Okuduğunuz *Yaban* adlı eser, bir edebî metin örneğidir. *Huzur* adlı romanın eleştirisiyle *Yaban* adlı eseri üslup bakımından karşılaştırınız.

Yaban	Huzur Eleştirisi

BİLGİ KUTUSU

Eleştiri Türünün Özellikleri

- Yazılı anlatım türü olarak eleştiri, bir sanat eserini çeşitli yönleri ile inceleyip açıklamak, eserin anlaşılmasını sağlamak ve eseri değerlendirmek amacıyla yazılan yazılardır.
- Eleştiri bir düşünceyi destekleyerek olumlu yanlarını ortaya koyması ya da bir sanat eserini geniş okur kitlesine tanıtmaları bakımından sıkça başvurulan bir yazılı anlatım türüdür.
- Eleştirinin temel sorumluluğu eser hakkında bilgilendirmektir ancak eleştirmenler, bir eser hakkında bilgi verirken zaman zaman eseri yargılamak ya da açıklamak amacı güderler.
- Bir eleştirmenden beklenen, bir eseri eleştirirken olabildiğince öznellikten uzak durması ve eseri belirli ölçütlere göre bir amaç doğrultusunda değerlendirmesidir.
- Eleştirmen kendi beğenisini, izlenim ve düşüncelerini tek ölçüt olarak almamalıdır.
- Eleştirmenlerin yaklaşımına, eseri değerlendirme yöntemlerine göre değişik eleştiri türleri vardır.
- Eleştiri türlerinin çeşitliliği, düşünce sistemlerinin çeşitliliği ile doğrudan ilişkilidir.

YAZAR HAKKINDA

Berna Moran

İstanbul'da doğdu. Babası Rumeli'den göç edip ticaretle uğraşan Vefâ Bey, annesi Hazine-i Hassa memurlarından Ali Kâmil Bey'in kızı Mesrûre Hanım'dır. Lise öğrenimini sırasıyla İngiliz High School, Robert College, Darüşşafaka Lisesi ve Işık Lisesi gibi okullarda tamamlayan Berna Moran, 1945'te İstanbul Üniversitesi İngiliz Filolojisi Bölümü'nü bitirdi. Mezun olduktan sonra aynı bölümde asistanlığa başlayan Moran, Halide Edip Adıvar'ın danışmanlığında İngiliz şair John Donne üzerine doktora tezini yazdı.

Edebiyat eleştirisine yeni bir soluk kazandıran Berna Moran, Türk Edebiyatı metinlerinin yazar ve devir ağırlıklı olarak ideolojik yönlendirmelerin fazlasıyla etkili olduğu eleştiri anlayışından sıyrılarak bilimsel ve felsefi temeller üzerine oturtulmuş kuramlar ışığında değerlendirilmesini sağlamıştır. Disiplinlerarası ilişkiler ışığında edebî metnin çözümlenmesi gerektiğine işaret ettiği üç ciltten oluşan çalışması Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış kitabında yer verdiği metin analizlerinde "Roman dünyasının anlaşılması açısından gerekli olan toplumsal ve siyasal açıklamalar bir dönüşüm hikâyesi şeklinde anlatılmaktadır. Ayrıca eserlerin hangi bağlama oturduğunun anlaşılması açısından kimi dönemlerin temel özellikleri bağımsız yazılarda değerlendirilmektedir." (Alver 2011: 66) Berna Moran, roman incelemelerine yer verdiği eserlerinde bir romanın nasıl tahlil edileceğini teorik olarak anlatmaktan ziyade eserin oluşumuna tesir eden ve roman tahlili ile açıklanabilecek dinamiklere dikkat çeker. Sözelimi metin analizlerinde yapı ve temayı birbirinden ayırmak yerine her iki unsuru da birer çerçeve olarak kabul ederek romanın başarılı yönleri kadar kusurlu olduğu hususlara da dikkat çeker. Bu bakımdan onun incelemeleri sadece teknik değerlendirmelerle sınırlı olmayıp aynı zamanda sosyolojik ve tarihsel eleştirinin gereklerine de uygunluk gösterir.

Başlıca Eserleri

Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 1, 2, 3; Edebiyat Kuramları ve Eleştiri

Yukarıdaki biyografiden ve okuduğunuz Huzur romanının eleştirisinden hareketle Berna Moran'ın eleştiride öne çıkmasıyla ilgili çıkarımlarınızı yazınız.

.....

.....

BİR BAŞKA ELEŞTİRME HAKKINDA**Mehmet Kaplan**

Eskişehir'in Sivrihisar kasabasında doğdu. Babası, zengin bir esnafın çocuğu olan Halil İbrahim Bey; annesi Fatma Hanım'dır. Babasının Birinci Dünya Savaşı'nda askere alınması, hem Mehmet Kaplan'ın uzun yıllar babasız kalması hem de ailenin yoksullaşması gibi iki önemli gelişmeye sebep oldu. Sivrihisar, Millî Mücadele sırasında Yunan ordusu tarafından işgal edilmiş, Mehmet (Kaplan) 20 Eylül 1921'e kadar süren bu işgalin acılarını küçük bir çocukken derinden yaşamıştır.

Bir Yeni Türk Edebiyatı uzmanı olmakla birlikte Mehmet Kaplan, edebiyatımıza bir bütün olarak bakmıştır. 15. yüzyıl şairi Eşrefoğlu Rumî üzerine hazırladığı lisans teziyle akademik çalışmalara adım atan Kaplan'ın söz konusu tutumunun en bariz örneği Tıp Tahlilleri adlı kitabıdır. Çalışma, Türklerin tarihinde çok önemli yer edinmiş olan alp, gazi, veli tiplerini tarihî seyir ve bir bütünlük anlayışı içinde ele almıştır. Gerek bu kitap, gerek diğer makale ve denemeleri kuvvetle ortaya koyar ki, Mehmet Kaplan salt bir edebiyat incelemecisi olarak kalmamış; mensubu bulunduğu Türklüğün ortak bilinçaltını ortaya koymaya yönelik bir kültür tarihçisi kimliği edinmiştir. Millet olmanın temelini kültür olgusunda bulan Mehmet Kaplan, denemelerinin çok büyük bir kısmında, Türk milliyetçiliğinin temel değerleri üzerinde ısrarla durmuştur.

Başlıca Eserleri

Araştırmalar ve İncelemeler: *Tevfik Fikret ve Şiiri, Namık Kemal: Hayatı ve Eserleri, Tanpınar'ın Şiir Dünyası, Şiir Tahlilleri, Türk Edebiyatı Üzerinde*

Araştırmalar: *Hikâye Tahlilleri, Oğuz Kağan Destanı.*

Denemeler: *Nesillerin Ruhunu, Büyük Türkiye Rüyası, Edebiyatımızın İçinden, Kültür ve Dil. Antolojiler*

Diğer Çalışmalar: *Köroğlu Destanı, Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi, Devrin Yazarlarının Kalemile Millî Mücadele ve Gazi Mustafa Kemal, Cenab Şahabeddin'in Bütün Şiirleri.*

Etkinlik

Aşağıdaki tabloyu doğru biçimde doldurunuz.

Makalenin Özellikleri	Makale – Eleştiri Arasındaki Farklar
<ul style="list-style-type: none"> ● Açıklamaya ve bilgi vermeye dayalı anlatım türlerinden biri olan makalenin konu sınırlaması yoktur. ● Toplumun genelini ya da bir bölümünü ilgilendiren bilimsel ve sanatsal her konuda yazılabilir. ● Yazar dilediği konuyu seçer. ● Bir düşünce yazısı olan makale, genellikle canlılığını anlatımın yalınlığından, yoğunluğundan alır. Düşünceyi gölgeleyen anlatım oyunları, diğer bir deyişle sanatsal bir anlatım kaygısı taşımaz. ● Sözcüklerin mecaz anlamlarından çok gerçek anlamları tercih edilir. ● Makalede önemli olan, düşüncelerin birbirini bütünleyen ve örüntüleyen bir düzen içinde verilmesidir (Özdemir, 2002:139). ● Makale yazarı hangi konuda yazarsa yazsın okurlarının düzeyine uygun yazmalı, makalesini okunabilir ve inandırıcı kılmanın yollarını düşünmelidir. 	<ul style="list-style-type: none"> ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

- Cevaplar:
- Eleştiri daha çok eser üzerine yapılır ve eserin değerlendirilmesi söz konusudur.
 - Konu seçimi makaleye göre daha sınırlıdır.
 - Makalede yazar, görüşünü kabulendirmeye çalışırken eleştiriye okura görüşünü kabul ettirmek gibi bir amacı yoktur.
 - Eleştiriye samimi bir dil kullanılır, bu dil eleştiri türünü sohbetle yaklaştırır.
 - Makaleler, eleştiriye göre daha nesnel yazılardır.
 - Eleştiri de özel değerlendirmeler, eleştirmenin beğenileri öne çıkabilirken makalede böyle bir durum söz konusu değildir.

BİLGİ KUTUSU

Eleştiri Türleri

- Eleştiri türlerinin çeşitliliği, düşünce sistemlerinin çeşitliliği ile doğrudan ilişkilidir. Özdemir (2002, 2008) genel olarak eleştiri türlerini şöyle sınıflandırmaktadır:

Sanatçıya Dönük Eleştiri: Eleştirmenin değerlendirmek için ele aldığı yapıtı özellikle sanatçının varlığını ölçü olarak yapmasıdır. Eleştirmen, yapıtı açıklamak için yapıtın yazarı ile ilgi kurar. Sanatçının hayatını ve kişiliğini inceler. Elde ettiklerini belge olarak kullanır. Ruhbilimsel eleştiri ve yaşam öyküsel eleştiri biçimleri bu tür içinde düşünülür.

Yapıtı Dönük Eleştiri: Eleştirmenin bakış açısının sanatçıya değil de yapıtına yönelik olduğu eleştiridir. Bu tür eleştiride tek ölçüt okura sunulmuş yapıttır. Eleştirmen, konunun ele alınış biçimi, yapıttaki anlatım biçimi, dilin kullanımı gibi noktaların işlenişi üzerinde durur. Nesnel eleştiri ve dil bilimsel eleştiri bu tür eleştirinin çeşitleridir.

Okura Dönük Eleştiri: Eleştirmenin yapıtı değerlendirmekten çok, yapıtın bir okur olarak kendisi üzerindeki etkilerini değerlendirdiği eleştiridir. Bu tür eleştiri belli ölçütlere göre yapılmadığı için deneme havasındadır ve öznelir. İzlenimci eleştiri bu tür içindedir.

Topluma Dönük Eleştiri: Eleştirmenin değerlendirme yapacağı yapıtın ortaya konduğu dönemdeki toplumsal ve tarihsel özelliklerin yapıta etkileri gözlenir. Yapıt, toplumsal bir belge olarak görülür. Bu tür eleştiride yapıt, estetik yönden çok; yapıtı etkileyen toplumsal ve tarihsel koşullar belirlenerek değerlendirilir. Tarihsel eleştiri ve toplum bilimsel eleştiri bu tür içinde ele alınır.

Çözümleyici Eleştiri: Yukarıda açıklanan eleştiri türlerinin yetersiz görülmesi üzerine kimi eleştirmenler, yapıtı çok yönlü inceleme yoluna gitmişlerdir. Bu türde eleştirmen, gerektiğinde öznel, nesnel ya da toplumcu bir bakışla yapıta yaklaşılabileceğini savunur. Türü ne olursa olsun her eleştiri, yazarın ne yaptığını, ne yapmak istediğini bulmaya yöneliktir

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Etkinlik

Aşağıdaki eleştirilerin türlerini altlarına yazınız.

I.

Mizancı Murat, edebiyatın eğitici olması gerektiği kanısındaydı. Ama edebiyattan, halka ansiklopedik bilgi vermek yolunda yararlanmak değildi amacı. Çünkü ona göre, Türkiye'nin kurtuluşu için çare, ahlaki sağlam, dürüst bir seçkinler grubu yetiştirmektir. Turfa mı Yoksa Turfanda mı (1891) romanında idealist, dürüst ve vatansever Mansur Bey tipiyle, kafasındaki yönetici aydın örneğini sunar. Tanzimat romancılarının görüşlerindeki bu ayrılığa karşın birleştikleri nokta, İslam'ın manevi değerlerinin üstünlüğüne olan inançtır.

Berna Moran, Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış

II.

II. Meşrutiyet Dönemi'nde geçen ilk romanı Kiralık Konak'da Karaosmanoğlu, Tanzimat'tan sonra ortaya çıkan değer kargaşasını, kuşaklar arasındaki kopukluğu ve genel olarak Batılılaşmanın yol açtığı yozlaşmayı göstermek için Naim Efendi ailesini ve onların çevresinden birkaç kişiyi seçer. Naim Efendi eski bir Osmanlı, damadı Servet Bey alafanga bir züppe, torunu Seniha, «asır sonu» denilen bir kadın tipinin örneğidir. Seniha'nın sevgilisi Faik Bey Avrupa'da uzun yıllar yaşamış, Batılılığı eğreti olmayan, zarif ama serseri tabiatlı bir salon adamıdır. Hakkı Celis ile Nuriye ve Neyyire hanımlar ise hayal ve şiir dünyasında yaşayan, sadece sanata inanan kişilerdir. Bunların hepsi elbette ki birer sosyal tip.

Berna Moran, Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış

III.

Yeni eleştirmenler çıktığından beri huzursuzum. Beni bir otorite kabul ediyorlar ama söylediklerimi dikkate almıyorlar. Bunda büyük bir problem görmüyorum ama bir eseri eleştirmenin ne demek olduğundan habersiz eleştirmenlerin varlığından rahatsızım hatta onların bilgi ve deneyimlerine güvenmiyorum. Onlar, eseri bir yana bırakıp sanatçıyı yerden yere vuruyorlar. Bunu da çok masumane yaptıklarını söylüyorlar. Ben, eserin toplumdaki ayrı düşünülmemeyeceğini savunurum. Eser, meydana geldiği koşullardan ve toplumdaki illaki etkilenecek. Savunduğum şey bu. Toy eleştirmenler artık sanatçıyla uğraşmayı bırakmalı.

Hüseyin Cöntürk

IV.

Cevap bulamayan sorular sosyal, siyasal ve bireysel hayatı "Bir Tereddüdün Romanı"nda yaşatmaya devam edecektir. Peyami Safa, imparatorluktan Cumhuriyet'e intikal devrinin bir ferdi olarak, tüm kırılmaları ruhunda yaşamış ve sanatçı kimliğinin potasında eriterek kendi perspektifinden usta bir üslupla yansıtmış romancıdır. Hemen tüm eserleri, psikolojik ve sosyolojik manada "araf"ta kalmış fert ve toplum yaşantımıza çözümler öneren niteliğe sahip tezli romanlardır.

Hüseyin Bülent Oskay

Cevaplar: I. Sanatçıya dönük eleştirir, II. Esere dönük eleştirir, III. Topluma dönük eleştirir, IV. Sanatçıya dönük eleştirir

Etkinlik

Refik Halit Karay ve Mizah

Refik Halit Karay, hikâye ve romanlarının yanı sıra Meşrutiyet Devri'nin siyasi, sosyal hayatıyla ilgili yazdığı mizahi yazılarıyla Türk edebiyatında kendi yerini almıştır. Onun eserlerindeki mizahî yaklaşımları kavrayabilmek ve komikliğine erişebilmek için o devirdeki olayları ve şahısları bilmek gerekir.

Refik Halit Karay'a ilk mizah zevkini veren Ali Bey olmuştur. Türk dilinin bütün inceliklerinden azami ölçüde istifade eden yazar siyasi mizahta büyük varlık göstermiştir. Devrinin istikrarsız siyasetini, siyasi şahsiyetlerini bütün gülünç taraflarıyla sergilemiştir. Siyasî karmaşıklıklardan ileri gelen sosyal hayattaki kusurlar onun kalemi altında bir komedi görüntüsü almıştır. Siyasî mizah yazılarıyla muhaliflerinin büyük tepkisiyle karşılaşmış ve bir siyaset kurbanı olarak hayatının yirmi yılını yurt dışında geçirmek zorunda kalmıştır. Yurt dışında geçirdiği sürgün yılları onu derinden etkilemiş ve memlekete dönüşünde mizahî yazılarla ilgilenmemiştir. Ancak sürgün dönüşünde yazdığı romanlarında kendisinin de dediği gibi kapalı-gizli mizahi anlatımlar vardır. Refik Halit Karay devrinin iç ve dış siyasetini, sosyal hayatını mizahî tarzda anlatan yazılar yazmıştır. O özellikle Meşrutiyet'in ilanını, devrinin kabinelerini, nazırlarını, hükmet erkânının bilgisizliğini mizahî şekilde anlatarak onları doğru yola sevk etmek istemiştir. Siyasi olaylara dokunmadan geçemediği gibi bir milletin hayatında önemli yeri olan sosyal meseleler üzerinde de büyük titizlikle durmuştur. Aile hayatı, sefalet, savaş zenginleri, yollar, toplu taşıt araçları, vergi, yangın, basın hayatı, edebiyat gibi önemli meseleleri yazmaktan çekinmemiştir.

KANAT RYSBAY

1. Bu parçaya göre Refik Halit Karay'ın Türk edebiyatında yer almasını sağlayan eserleri hangi dönemi içerir?
.....
2. Bu parçaya göre Refik Halit Karay, eserlerinde hangi konuları işlemiştir?
.....
3. Bu parçaya göre Refik Halit Karay'a ilk mizahî zevki veren kimdir?
.....
4. Bu parçaya göre Refik Halit Karay'ın sürgüne gönderilme nedeni nedir?
.....
5. Bu parçaya göre Refik Halit Karay'ın sürgünden dönüşünde romanlarındaki anlatım nasıldır?
.....
6. Bu parçaya göre Refik Halit Karay'ın mizahî yazılarıyla ilgili neler söylenebilir?
.....
7. Bu parçaya göre Refik Halit Karay'ın yazmaktan çekinmediği konular nelerdir?
.....
8. Metnin konusunu ve ana düşüncesini yazınız.
.....
9. Metnin yazarının üslubu hakkında çıkarımlarda bulununuz.
.....
10. Bu metnin yazarı ile Berna Moran'ın *Huzur* adlı roman üzerine yazdığı eleştiriden hareketle iki yazarın üslubunu karşılaştırınız.
.....

1. Romanın tümüne egemen bir duygudan söz etmek gerekirse ana duyguya "abes" in duygusu diyebiliriz. Saçma, yaşamın kendisinde vardır ve İrdal hayatı boyunca buna sık sık tanık olur. Fakat ayrıca, Türk toplumunun karşılaştığı uygarlık sorununun yarattığı bölünme, bu toplumu rasyonel olmayan davranışlara ve saçma tutumlara iter ve romanda genel çizgiyle hiciv, toplumun bu yüzden içine yuvarlandığı abes'i, İrdal'ın bir gözlemci olarak sergilemesiyle sağlanır. Birbirini izler saçma şeyler. İrdal'ın çocukluk dönemi cin peri masallarını andırır zaten.

Bu eleştirinin türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Okura dönük eleştiri
B) Sanatçıya dönük eleştiri
C) Yapıta dönük eleştiri
D) Topluma dönük eleştiri
E) Çözümleyici eleştiri

2. (I) Eleştirinin temel sorumluluğu, eser hakkında okuru bilgilendirmektir. (II) Ancak eleştirmenler, bir eser hakkında bilgi verirken zaman zaman eseri yargılamak ya da açıklamak amacı güderler. (III) Bir eleştirmenden beklenen, bir eseri eleştirirken olabildiğince nesnellikten uzak durması ve eseri belirli ölçütlere göre bir amaç doğrultusunda değerlendirip yazmasıdır. (IV) Eleştirmen kendi beğenisini, izlenim ve düşüncelerini tek ölçüt olarak almamalıdır. (V) Eleştirmen, eleştireceği esere ve yazara ön yargıyla yaklaşmamalıdır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde eleştiri ile ilgili bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. Bir Yeni Türk Edebiyatı Uzmanı olmakla birlikte yazar, edebiyatımıza bir bütün olarak bakmıştır. 15. yüzyıl şairi Eşrefoğlu Rumî üzerine hazırladığı lisans teziyle akademik çalışmalara adım atan yazarın söz konusu tutumunun en bariz örneği *Tip Tahlilleri* adlı kitabıdır. Şiir Tahlilleri ve Hikâye Tahlilleri yazarın öne çıkan eserlerindedir.

Bu parçada sözü edilen yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Berna Moran B) Mehmet Kaplan
C) Fethi Naci D) Nurullah Ataç
E) Suut Kemal Yetkin

4. İpek, Peyami Safa'nın Yalnızız adlı eserine bir eleştiri yazmıştır. Yazmış olduğu eleştiride aşağıdakileri gerçekleştirmiştir.

- I. Düşünsel bir plan hazırlamıştır.
II. Yapıt ile ilgili yargıları, yapıttan örneklere dayandırarak sunmuştur.
III. Eleştiride öznellikten kaçınılmış, peşin yargılara yer vermemiştir
IV. Yargıların kırıcı ve yıkıcı olmamasına, yapıcı ve yol gösterici olmasına özen göstermiştir.
V. Yapıtla ilgili kanaatlerini açıklamış ve okuru düşüncelerine ikna etmeye çalışmıştır.

İpek, yazdığı eleştiride yukarıda numaralanmış yargılardan hangisini yaparak yanlışa düşmüştür?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. Türk romanında derinliği ve karmaşıklığı olan çok yönlü karakterlerin yaratılmadığından yakınılır sık sık. 19. yüzyıl romanında Dostoyevski, Tolstoy, Flaubert gibi yazarlar bireyin kendine özgü kişiliğini yakalamak için onların iç dünyasına yönelir, çok çeşitli yönlerini sahnelerken derinliği olan karmaşık tipler yaratmışlardır. Bu karakterlere bizim romanımızda rastlayamıyorsak bu durum kısmen şöyle açıklanabilir belki de: Batılılaşma günlük hayatımıza yaşayış biçimimize şiddetle yansıdığı bir dönemde toplumsal çalkantıları, yazarlarımızı bildirili romana itmiş ve karakterlerini tipleştirmeye zorlamıştır.

Bu parçadaki altı çizili sözün parçaya kattığı anlam aşağıdakilerden hangisinde vardır?

- A) Felsefenin amacı, cevap vermek değil soru sormaktır.
B) Edebiyat, belli bir döneme kadar küçük bir zümrenin uğraşısı olmuştur.
C) Roman kişileri geneli karşılayan özellikleri sayesinde toplumda kabul görmüştür.
D) Bireyin kendi iç hesaplaşmaları onu felsefe ve edebiyata yaklaştırır.
E) Değişimin zamana yayılması, onun kalıcı olmasını sağlar.

6. Hüseyin Rahmi Gürpınar, *Şıpsevdî*'den sonra daha birçok roman yazmış olmasına karşın dünya görüşü bakımından ve sanatçılığı yönünden bir değişiklik ya da gelişme gösterdiğini söylemek zordur. Ancak *Şıpsevdî*'de zaafalarını sergilediği insanlara daha bir hoşgörü ile bakan ve okuru onlara güldüren Gürpınar zamanla insanlara karşı daha acımasız olmuş ve romanlarındaki güldürü öğesi de gittikçe azalmıştır. Bununla birlikte, olumlu ve olumsuz özellikleriyle *Şıpsevdî* Gürpınar'ın tipik bir yapıtıdır ve üç ana teması toplumsal adalet, kadın-erkek ilişkisi ve batıl inançlar bu romanda da yer alır.

Bu parçadan hareketle Hüseyin Rahmi Gürpınar ile ilgili olarak aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabılır?

- A) Romanlarında kendini yenileme gayreti içinde olmuştur.
- B) Toplumsal aksaklıkları göstermekle yetinmemiş, topluma yol göstermiştir.
- C) Okurla bağımlı sıkı tutarak düşüncelerini okura kabul ettirmeye çalışmıştır.
- D) Eserleri, zamana karşı direnç göstermiş ve bu sayede kalıcı bir yazar olmuştur.
- E) Sanat anlayışı ve yapıtları pek değişim ve gelişme göstermemiştir.

7. Bu eleştiri türünde, eleştirmenin değerlendirme yapacağı yapının ortaya konduğu dönemdeki toplumsal ve tarihsel özelliklerin yapıta etkileri gözlenir. Yapıt, toplumsal bir belge olarak görülür. Bu tür eleştiride yapıt, estetik yönden çok; yapıtı etkileyen toplumsal ve tarihsel koşullar belirlenerek değerlendirilir. Tarihsel eleştiri ve toplum bilimsel eleştiri bu tür içinde ele alınır.

Bu parçada sözü edilen eleştiri türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yapıtı dönük eleştiri
- B) Topluma dönük eleştiri
- C) Okura dönük eleştiri
- D) Çözümleyici eleştiri
- E) Sanatçıya dönük eleştiri

8. Namık Kemal, *Mukaddime-i Celâl*'de anlatı türündeki eski yapıtlarımıza aynı nedenden ötürü saldırır. Gerçi İbret-nümâ gibi, Muhayyelât gibi, Aslı ile Kerem, Ferhad ile Şirin gibi birtakım hikâyelerimiz olduğunu kabul eder ama bunları romandan farklı ve aşağı bulur çünkü roman gerçek bir olayı değilse de olabilecek bir olayı anlatır.

Bu parça aşağıdaki eleştiri türlerinden hangisine örnektir?

- A) Sanatçıya dönük eleştiri
- B) Topluma dönük eleştiri
- C) Okura dönük eleştiri
- D) Çözümleyici eleştiri
- E) Yapıtı dönük eleştiri

9. Türk romanı sadece Avrupa romanını taklitte kalmamıştır. Onun eski Türk hikâyeciliğinde kökleri vardır. Modern Avrupa romanı bu hikâyecilik üzerine bir aşî vazifesi görmüştür.

Bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Türk romanına yönelik olumlu eleştiri söz konusudur.
- B) Öznel ifadelerle kişisel görüş ortaya konmuştur.
- C) Düşünceye inandırmak için örneklere yer verilmiştir.
- D) Mecaz anlamlı sözcüklere yer verilmiştir.
- E) Altı çizili söz, büyüüp gelişmesini sağlama anlamı taşır.

10. (...) Romans sözcüğünden, Avrupa'da Orta Çağ'da soylu sınıfın meydana getirdiği şövalye edebiyatını kastetmiyor, sözcüğü daha geniş anlamıyla kullanıyorum. Yani idealize edilmiş kahramanlarıyla, bildik dünyadan biraz uzak bir dünyada geçen ve bir aşk ilişkisinin ağır bastığı bir öyküyü anlatan ve dolayısıyla gerçekçi olmayan bir anlatı türünü. Romans gerçek hayatın sorunlarına değinmeyen iyi vakit geçirecek eğlendirecek masalımsı bir anlatıdır diyebiliriz. Genellikle mutlu biten bir aşk öyküsünü dile getiren romansın olay örgüsü ve epizotları belli kalıpları tekrarlar. Kişileri de siyah beyazdır, ya iyi ya kötü.

Bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Yazarın kişisel görüşlerini içerir.
- B) Tanımlama yapılmıştır.
- C) Açıklayıcı anlatımla yazılmıştır.
- D) Yazar, görüşlerini kanıtlama amacıyla değildir.
- E) Okura dönük eleştiri türünde yazılmıştır.

11. Aşk-ı Memnu'da belirli bir tarihsel dönemin gerçekliği, romana özgü biçimler içinde, ustaca anlatılmıştır. Çünkü Halit Ziya, toplumsal gerçekliği, kimi romancılarımızın yaptığı gibi kişilerden ayrı, kişilerin dışında vermiyor. Aşk-ı Memnu, toplumsal gerçekliğe romancı olarak yaklaşmasını ve bakmasını bilen bir yazarın eseridir.

Bu parçadan hareketle Aşk-ı Memnu ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Olaylar, abartılı biçimde ele alınmıştır.
- B) Karakterler, idealize edilmiş kişilerdir.
- C) Toplumun sorunları dile getirilmiştir.
- D) Bir tarihî dönem, gerçekçi biçimde ele alınmıştır.
- E) Sosyal eşitsizliklere yönelik eleştiri söz konusudur.

12. Peyami Safa ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun romanlarındaki Batı hayranı yozlaşmış alafanga insanların Tanzimat'takilerden büsbütün farklı oldukları görülür. Böylece politik ve ekonomik koşulların değişmesi sonucu yeni bir alafanga tipin oluşumunu ve yazarların aşırı Batılılaşma sorununa yaklaşımlarının ideolojik bağlamdan nasıl geliştiğini gözlemek olanağını buluruz.

Bu parçanın anlatımında,

- I. karşılaştırma,
- II. tanık gösterme,
- III. benzetme

hangilerinden faydalanılmıştır?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) Yalnız II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

4.3 EDEBİYAT ATÖLYESİ: KONUŞMA

Dilin zenginliği temasında öğrendiklerinizden hareketle edebî dil ile günlük dili karşılaştıran bir sunum hazırlayınız.

4.3.1. Konuşma Öncesi

Aşağıdaki metni okuyunuz.

Bir toplumda dili herkesin doğru ve güzel kullanması beklenemez. Modele ihtiyaç vardır. Dili doğru ve güzel kullananların yani ciddi manada elit zümrenin model alınması, taklit edilmesi gereklidir. Zevkleri oturmuş, değerleri yerleşmiş ve yücelmiş bir elit zümrenin yaşama tarzına vücut vermeden dilin güzel ve doğru konuşulmasını beklemek iyi niyeti gerçekliğe hâkim kılma arzusunun ötesine geçemez sanıyorum. Sürdürülen hayat bunun böyle olduğunu her dönem ve mekânda ortaya koymuştur. Bir dili güzel konuşmak, yüksek zümre yaşama tarzında bir araya gelen farklı unsurların birlikteliğine ihtiyaç gösterir.

Prof. Dr. Şerif Aktaş, *DİLİN DOĞRU VE GÜZEL KULLANIMI ÜZERİNE*

4.3.2. Konuşma Sırası

Hazırlamış olduğunuz sunumu, sunum ve konuşma kurallarına uyararak paylaşınız.

4/4 DİNLEME/İZLEME: OTOBİYOGRAFI

BAŞLANGIÇ

BİLGİ KUTUSU

Otobiyografi / Öz yaşam öyküsü birinci kişinin ağzından anlatılır. Bu yönüyle anı türüne benzer ancak anı türündeki gibi dönemini yansıtmak kaygısı yoktur. Yazar, merkeze kendisini alır ve zamansal sıralamaya dikkat ederek, gerçeğe bağlı kalarak, doğal ve yalın bir dille kendi yaşamını yazar. Kendini, yaşamını anlatan yazardan nesnel olması beklenemez (Özdemir, 2002: 211).

Yazar, öz yaşam öyküsünü öykü, roman veya şiir biçiminde kaleme alabilir.

Bir başkasının hayatı roman, öykü gibi türlerde kaleme alınacağı gibi belgesel de yapılabilir.

Dokuzuncu Hariciye Koğuşu	Roman	Peyami Safa
Avare Yıllar	Roman	Orhan Kemal
Suyu Arayan Adam	Roman	Şevket Süreyya Aydemir
Otobiyografi	Şiir	Nazım Hikmet Ran
Böyle Gelmiş Böyle Gitmez	Otobiyografi	Aziz Nesin
Kurmaca Bir Dünyanın İpliğinde Bir Koza	Belgesel	Oğuz Atay

4.4.1. Dinleme/İzleme Öncesi

1. Yaşayan Edebiyatçılar-Tarık Buğra – TRT Arşiv belgeselinin giriş bölümünü izleyiniz. Yazarın eserlerini not ediniz.

.....

.....

.....

.....

ÖNEMLİ

Not Alarak Dinleme: Dinlenenlerin daha kolay anlaşılması, hatırlanması amacıyla önemli görülen bölümlerin kısa notlar alınması yoluyla yapılan dinlemedir. Bu dinlemede dinleyici ana düşüncüyü, önemli bölümleri, dikkat çeken sözleri daha sonra kolay hatırlamak amacıyla kısa notlar alarak kaydeder.

2. Yaşayan Edebiyatçılar-Tarık Buğra – TRT Arşiv belgeselini not alarak dinleme stratejisine göre dinleyerek notlarınızı alınız.

.....

.....

.....

.....

4.4.2. Dinleme/izleme Sırası

1. İzleyeceğiniz Tarık Buğra belgeselinin giriş bölümünü izleyerek aşağıdaki tabloyu doldurunuz. Belgeselin tamamını izledikten sonra içeriği tahmin etme düzeyinizi değerlendiriniz.

.....

.....

.....

.....

Belgeselin içeriğine yönelik tahminim	Belgeselin içeriği
.....
Belgeselin içeriğini tahmin edebildim mi?	
.....	

2. Belgeseli izlerken aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Belgeselin konusu nedir?

.....

.....

Belgeselde kullanılan anlatım biçimleri nelerdir?

.....

.....

Belgeselin içeriği ile belgeselin akışı uyumlu mu?

.....

.....

Anlatılanların etkileyiciliği söz konusu mu?

.....

.....

Belgeselde kullanılan dil, herkesin anlayabileceği sadelikte mi?

.....

Belgeselin yapılma amacı nedir?

.....

Belgeselin hedef kitlesi kimlerdir?

.....

Belgeselin ana düşüncesi nedir?

.....

4.4.3. Dinleme/İzleme Sonrası

Aşağıda Tarık Buğra adlı belgeselinde geçen bazı kelimeler verilmiştir. Bu kelimelerin anlamlarını cümledeki bağlamından hareketle tahmin ederek tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.

Kelime veya kelime grubu	Kelimenin bulunduğu bağlam	Kelime anlamı tahminim
tanımak	Bu akşamki konuğumuz Tarık Buğra'yı gazete yazılarından, romanlarından, hikâyelerinden, oyunlarından tanıyoruz.	
bellekte tazelemek	Tarık Buğra'nın bildiğimiz yapıtlarını belleklerimizde tazeleyelim.	
değmek	Kısaca... Zaten fazlasına değmez	
parlak	Lise bitene kadar çok parlak bir öğrenciydim.	
kopmak	Toplumdan kopuş olarak algılanır.	
çerçevelemek	Sanat, sanat içindir demek; sanatı kendi kurallarıyla çerçevelemek demektir.	
açı	Burada insanlara, belli bir açıdan, belli bir öğretiye göre bakışı buluyorum.	
omuz çeviriş	Bağımsız kafaya omuz çeviriş görüyorum.	
bağlanmak	Belli bir öğretiye, felsefeye, politik görüşe göre bağlanmak, olaylar karşısındaki tarafsızlığımızı zedeliyor.	
baş	İnsanı baş konu edindim.	
güç	İnsana mutluluk vermek ve insanın düşünce gücünü tahrik etmek...	
harcamak	Benim harcadığım çabaya karşılık o da bir çaba göster-sin.	

Metni Anlama

1. Yazar, ne zaman doğmuştur?

.....
.....

2. Babasının memleketi neresidir?

.....
.....

3. Neden kendini Akşehirli olarak görür?

.....

4. Edebiyatçı olmasında, onun kötü alışkanlıklardan uzak durmasında ve yazmaya başlamasında kim etkili olmuştur?

.....
.....

5. Okul hayatını neden sevmemiştir?

.....
.....

6. Üniversitede hangi bölümleri okumuştur?

.....
.....

7. Sanat yapma yolunda hangi ilkeye karşı çıkmıştır?

.....
.....

8. "Yazarın bağımsızlığına inanmak" yazara göre ne demektir?

.....
.....

9. Popüler olmak için endişelenmiş midir?

.....
.....

10. Yazarın kendisini iyi bir tiyatro yazarı olarak görmemesinin nedeni nedir?

.....
.....

11. "İnsan, ya tiyatro yazmalı ya da bırakmalı." sözüyle neyi kastetmiştir?

.....
.....

12. Metnin konusunu ve ana düşüncesini yazınız.

.....
.....

13. Otobiyografilerin düzenlenme şekli nasıl olmalıdır?

.....
.....

14. Aşağıdaki tabloyu doğru biçimde doldurunuz.

D/Y	Türle ilgili özellik
	Kronolojik bir sırayla anlatım söz konusudur.
	Önemli bir kişinin hayatı, başka biri tarafından kaleme alınır.
	I. kişi ağzından anlatımla oluşturulur.
	Anlatılanlarda abartıya kaçan ifadeler bulunabilir.
	Doğumdan otobiyografinin yazıldığı ana kadar geçen süreyi kapsar.
	Düşünsel planda yazılır.
	Başkasından öğrenilen bilgilere öncelik verilir.
	Tartışmaya yol açabilecek bilgilere yer verilmez.

Belgesel ile yazılı metin arasındaki farkları tablodan da yararlanarak yazınız.

Belgeselin özellikleri	Yazılı metinlerin özellikleri
Belgesel, gerçek kişi, olay ve mekânları ele alır.	Yazılı metinlerin gerçekliğe sıkı bağlılığı söz konusu değildir.
Belgelere dayanır.	Belgelere dayanmaz.
Nesnel bir sunumu vardır.	Nesnellik iddiası yoktur.
Belgeler, gerçek kabul edilen malzemelerden oluşur.	Gerçek gibi kabul edilmez.

Belgesel ile yazılı metin arasındaki farklar:

YAZAR HAKKINDA

Tarık Buğra

2 Eylül 1918 tarihinde Konya'nın Akşehir ilçesinde doğdu. Babası Erzurumlu Mehmet Nâzım Bey, Akşehir'de ağır ceza reisi olup bu bölgede Serbest Fırka ve Demokrat Partinin kuruluşunda aktif rol oynamıştır. Çıkarmış olduğu Nasreddin Hoca isimli haftalık dergide Tarık Buğra, babasına yardım ederek dergi ve gazete yazarlığı konusunda ilk tecrübesini yaşar. Buğra'nın manevi dünyasının şekillenmesinde annesi Tahiroğullarından Nâzike Hanım'ın okuduğu ilahilerin yanı sıra Yunus Emre ve Mevlâna sevgisi etkili olur.

1930 yılında ilkokulu, 1933 yılında da ortaokulu bitiren Tarık Buğra, lise eğitiminin iki yılını İstanbul Erkek Lisesinde tamamladıktan sonra 1936 yılında Konya Lisesinden mezun olur. Tarık Buğra, İstanbul Erkek Lisesinin ikinci sınıfında okurken, okulun yatılı bölümü kapatıldığı için Haydarpaşa Lisesine kaydedilir. Bu okulun çok kalabalık olması onu sıkar ve o sıralarda Siirt'te hâkim olarak çalışan babasına eve dönmek istediğini belirtir. Bunun üzerine kaydı Konya Lisesine alınır. İstanbul Erkek Lisesinde hoca-sı Hakkı Süha Gezgin'in teşvikiyle ilk hikâyelerini yazmaya başlayan Buğra, edebiyat konusundaki şuurlu uyanışının bu yıllarda olduğunu belirtir. İnsanı anlatmaya değer bulduğu andan itibaren yazar olmaya karar verir.

Hikâyelerinde temel mesele olarak insanı ele alan yazar, toplumcu gerçekçiliğin eleştirisini "sanat sanat içindir" ilkesi ile temelendirir. Halkın menfaatini göz önünde bulundurarak yazdıklarını öne süren bir kısım sanatçının politika ajanlığı yaptığını belirten Buğra, "sanat, sanat içindir" ilkesinin yozlaştırılarak ters anlaşıldığını ifade eder. Varoluş amacına hizmet etmesi ve bağımsız olabilmesi için sanatçının, sanatı bir araç olarak kullanmasına karşı çıkar ve bu yüzden politik bir açıyla bakan toplumcu yazarların yaklaşımlarına tepki gösterir.

Tarık Buğra'nın romanlarında ele aldığı konuların başında yozlaşma problemi ve Türk aydınının içine düştüğü olumsuzluklar gelir. Yazarın eleştirdiği dünyada halkla bağlarını koparmış aydın kesimin, sorumluluklarından uzaklaşarak, kendilerine ve değerlerine yabancılaşmaları eleştirilir. Buğra, eleştirel gerçekçilerden farklı olarak tespit ettiği problemler karşısında takip edilmesi gereken çözüm yollarını da ortaya koyar. Romanlarındaki hâkim temalar, aşk, sevgi, yozlaşma, yalnızlık, kaçış, geçmişe özlem ve yeniden doğuş olarak belirlenebilir. İnsanın olumlu yönlerini ön plana çıkarmaya çalışan yazar, çeşitli sınavların yaşandığı bilinçlenme sürecinin sonunda yeniden doğuşu yaşayan insanın kazanımlarına işaret eder. Onun romanlarının özgün taraflarından biri de sosyal ve tarihî olayların arka planında gizlenmiş olan bireysel maceradır. Yazar, eser ve okuyucu arasındaki ilişkiden hareket ederek farklı bakış açılarıyla tahlil edilebilecek bir zenginliğe sahip olan Tarık Buğra'nın edebî eserleri her okunuşta yeniden yorumlanmaya uygun metinlerdir.

Dil konusundaki hassasiyeti ile de dikkat çeken Tarık Buğra, eserlerinde dil işçiliğinin güzel örneklerini ortaya koyarken yazılarıyla da dil meselesinin eleştirilecek yönlerini dikkatlere sunar ve çözüm yolları teklif eder. Dilin kurtuluşunu edebiyatçılarda gören Buğra, soylu edebiyatçıların dili layık olduğu şekilde kullanarak ona değer kazandırabileceklerini ifade eder: "Türkçeyi, uzmanları dâhil hiçbir kimse değil, ancak ve ancak soylu edebiyatçılar kurtaracak ve geliştirecektir. Şimdiye kadar ve bütün dillerde olduğu gibi." (Buğra 2002: 89)

Başlıca Eserleri:

Roman: *Küçük Ağa, Osmancık, Siyah Kehribar, Firavun İmanı...*

Hikâye: *Oğlumuz, Yarın Diye bir Şey Yoktur, İki Uyku Arasında*

Tiyatro: *Ayakta Durmak İstiyorum, Akümülatörlü Radyo...*

Etkinlik

Aşağıdaki metinlerin türlerini altlarına yazınız.

I.

Belgesel tiyatro oyunları ister yarı belgesel ister tümüyle belgelere dayansın kimi zaman yanılısamaya başvurur kimi zaman da yabancılaştırma etmenlerinden yararlanır. Ama sonuçta belgesel oyunlar kurmacadan çok gerçekliğe önem verir. Yazar, Peter Weiss "Belgesel tiyatro buluş ve kurmacadan uzaktır", dese de birer sanat yapıtı olma özelliği taşıyor ama temel ereği politik özünde yatar. Bu da onun tarihsel gerçeğe yakın durma isteğinden kaynaklanır. Bu isteğin yansımaları sonucunda, iki dünya savaşı geçirmiş insanlığın politik tiyatroya yönelmesiyle, ülkelerin siyasi kültürünü zenginleştiren bir artış gözlenmiştir.

Hülya Nutku

II.

Aşk-ı Memnu, Halit Ziya'nın en başarılı romanı. On dokuzuncu yüzyılın sonunda yazılmış, ilk baskısı 1900'de yapılmış. Bence ilk gerçek Türk romanı. Nedeni belli: Aradan seksen yılı aşkın bir süre geçtiği halde bugün de zevkle okunmakta. Zamanın yıkıcı gücüne dayanmayı başarabilmiş beş on Türk romanından biri. Şemsettin Sami'nin 1872'de yayımlanan Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat'ı sadece tarihsel açıdan bir ilk roman. Oysa Aşk-ı Memnu, yaşamasını sürdüren ilk Türk romanı. Tarih açısından değil, edebiyat açısından ilk Türk romanı.

Fethi Naci

III.

Görünüşte pek bir varlığı, ağırlığı, önemi yokmuş gibi gelir adların. Havada bir titreşim, kâğıtta bir lekecik. Ne kulağı işitmeye ne de gözü görmeye zorlayan bir güç taşır adlar. Evrenin sonsuzluğunda adın kapladığı uzay parçası belli belirsiz bir kıyı bucak bile değildir. İnsanın ayırıcı niteliği her şey bitti de böylesine adlara mı kaldı? Bilim, teknik, din, felsefe gibi kültür başarıları ne güne duruyor? Ama bir şeyin önemi, doldurduğu uzayla ölçülemez.

Mermi Uygur

IV.

Kış, gündüzleri kısacık olduğu için sevmem. Sabahleyin bir türlü doğmak bilmiyen güneş erkenden de çekip gider. Hele şimdi! Saat dördü geçti mi, ortalık kararveriyor. Ne anladım ben ondan? Pencereden bakıyorum, tertemiz bir hava, berrak... Bir çeciklik vardır Ankara'nın ışığında, İstanbul'ununki gibi öyle baygın değildir, yarı sevdalı, yarı hüznü hüyalar kurmağa sürüklemeyen insanı, çıkıp gezmeğe çağırır. Ama nereye gideceksin? Sen daha biraz yürümeden sular karacak, çevreni seçemez olacaksın. Lambaların ışığı ne kadar parlak olursa olsun, gezmelere elverişli değildir.

Nurullah Ataç

V.

Yazarlığa geçiş döneminde kimler sizi yüreklendirdi? Hayatınızda önemli yer tutan yazarlar var mı?

Buket Uzuner: En başta ve ilk olarak annem! Bana gökteki yıldızlardan başlayarak hayatta her şeyin ve herkesin bir hikâyesi olduğunu daha iki-üç yaşlarımda gösteren ilk insan annemdir. Zaten daha sonra benim yazarlığımı etkilemiş yazarlardan biri olan John Berger; "İlk hikâyeciler, göklerdeki yıldızlara ad veren atalarımızdır" der. Yalnızca yıldızlar değil; aşureden, sembollere, törenlerden halı, kilim desenlerine kadar resim ve duyguların okunabileceğini annemden öğrendim ben.

Cevaplar: I. Makale, II. Eleştiri, III. Deneme, IV. Söyleşi - sohbet, V. Mülakat

4.5. EDEBİYAT ATÖLYESİ: YAZMA

4.5.1. Yazma Öncesi

1. İç dünyanın keşfi ve etkinlik alanı olarak edebî düzleme taşınması, yeni bir metin türü olarak otobiyografiyi ortaya çıkarmıştır. Ayrıca, ortak ve evrensel değerlerin iktidarındaki zayıflama bireyin kendi iktidarını kurmasının yolunu açmış ve bu kurulum, bireysel farklılıklar üzerinde temellenmeye başlamıştır. Böylelikle bir yandan bireylerin özgün karakterleri, kendi başlı başına gönderge oluştururken diğer yandan "değer ve erdemler" karakterler aracılığı ile üretilir hale gelmeye başlamıştır.

Richard Sennett

Bu parçada otobiyografi türüyle ilgili bilgi verilmiştir. Bu parçadan hareketle otobiyografinin neden yazıldığına dair çıkarımlarda bulununuz.

2. "İnsanın kendine bakışı, varoluşunu ilişkilendirdiği alanlardan bağımsız düşünülemez."

Bu cümleden hareketle otobiyografinin tanımını yapınız.

.....

3. **Sizce otobiyografi yazma ihtiyacı neden ortaya çıkmıştır? Açıklayınız.**

.....

4. Not olarak yazma, okunan metindeki önemli bilgilerin hatırlanması, çerçeve oluşturulması, bilgilerin toplanması ve ifade edilmesinde kullanılır. Gündümlü yazma, önceden belirlenen belli bir konu hakkında tartışmaya, düşünce üretmeye ve yargıya ulaşarak yazma etkinliğidir. Eleştirel yazma, bir konu seçilerek derinlemesine incelenir ve konunun farklı yönleri değerlendirilerek karşılaştırılır ve yazıya geçirilir. Kontrollü yazma, cümle yapıları aynen verilerek ya da istenilen değişiklikler yapılarak metnin yazılması istenir. Yaratıcı yazma, bilgi verilmesi ya da bilginin transfer edilmesi yerine düşünceleri ve duyguları özgürce açıklamak söz konusudur.

Yazacağınız otobiyografide yazma amacınızı ve yukarıdaki yazma tekniklerinden hangisini kullanacağınıza karar verin.

4.5.2. Yazma Sırası

Bu temada öğrendiklerinizle ve yazma aşamalarını gerçekleştirerek otobiyografinizi yazınız.

.....

.....

.....

ÖNEMLİ

Otobiyografi Nasıl Yazılır?

- Otobiyografi; giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşur ve öncelikle bu bölümlerde nelerden söz edileceği belirlenir.
- Öz yaşamla ilgili önemli noktalara, neyden söz edilmek isteniyorsa onlara değinilir.
- Kullanılmak istenen anlatım teknikleri ve düşünceyi geliştirme yolları belirlenir.
- Kullanılacak üslup özellikleri belirlenir.
- Çerçeve metin oluşturulur.
- Metin, gözden geçirilerek eksikleri belirlenir.
- Kullanılması düşünülen görsel varsa bu, belirlenir.
- Yazılan metin, paylaşılır.

Yukarıda verilen önemli noktaları göz önünde bulundurarak otobiyografinizi yazınız.

4.5.3. Yazma Sonrası

Yazdığınız metni arkadaşlarınızla paylaşarak değerlendiriniz. Eksik yönlerini belirleyiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. TEMA SONU DEĞERLENDİRME ETKİNLİĞİ

Bir hakikatin arandığı romanlardandır Matmazel Noraliya'nın Koltuğu. Başından geçenler Ferit'i hakikatin peşine düşürür ama her şeyden önce okurun da bu şaşkınlığı ve merakı duyması ve beliren sorulara cevap araması gerekir ki romanın tezine ilgi duysun, işte okuru Ferit ile aynı duruma sokmak, aynı şüphelerle doldurmak, aynı soruların peşine düşürmek için yazar Ferit'i 'yansıtıcı merkez' olarak alır. Okur dünyaya onunla beraber baktığı, her şeyi onun açısından gördüğü ve düşüncelerini bütün çıplaklığı ile bildiği için kendisini onun yerine geçirir adeta. Geçirmese bile iç dünyasına girdiği bu insana ister istemez yaklaşır ve Ferit'in karşısına çıkan sorunlarla sanki kendi karşılaşmış olur.

Romanın iki bölümünden birincisindeki amaç okuru Ferit ile birlikte telepati, duyuları aşan algılama, ruhlarla temas etme gibi parapsikolojik ve metapsişik bazı olaylarla karşılaştırıp bunların maddeci bilim yöntemiyle açıklanamayacağını göstermek ve Ferit ile okuru, yazarın inandığı çözüm yoluna hazırlamak. Belki başka hiçbir Türk romanında yazar, okur üzerinde uyandırmak istediği etkileri bu kadar hesaplı bir şekilde ele almamıştır. Peyami Safa, yirminci yüzyıl okurunun rahatlıkla kabul edeceği bir değerler sistemi, ya da bir dünya görüşü savunmadığından okurun inançlarını etkileyebilmek için onu yavaş yavaş dikkatle hazırlamak, inançlarını yoğurmak ihtiyacındadır. Romanın hemen hemen her satırında bu kaygı kendini belli eder. Bunu başarmanın bir şartı, okurun Ferit'e güvenini kazanmaktır. Ferit her şeye kolay inanır bir insan olsa; hayaletlere, kehanetlere, okuyup üflemeyle hastalığın geçeceğine peşinen ya da kolayca inansa, aydın okurdan ayrı bir çizgi üzerinde yer alacak ve okur da bu kolay cevapları kabul etme zorunluluğunu duymayacaktır. Bundan ötürü Ferit, bu gibi olayların görünüşüne aldanmayan, bunları kuşku ile karşılayan, akla yatkın bir çözüm yolu arayan ve gerekli yerlerde tıp bilgisini kullanan bir genç olarak sunuluyor okura. Birinci bölümde okurun inançlarını sarsmak ve onu yazarın görüşlerini kabule hazır bir duruma sokmak için kullanılan taktiği bir iki örnekle anlatabiliriz.

Cinlere, perilere inanan Vafi Bey gözlerini yumup Ferit'in iki elini avucuna alarak geçmişine ve geleceğine dair birkaç şey söyler. Şarlatan saydığı Vafi Bey'in sözlerinde öyle büyük bir isabet vardır ki Ferit şaşırır kalır; okur da beraber. Ne var ki Ferit böyle şeylere kolay kolay inanacak adam değil. Vafi Bey'in iki üç noktaya inhisar eden keşiflerini tesadüfle izah etmek imkânsız değildi. Hem de bak, tamam, evet, bu eve bir gazete ilanı ile gelmişti Ferit; Vafi Bey ona ne yaptığını sormuştu; üniversitede talebe olduğunu öğrenince bunu da defterine kaydetmişti. Tamam, tamam. Kiracıları hakkında içgüveysi alacakmış gibi tahkikat yaptığını söyleyen kendisi değil miydi? Fakülte dekanlığına bir telefon etse veya üniversitelilerden birine sordursa bunları öğrenebilirdi. Ferit bir hayreti öldürmenin kısa keyfi ve heyecanı içinde ayağa kalktı. (s. 71) Başka bir olay: Ferit sokakta bir sinir krizi geçirmeye başladığını sezince Kapalı Çarşı'da bir muhallebiciye girer oturur ve bir bardak su ile ilacını alır. Sakallı bir ihtiyar vardır muhallebicide. Ferit çıkarken ihtiyar ona, sıkıntıda olduğu zaman bu hapları alacağı yerde, nefesini alıp yüreğinden 'Allahım' diyerek nefesini birden koyuvermesini tavsiye eder. Allah'a filan inanmaz Ferit, ama karışık bir ruh hali içinde, biraz da ihtiyarı memnun etmek için dediğini yapar. Birden kriz geçer ve büyük bir ferahlık duyar. Şaşırır, ama hemen arkasından olayı aklın kabul edeceği bir şekilde açıklamaya çalışır: belki ilacın tesiri sandığından erken başlamıştır, ya da Ferit aradan geçen zamanı yanlış tahmin etmiştir (s. 44). Bunlara benzer daha önemli olaylarla da karşılaşır Ferit; ve gizli kuvvetlere değil, daima sağ duyuya dayanarak makul görülebilecek bilimsel açıklamalara, bu da olmazsa rastlantılara inanmaktan yanadır. Böylece okurun Ferit'e güveni sağlanmış olur. Şimdi artık Ferit açıklayamadığı bir olayla karşılaşır okur da tereddüde düşecektir. Nitekim daha sonra öyle olaylar cereyan eder ki bunları Ferit hiçbir şekilde izah edemez. Üstelik bunların anlaşılabilirliği daha öncekilere bulunan çözümleri de sarsmaya başlar. Bu durumda Ferit'in içinden çıkamadığı olaylara, doğru açıdan bakan ve yazarın görüşünü temsil eden birine ihtiyaç var. Aziz Beydir bu. Ferit ile aynı pansiyonda kalan, Sorbonne'u bitirmiş bir felsefe öğretmeni. Yazar, Aziz Bey'e okurun güvenini ve saygısını kazanmaya çalışır. Bir kere Ferit «sureti mutlakacı» olmayan bu adamı çok sever. Bundan ötürü bir gece yine bir kriz geçirip inanılmayacak şeylerle karşılaşınca Aziz Bey'in odasına gider ve ondan yardım ister. Ferit'in Aziz Bey'e sordukları ve söyledikleri birinci bölümdeki sorunun toparlanıp, özetlenip ortaya konması olduğu için bazı yerlerini buraya alıyorum: Şimdi bütün bu kitapları beyninizde sıkınız ve bana bir damla, bir damla aydınlık süzünüz. Çıldıracağım (...) Hamamın göbek taşında portakal yerken ölen teyzesinin hatırası, Zehra'yı geceleri yatağından kalkarak ve çirliçiplak soyunarak, başında tabuta konan yazma ve elinde hamam taşıyla dolaşmaya kadar nasıl sevk ediyor? Bir sırdan kurtulmak için başka bir sırda tutunmaktan başka çaremiz kalmıyor. Aynı Zehra (...) benim zamanı merak ettiğim bir anda ellerinin parmakları ve hareketler ile bana saati

Nasıl haber veriyor? Teyzemin göğsüne bir bıçak saplanarak öldürüldüğünü nasıl görüyor ve yazıyor. Merdivendeki çıplağı bir somnambulisme, benim duyduğum sesleri ve hareketleri de bir hallucination vakasına bağlayıp çubuğunu yakmak isteyen kolaylık amatörlerini sadece telepathie deyip geçtikleri hadiseler bile basite irca temayüllerinden utandırması lazım gelmez mi? (...) Sırları sırlarla veya isimleri yine isimlerle izah eden bir bilgi 'Hayat hayattır', 'Varlık varlıktır' demiş olmaktan öteye geçiyor mu? (...) Eğer bana 'Bu budurdan başka bir şey söylemeyen müspet felsefeyi aşamazsam, aklın tamamıyla lüzumsuzluğuna inanacağım (...) Eğer insanın aradığı mana kendi icadı değilse, manaya mana veren kendisi değilse, bu Allah'ın hikmetinden başka nedir? Bir zerresi insanın şuuruna dalan muazzam bir şuurun niyetinden başka nedir? (s. 134-135).

Görülüyor ki yazarın birinci bölümde amacı şu: metapsişik ve parapsikolojik birtakım olayların var olduğunu; bunların ancak ruhun maddeye doğrudan doğruya etkide bulunmasıyla, medyumlukla ve duyuları aşan algılamayla açıklanabileceğini; bugünkü maddeci ilim ve felsefenin hakikati kavrayamayacağını; içgüdüye, sezgiye sırt çevirdiği için akla dayanan bu bilimin gerçekliğin sırlarını çözemeyeceğini göstermek. Okurun inançları böylece sarsılacak, o da Ferit ile beraber, bu soruların güvenilir birisi tarafından cevaplandırılmasını isteyecek.

Berna Moran, Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış

1. Matmazel Noraliya'nın Koltuğu adlı romanın konusunu ve ana düşüncesini yazınız.

Konu:

.....

Ana Düşünce:

.....

2. "Sırları sırlarla veya isimleri yine isimlerle izah eden bir bilgi 'Hayat hayattır', 'Varlık varlıktır' demiş olmaktan öteye geçiyor mu?"

Bu cümleden hareketle romanda geçen felsefeye bakışı aşağıdakilerden hangisi yansıtır?

- A) Felsefe, varoluşsal sorunların çözümüne yardımcı olur.
- B) İnsan, bilgiye ulaşmada felsefeden yararlanmalıdır.
- C) Bireyin iç çekişmeleri ve bunalımları felsefe ile son bulabilir.
- D) İnsanın birçok soruya felsefe ile cevap vermesi gerekir.
- E) Felsefenin yetersiz kaldığı, gücü yetmediği durumlar mevcuttur.

3. Bu parçada sözü edilen romanın yazılış amacı nedir? Yazınız.

.....

4. Bu parçada sözü edilen romana yönelik düşüncelerinizi yazınız.

.....

5. Bu parçada sözü edilen romanın üslup özelliklerini ve yapı unsurlarını yazınız.

.....

6. "Hamamın göbek taşında portakal yerken ölen teyzesinin hatırası, Zehra'yı geceleri yatağından kalkarak ve çınlıçıplak soyunarak, başında tabuta konan yazma ve elinde hamam taşıyla dolaşmaya kadar nasıl sevk ediyor? Bir sırdan kurtulmak için başka bir sırta tutunmaktan başka çaremiz kalmıyor. Aynı Zehra (...) benim zamanı merak ettiğim bir anda ellerinin parmakları ve hareketler ile bana saati nasıl haber veriyor? Teyzemin göğsüne bir bıçak saplanarak öldürüldüğünü nasıl görüyor ve yazıyor. Merdivendeki çıplağı bir somnambulisme, benim duyduğum sesleri ve hareketleri de bir hallucination vakasına bağlayıp çubuğunu yakmak isteyen kolaylık amatörlerini sadece telepathie deyip geçtikleri hadiseler bile basite irca temayüllerinden utandırması lazım gelmez mi? (...)"

Bu parça sözü edilen romanın hangi bölümünden alınmıştır?

.....

.....

7. Bu parçada sözü edilen romanın kahramanlarından Ferit'in karakter özelliklerini sıralayınız.

.....

.....

8. Romandaki olay akışı Ferit'i nasıl etkilemiştir? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

9. Bu parçada sözü edilen romandaki psikolojik ve felsefi unsurları yazınız.

.....

.....

.....

.....

9. Varoluş sorunu, felsefi sorunlar, psikik vakalar.....
8. Yaşadıkları onun düşünce yapısını değiştirmeye başlar.
7. Toplumdan uzaklaşan, sorgulayan, her şeyi olduğu gibi kabul etmeyen, bilimle içli dışlı olan, bilime inanan biridir.
6. Gelişme
5. Bilimsel terimlere yer verilmştir. Dill ağır ve uzun cümleler içerir. Psikolojik tahlillere yer verilirken süslü ifadelere de yer verilmştir.
4. Psikolojik ve felsefi nitelikleri barındırması, bilim ve hurafeler arasındaki çatışmayı gözler önüne sermesi.
3. Toplumta uzlaşmakta güçlük çeken ve toplumdaki uzlaşma bireyin yaşadığı zorlukları anlatmak.
2. Cevap: E
1. Ana düşünce: Toplumdan soyutlaşan birey, büyük zorluklar yaşar.
1. Konu: Toplumta uzlaşmayan aydının yaşadıkları
- Cevaplar:

Sevgi Öğretmen, öğrencilerinden hikâye ve romanı karşılaştırmalarını istemiştir.

Ayşe: Roman, hikâyeye göre daha hacimli bir türdür.

Aysel: Romanda kişi sayısı hikâyeden daha fazladır.

Harun: Romanda olaylar derinlemesine işlenirken hikâyede olaylar yüzeyseldir.

Mehmet: Romanda bir olay çoğaltılarak, bölüştürülerek işlenirken hikâyede tek bir olay işlenir.

Melike: Roman tek boyutluyken hikâye çok boyutlu bir yapıdadır.

Buna göre öğrencilerden hangisi bilgi yanlışı yapmıştır?

- A) Ayşe B) Aysel C) Harun
D) Mehmet E) Melike

2. Tren hareket etti. Yedigey makinistle vedalaştıktan sonra hat boyunda uzun boylu bir adamın kendine doğru geldiğini gördü. Dikkatle bakınca onun Uzun Adilbay olduğunu anladı. Yedigey nöbeti Uzun Adilbay'a devretti. Onlar Kazangap ile ilgili bazı anılarını anlatırken iki tren daha gelip geçti Boran'dan.

Bu parçada,

- I. kişi,
II. yer,
III. zaman,
IV. olay örgüsü,

hangileri belirgin değildir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) Yalnız III
D) II ve IV E) III ve IV

3. Osman Bey, âdeti olduğu üzere kısıdan giderek Selçuklu Sultanlığının neden yalnız seksen yıl rahat ettiğini, yüz elli yıldan beri niçin can çekişmekten kurtulmadığını anlattı. Toprağın iktâ düzeni bozulduğu için devletin vergiden, haraçtan bir şey umamayacağını, köylerin dağılıp köylünün eşkıyalığa çıktığını, şimdiki Sultan Gıyasüddin Keyhüsrev'i indirip yerine oturtmakla hiçbir şeyin değişmeyeceğini, batmış köylerin kısa zamanda kalkınamayacağını, kalkınamayınca da, Cimri'yle Karamanoğlu'nun başına gelenlerden hiç kimsenin kurtulamayacağını söyledi. Bir ülke nasıl ele geçirilir, nasıl elde tutulur, bilmeyenlere, bu işlerin neden kolay geldiğini, utangaç bir gülümsemeyle açıkladı.

Bu parçadan hareketle Osman Bey ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Hata yapmaktan korkar.
B) Herkesi kendisi gibi görür.
C) Düşüncelerini uzun uzun anlatmak ister.
D) Siyaset bilgisini sözleri ve beden diliyle ifade eder.
E) İkna etmek için gelenekten faydalanır.

4. (I) Uçak yolculuğunun (II) bazı sıkıntıları var. Hele İstanbul'dan kalkış saati... Beyoğlu'nda, Üsküdar'da, Kadıköy'de, hatta İstanbul tarafında oturanlar için (III) sabahın sekiz buçuğunda Yeşilköy'de bulunmak ne (IV) zor! Beşte, beş buçukta kalkıp hazırlanmalı, (V) yollara düşmeli.

Bu parçada numaralanmış sözcüklerden hangisinin türü sıfattır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. Mehmet Ali, artık benimle konuşmuyor. Yarı belinden öte, arabadan sarkmış, köye doğru uzanıyor. Sakın köye girdikten sonra beni büsbütün unutmayın! Şimdiden, içimde ona karşı bir güceniklik peyda oluyor. Onu, köyünden kıskanır gibi idim. Daha doğrusu, dört yıllık bir ayrılıktan sonra köyüne kavuşan bu erin yanında kendimi fazla buluyordum. Buraya ne yapmaya geldim? Kendi kendimi gurbet iline sürmekten maksadım nedir?

Bu parçadaki altı çizili sözün parçaya kattığı anlam aşağıdakilerden hangisinde vardır?

- A) Ona duyduğum saygının zamanla azalması olağan bir durum sayılmaz.
B) Yaşadığımız dönemin en büyük sorunu, anlayışsızlıktı.
C) Her dönemde insanların farklı eğilimlerinin oluşması sıradan bir durumdu.
D) Ona duyduğum öfkenin zamanla taş gibi dargınlık olmasını yadırgamayın.
E) Son sözlerimizde insanlığın ortak değerlerinin korunması gerektiğine değindik.

6. Yabancılarla konuşmasını bilmem. İlk tanıdığım insanlara birçok şeyden bahsederim, şiirler okurum, neler biliyorsam hemen önlere dökerim. Bilmediğim şeyleri de onlara bilirim gibi göstermek istediğim olur. Sonra kendi kendimden nefret ederim. İlk konuşmada kendimi karşımdakine beğendirmek, onda benim hoş, parlak sözler söyleyebilen bir insan olduğum intibaini uyandırmak arzusu mizacıma bir türlü atamadığım bir zaafıdır.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisinin örneği yoktur?

- A) Kurallı cümle B) İsim cümlesi
C) Fiil cümlesi D) Birleşik cümle
E) Devrik cümle

7. I. Birinci kişi ağızından anlatım söz konusudur.
II. Yazıldığı dönemi yansıtma kaygısı yoktur.
III. Olaylar anlatılırken zamansal sıralamaya dikkat edilir.
IV. Nesnel bir anlatım söz konusu değildir.
V. Sanatlı bir dille oluşturulur.

Otobiyografi ile ilgili numaralanmış ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

8. O gün saçları daha kısaydı... Kadın birden, "Neden gitmesini istemiştiniz?" dedi düşüncelerimi keserek. Neden? Çünkü yüreğimi dağılayan doğrular istemiyordum. Çünkü onun beni itmek istediği o kuyu gerçeklerle dolu olsa bile sıradan bir insan olmanın peşindeydim.

Bu parçanın dil ve anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Süslü bir anlatımla yazılmıştır.
B) Coşku ve heyecana bağlı anlatımı vardır.
C) Mizahi unsurlara yer verilmiştir.
D) İlahi bakış açısı vardır.
E) Öznel ifadelerle yer verilmiştir.

9. (...) Çaresizdim, yüreğimde büyüyen gümbürtüyle peşinden yürüdüm. Nöbetçinin önünden geçtik, yine selam verdi, yine selamı aldım. Az sonra limanın çevresine dizilen kahvelerden birinde, garsonun gösterdiği bir masada oturuyorduk. (...)

Bu parçadaki altı çizili sözle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kalp atışları
B) Ayak sesleri
C) Başkasının sesi
D) Düşündeki konuşmalar
E) İçindeki çılgınlıklar

10. İpek'in yazdığı otobiyografide aşağıdaki özellikler vardır.

- I. Olay anlatımında kronolojik sıra
II. Abartıya kaçmayan ifadeler
III. Doğumundan otobiyografiyi yazdığı ana kadar geçen süreyi kapsama
IV. Gerçeklere bağlı kalma
V. Başkasından öğrenilen bilgilere öncelik verme

İpek, otobiyografisinde numaralanmış özelliklerden hangisini yaparak yanlış yapmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

11. Elif Öğretmen, roman konusunu anlattıktan sonra öğrencilerine konuyla ilgili neler öğrendiklerini sormuştur.

Binnaz: Roman, yaşanmış ya da yaşanması muhtemel olayların kişi, yer ve zaman belirtilerek kişi, yer ve zaman unsurlarına bağla kalınarak okurda heyecan uyandıran uzun edebî türdür.

Merve: Romanda birden fazla olay vardır ve bu olaylar bir tema etrafında şekillenir.

Behzat: Romanda gerçeğe bağlılık esastır. Yazar, gerçeklikten ayrılmaz ve gerçeği olduğu gibi eserine yansıtır.

Ahmet: Serim, düğüm ve çözüm bölümlerinden oluşan roman; oluşturulduğu dönemin zihniyetini yansıtır.

Melike: Okurda zevk uyandıran roman, olay çevresinde oluşan edebî metinlerden biridir.

Buna göre yukarıdaki öğrencilerden hangisi bilgi yanlış yapmıştır?

- A) Binnaz B) Merve C) Behzat
D) Ahmet E) Melike

12. 1916 ya da 1917 güzü sonuna doğru doğmuşum. Babamın Kur'an üzerine yazdığı not 1332 Aralık ayı. miladiye çevrilince 1917 yılının 9 Ocak günü oluyor, doğruysa. Ha bir yıl önce ha bir yıl sonra, ne önemi var, denilebilir. Bence önemli. O kış kıyamet günlerinde annem de tifo ya da tifüsten ağır hasta. Göç ederken bir kağıt üstünde de doğabilirdim. Annem çok sağlam yapılı bir köylü ağa kızıydı. İnatçı, acımasız, pratik zekâlı. Yaşı belli değildi. Hiç perhiz etmedi, 90'ına doğru öldü.

Bu parçanın türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Biyografi B) Otobiyografi C) Deneme
D) Hikâye E) Eleştiri

13. Leyla ile Necla artık muratlarına ermişlerdi. Senelerden beri hasretini çektikleri asrı hayata nihayet kavuşmuşlardı. Ali Rıza Bey'in Bağlarbaşı'ndaki kendi gibi ihtiyar ve çürük evi eski mahrumiyetlerin acısını çıkarmak ister gibi çılgın bir neşe ve şenlik içinde kalkıp kalkıp oturuyordu. Haftada iki gece dostlara danslı çay veriliyor, en aşağı iki üç gece de başkalarının davetine gidiliyordu. Aşağı sofa ile taşlık arasındaki camekân kaldırılmış, delik deşik duvarlar sarı yıldızlı bir kâğıt ile kaplanmıştı. Davet akşamları taşlıktaki su küpü, sofadaki yemek masası ve daha başka hırdavat eşya mutfağa taşınıyor, yukarıdan kilimler, iskemleler, süslü yastıklar indirilerek bir kabul salonu dekoru kuruluyordu.

Bir romandan alıntı yapılan bu parçayla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Romanın serim bölümünden alınmıştır.
- B) Kişiler, gerçeğe uygundur.
- C) Mekân, bilindik ve gerçekçidir.
- D) Zamanda ayrıntıya yer verilmiştir.
- E) Betimleyici ögelere yer verilmiştir.

14. • Yazar, öz yaşam öyküsünü öykü, roman veya şiir biçiminde kaleme alabilir.
- Bir başkasının hayatı da roman, öykü gibi türlerde kaleme alınabilir.

Aşağıdaki eserlerden hangisi bu özellikleri içermez?

- A) Dokuzuncu Hariciye Koşuşu
- B) Bir Bilim Adamının Romanı
- C) Yaban
- D) Avare Yıllar
- E) Suyu Arayan Adam

15. Artova'nın kendisi küçüktü ama masal gibi büyük devci köyleri vardı. O köylerde üç gün konukluğum oldu. Artova'dan geçenler 2 km kadar yakınında Yatmış adlı bir köy görürler. O köyde de bizim Erzurum göçmenleri otururdu. Öyle mandaları vardı ki devler gibi zincirle bağlardı. Çakır gözlü, çakal, huysuz koşum mandaları. Her birinin kendine özgü davranışlarından, birer kahraman gibi söz edilirdi. Sonra babamı Niksar'a atadılar. 1937'yi kesinlikle anımsayabiliyorum. İlkokulun 3. sınıfındaydım. Arkadaşlarımın çoğunu da unuttum. Çalışkan geçinirdim ama sınıfta her şeyi benden iyi yapanlar vardı.

Bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Niteleyici ifadelerle yer verilmiştir.
- B) I. kişi ağzından anlatımla yazılmıştır.
- C) Anlatılanlarda belli bir sıra gözetilmiştir.
- D) Öznel bir anlatımla oluşturulmuştur.
- E) Kurmaca bir türün özelliklerini taşır.

16. Kahveci Nuri, "şekeri dışarıda çay"ını getirir getirmez sağ elindeki tesbihi sol eline devirip bardağı kavradı Muhtar: "Bu şehrinin işleri de çok yaman canım!" diye söylendi. "Öteberi fiyatları yükseldikçe bir akıl düşünüyor muhakkak: Bak, şimdi de çay bardaklarını güccülltü!.." Nuri: "Bülbül yuvası derler buna ağam!" dedi. "Tiryakiler güccük bardaktan içer, usul böyledir!" "Git ulan!" dedi Muhtar. "İçine tüküreyim böyle bülbül yuvasının! Şuna bak, teh, iş mi şu?.." Köy Kurulunun birinci üyesi sol yanına oturmuştu: "Zaman değişiyor Ağam! Biz de zamana uyduracağız kendimizi. Ulülemre itaat! demişler.

Bir romandan alıntı yapılan bu parçayla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Gelenekler arasındaki fark söz konusudur.
- B) Eski - yeni çatışması üzerine kurgulanmıştır.
- C) Şehir kültürü ile köy kültürü arasındaki çatışma söz konusudur.
- D) Köy kültüründe yeniliğe karşı direnç söz konusudur.
- E) Roman kişileri farklı özellikler göstermektedir.

GÖREV

Sınıf panonuza ülkemizin doğal ve tarihi güzelliklerini içeren görseller asınız.

Aşağıdaki aşamaları takip ederek yazılı ürününüzü oluşturunuz.

1. "İyi bir eleştiride neler bulunmalıdır?" sorusuna cevap veriniz.
2. Berna Moran'ın Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış – 1 adlı eserini inceleyiniz.
3. Okuduğunuz Yaban ya da Çalığı romanlarından birinin esere dönük eleştirisini yazınız.
6. Ürününüzü hazırlayarak arkadaşlarınızla paylaşınız.
5. Size gelen dönütlere göre son şeklini verdiğiniz yazınızı kişisel ağ günlüğünüzde paylaşınız.

Yönerge

- Yaban ya da Çalığı romanlarını okurken aldığınız notları gözden geçiriniz.
- Yazma çalışması için gerekli ön hazırlıkları yapınız.
- Yazma çalışmanızı bireysel olarak yapınız.
- Yazınızı oluştururken öznel ifadelerde abartıya kaçmayınız.
- Yazınızı, değerlendirme ölçütlerine dikkat ederek oluşturunuz.
- Yazılı ürününüze yönelik tüm dönütleri dikkate alarak yazılı ürününüzü düzenleyiniz.
- Son şeklini verdiğiniz yazılı ürününüzü kişisel ağ günlüğünüzde paylaşınız.
- Yazılı ürününüzün öğretmen, akran ve öz değerlendirme yoluyla değerlendirileceğini unutmayınız.
- Sonraki aşamalarda yapacağınız yazma çalışmalarına yol gösterici olması için yazınıza ilişkin geri bildirimleri değerlendirmeyi unutmayınız.

Değerlendirme: Yazınız, EK-1 (Öz Değerlendirme Formu), EK-2 (Akran Değerlendirme Formu) ve EK-3'te (Öğretmen Değerlendirme Formu) yer alan formlarla değerlendirilecektir.

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ

Yazılı ürününüz aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilecektir. Ürününüzü bu değerlendirme ölçütlerini göz önünde bulundurarak oluşturunuz.

Ölçütler	Açıklama
Eleştiri yazılacak kitaba yeterince hâkim olma	Kitabı okurken alınan notların etkililiğini ortaya koyabilme
Beğenileri nedenleriyle ortaya koyabilme	Beğenilen yerlerin öne çıkan özelliklerini gösterebilme
Öznel ifadelerde abartıya kaçmama	Abartılı ifadelerle yazıya zarar vermeme
Yazılacak eleştiri türünün kurallarına uygun yazabilme	Tercih edilecek olan (okura dönük, esere dönük, topluma dönük vb.) eleştiri türünün özelliklerini yansıtma gücü
Nesnel ve öznel ifadelerde belli bir düzen sağlayabilme	Yazıda ortaya konacak düşüncüyü belli düzlemde yansıtabilme
Söz Varlığı	Eleştiriye uygun ifadelerle söz varlığını zenginleştirebilme Kelimelerin anlam olanaklarından yararlanabilme
Akıcılık	Akıcı anlatımı benimseyebilme, anlatımda kopmalara yer vermeme
Yazım ve Noktalama	Yazılı üründe yazım ve noktalama kurallarına uygun yazabilme
Özgünlük	Yazılı ürünü ifade gücüyle özgün kılabilme

Etkinliğe Başlama

Öncelikle yönerge ve açıklamayı dikkatle okuyunuz.

1. Kitabımızda yer alan Berna Moran'ın yazmış olduğu *Bir Huzursuzluğun Romanı: Huzur* adlı eleştiri metnini okuyunuz.
2. *Yaban* veya *Çalikuşu* romanlarını okurken aldığınız notları düzenleyiniz.
3. "Hangi eleştiri türünde yazmalıyım?" sorusuna cevap veriniz.

4. Yazacağınız eleştiri türünün özelliklerini gözden geçiriniz.

5. Giriş – gelişme ve sonuç bölümlerine dikkat ederek, belirlediğiniz ölçütleri göz önünde bulundurarak yazınız.

Değerlendirme Süreci

1. Yazılı ürününüzü sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. Öz değerlendirme formuna göre yazılı ürününüzü değerlendiriniz.

3. Akran değerlendirme formuna göre arkadaşınızın yazılı ürününü değerlendiriniz. Değerlendirme formunu arkadaşınıza veriniz.

4. Öğretmeninizin değerlendirme sonuçlarını inceleyiniz.

5. Öğretmeninizden ve arkadaşınızdan aldığınız dönütleri öz değerlendirmenizle karşılaştırarak şiirlerinizi düzenleyiniz.

6. Geri bildirimler sonrasında son şeklini verdiğiniz yazılı ürününüzü kişisel ağ günlüğünüzde yayımlayınız.

7. Yazma bölümü süresince yazılı ürün oluşturmayla ilgili öğrendiklerinizden hareketle aşağıdaki çıkış kartını doldurunuz.

Üç Yaz: Süreçte önemli gördüğünüz üç bilgi nedir?

- 1-
- 2-
- 3-

İki Sor Yazma bölümü süresince yazılı ürün oluşturmayla ilgili merak ettiğiniz veya daha fazla bilgilenmek istediğiniz konuyla ilgili iki soru yazınız.

- 1-
- 2-

Bir Paylaş: Süreçte ürün oluşturma, yazma ile ilgili bir fikrinizi yazınız.

- 1-